

เป็นที่รองรับแขกต่างๆ ที่สำนักงานเขตหนองจอกพามาศึกษาดูงานและในบางครั้งเป็นสถานที่ใช้ในการจัดประชุมของเขตหนองจอก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า เป็นปัจจัยที่มีได้ทำให้ชุมชนมีการปรับตัวอย่างทันทีทันใดหรือมีผลในทันทีทันใด แต่เป็นการปรับตัวหรือเป็นการเคลื่อนไหวคลี่คลายไปตามปัจจัยที่เข้ามากระทบ ดังนั้นการปรับตัวของชุมชนจึงเป็นการปรับตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป จนสมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกว่าการปรับตัวนั้นเป็นสภาพปกติของการดำรงชีวิตประจำวันของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า

6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่ากับชุมชนรอบนอก (หมู่บ้านจัดสรรนคราลัย)

หมู่บ้านจัดสรรนคราลัยมีพื้นที่ตั้งอยู่ด้านหลังของกลุ่มบ้านที่ 3 ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า โดยพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านนี้เคยเป็นพื้นที่ของคนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่ามาก่อน อันเป็นผลเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ทำให้สมาชิกในชุมชนได้ขายที่ดินให้กับนายทุน จึงทำให้เกิดเป็นหมู่บ้านจัดสรรขึ้นมาในชุมชนและมีบุคคลภายนอกเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของชุมชน ในปัจจุบันหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ของกลุ่มบ้านที่ 3 (ตามการแบ่งกลุ่มบ้านของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า) หมู่บ้านจัดสรรนคราลัยมีลักษณะเป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว โดยในหมู่บ้านมีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 148 หลังคาเรือน แต่จากการศึกษาในรายละเอียดพบว่า มีเจ้าของบ้านที่มาอาศัยอยู่จริงจำนวน 70 หลังคาเรือนเท่านั้น นอกจากนั้นจะเป็นบ้านที่ให้เช่าเป็นส่วนใหญ่ บ้านบางหลังจึงปล่อยรกร้างโดยที่เจ้าของมิได้มาอยู่อาศัย

หมู่บ้านจัดสรรนคราลัยมีการบริหารหมู่บ้านด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแล โดยทางหมู่บ้านได้ทำการติดต่อประสานงานกับทางผู้นำของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า เพื่อให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการของหมู่บ้านด้วย ทั้งนี้หมู่บ้านจัดสรรนคราลัยได้เลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านมาแล้ว 4 ครั้ง และครั้งสุดท้าย เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 ดังมีรายชื่อของคณะกรรมการหมู่บ้านคือ

1. นายสุนทร	ศรตำราญ	ประธาน
2. นาสถาพร	กฤษณเสรณี	รองประธาน
3. นายประสิทธิ์	มะสกุล	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
4. นายมานะ	อาดสุวรรณะ	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
5. นายชัยวัฒน์	จันโท	กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

6. นายไพศาล	แต่เจริญ	กรรมการฝ่ายการเงิน
7. นายวิเชียร	มุงคุณ	กรรมการฝ่ายการเงิน
8. นายวีระเดช	มหาไทย์	กรรมการฝ่ายสถานี
9. นายถาวร	ทองเงิน	กรรมการฝ่ายสถานี
10. นายสงบ	มีราศรี	กรรมการฝ่ายโยธา
11. นายกิ่งแก้ว	เนตรทิพย์	กรรมการฝ่ายโยธา
12. นายปรีชา	ชุตะมันต์	กรรมการและเลขานุการ
13. นายชนภัทร	มณีรัตน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

เมื่อผู้วิจัยทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว จากการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะแบบพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังเห็นได้จากการที่ทางหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยได้เชิญบุคคลในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารหมู่บ้าน คือ นายประสิทธิ์ มะสกุล ซึ่งมีบ้านพักอยู่ในกลุ่มบ้านที่ 3 ที่เป็นทางเข้าหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยได้พยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนโดยอาศัยคนของชุมชน (นายประสิทธิ์ มะสกุล) เป็นสื่อกลางและเป็นผู้ประสานงานกับทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว และจากศึกษา ยังพบต่อไปอีกว่าหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยได้มีวิธีการที่จะพยายามสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วในอีกหลายๆ วิธีการ คือ

1) การประชุมร่วมกัน

การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของการประชุมร่วมกันระหว่างชุมชนกับหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย จะมีลักษณะเป็นบางครั้งคราวเท่านั้นกล่าวคือ จะมีการประชุมร่วมกันนานๆ ครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วทางหมู่บ้านจะมาเข้าร่วมประชุมกับทางคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว โดยทางชุมชนจะออกหนังสือเชิญไปยังประธานหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย ในการประชุมร่วมกันแต่ครั้งนั้น มักจะเป็นการประชุมปรึกษาหารือในปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านและในชุมชน ตลอดจนการหาแนวทางแก้ไขปัญหา ตัวอย่างเช่น ปัญหาการลักขโมยที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย ทางหมู่บ้านและทางชุมชนก็จะมีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

“ทุกครั้งที่เรามีประชุม ทางเราก็มีหนังสือเชิญไป
ทางนคราลัย นคราลัยเขามีประชุมเขาก็จะเชิญชุมชนเหมือน
กัน แต่ส่วนใหญ่ผมจะเป็นตัวแทนของชุมชนไปประชุม”

(ประสิทธิ์ มะสกุล, สัมภาษณ์)

2) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนกับหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาชีพเสริม โดยทางชุมชนมีอาชีพเสริมคือการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ ส่วนหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยมีอาชีพเสริมคือการเลี้ยงจิ้งหรีด ดังนั้นทางชุมชนได้เชิญคณะกรรมการหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยมาประชุมร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมของทั้งสองฝ่ายว่าจะทำอย่างไรที่จะเป็นการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น ในชุมชนเลี้ยงสัตว์ประเภทปลา และนก ทางหมู่บ้านเลี้ยงจิ้งหรีด แต่จิ้งหรีดสามารถนำมาทำเป็นอาหารของปลาและนกได้ นอกจากนี้ทางกลุ่มของผู้นำของหมู่บ้านได้เข้ามาดูศึกษาการเลี้ยงนกประเภทต่างๆ ในชุมชน และทางชุมชนก็ได้เข้าไปศึกษาการเลี้ยงจิ้งหรีดในหมู่บ้าน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือในวิธีการเลี้ยงขั้นตอนในการเลี้ยง และการตลาดที่จะสามารถขายได้ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

“ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหมู่บ้านนคราลัย
มันก็ดีและกว้างขวางไปมาหาสู่กันได้ มาแลกเปลี่ยนความ
ความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพเสริม.....ในหมู่บ้านเลี้ยงจิ้งหรีด
และป๊ายเซียน เราก็เข้าไปดูศึกษาและซื้อเลี้ยงบ้าง เขาก็มา
ดูของเราเหมือนกัน และเขาก็ซื้อของเราไปเลี้ยงเช่น นก ไก่
แจ้ เป็นต้น”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

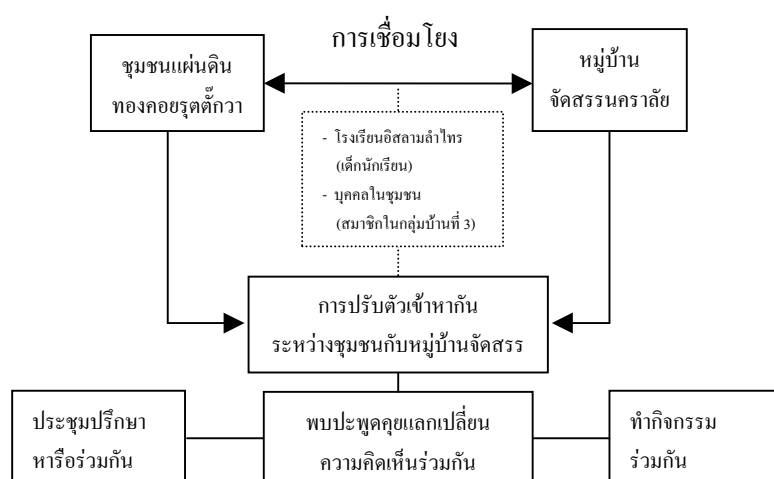
3) การทำกิจกรรมร่วมกัน

การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำกับหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยเกิดขึ้นในบางครั้งคราว โดยกิจกรรมที่ทำร่วมกันส่วนใหญ่มักอาศัยโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นสื่อกลาง อันเนื่องจากสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยได้ส่งลูกหลานมาเรียนหนังสือในโรงเรียนอิสลามลำไทรบางส่วน ดังนั้นกิจกรรมที่ทำร่วมกันจึงเกี่ยวกับโรงเรียนและเด็กนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมในวันเด็กที่โรงเรียนกับชุมชนได้ร่วมกันจัดขึ้นทุกปี ทางโรงเรียนและชุมชนได้เชิญหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยมาเข้าร่วมในกิจกรรมวันเด็กด้วยในทุกปี โดยทางหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยได้นำรางวัลสิ่งของต่างๆ มามอบให้แก่เด็กนักเรียนและจัดการแสดงของเด็กนักเรียนมาร่วมในงาน ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2545 ทางโรงเรียนได้ร่วมกับชุมชนจัดงานเพื่อหารายได้ให้กับโรงเรียนอิสลามลำไทร ทางโรงเรียนได้เชิญหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยมาร่วมงาน และทางหมู่บ้านก็ได้นำรางวัลและการแสดงของเด็กมาช่วยร่วมในงาน และในวันที่ 12 มกราคม 2545 ทางหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยได้จัดงานในวันเด็กขึ้นก็ได้เชิญชุมชนมาร่วมงานด้วย

ทางชุมชนก็ได้นำอาหารคาวและหวานตลอดจนการแสดงของเด็กไปร่วมงานด้วยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกลุ่มบ้านที่ 3 ซึ่งติดกับหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยและเป็นบ้านของนายประสิทธิ์ มะสกุล ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการของหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย ได้นำเอาอาหารหวานคาวพร้อมทั้งสมาชิกในกลุ่มบ้านที่ 3 ไปร่วมงาน ช่วยจัดเตรียมสถานที่ และดูแลเรื่องอาหาร ตลอดจนการเก็บล้างเมื่อเสร็จงานแล้ว

ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวกับหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยดังที่กล่าวมาแล้วอาจมีน้อย อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม และวัฒนธรรม อีกทั้งสภาพการเปลี่ยนแปลงสังคมภายนอก ทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวและหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยจะต้องดิ้นรนดำรงตนเองให้อยู่รอด ส่งผลให้ชุมชนทั้งสองไม่มีเวลาในการที่จะไปมาหาสู่หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ประกอบกับวิถีชีวิตของหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยเป็นแบบตัวใครตัวมันในลักษณะสังคมเมือง (อันเนื่องมาจากหมู่บ้านเข้ามาพร้อมกับความเจริญด้านเศรษฐกิจ) แต่วิถีชีวิตของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวเป็นลักษณะแบบพึ่งพาอาศัยกัน เป็นระบบเครือญาติและเป็นคนดั้งเดิม จึงทำให้มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ผิวเผิน แต่อย่างไรก็ตามชุมชนทั้งสองแห่งนี้ก็มีความพยายามที่จะปรับตัวเข้าหากันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน โดยพยายามที่จะรักษาความสัมพันธ์นั้นไม่ให้ขาดช่วงไปด้วยการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ และทำกิจกรรมร่วมกัน โดยอาศัยบุคคลในชุมชนและโรงเรียนเป็นสื่อกลาง ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน (ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลเนื่องมาจากการเข้ามาอยู่ของคนในหมู่บ้าน มิได้สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชนและในทำนองเดียวกันชุมชนก็ได้แสดงความรังเกียจหรือปิดกั้นชาวบ้านในหมู่บ้านจัดสรรนคราลัยแต่อย่างใด)

ภาพที่ 7 แสดงลักษณะการปรับตัวเข้าหากันระหว่างชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวกับหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย

6.4 กลยุทธ์การปรับตัวของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวา

จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวา มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้ อันเป็นผลเนื่องมาจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวา มีความสามารถในการค้นพบจุดเด่นหรือจุดแข็งของตนเอง และสามารถนำเอาจุดเด่นหรือจุดแข็งของชุมชนมาสร้างเป็นกลยุทธ์ในการเชื่อมโยงประสานงานให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยกลยุทธ์ในการปรับตัวของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวาดังกล่าวมีดังนี้คือ

1) การยึดหลักของศาสนา

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวา เป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ยึดหลักของศาสนาในการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นจึงมีการอบรมสั่งสอนในหลักของศาสนาให้แก่สมาชิกของชุมชนมาตั้งแต่วัยเด็ก เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับสมาชิกชุมชน โดยมีที่มาจากพื้นฐานเดียวกันคือ มาจากหลักคำสอนของศาสนา

“กลยุทธ์ในการปรับตัวของชุมชนไม่ได้เอามาจากตำราไหนนะ ก็มาจากประสบการณ์ตัวเองและคัมภีร์ในศาสนา..... เป็นหนังสือที่รวมหลายวิชาหรือศาสตร์ต่างๆ เอาไว้มากมายเป็นสากลด้วย..... ขึ้นอยู่กับใครสามารถนำเอามาใช้ได้มากกว่ากัน ใครสามารถนำเอามาใช้ได้ก็เป็นคนได้เปรียบคนอื่น เป็นตำราที่ว่าด้วยทุกเรื่องทุกสาขา ที่อยู่ในคัมภีร์”

(ธานี สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

การที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวายึดถือและปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาแล้วนำมาซึ่งความสุขของชุมชน ส่งผลให้ความเชื่อดังกล่าวได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน จนกระทั่งกลายมาเป็นระบบค่านิยมของชุมชน และกลายเป็นปัจจัยที่กำหนดคุณค่า ความเชื่อ และการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวาทั้งในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ความสัมพันธ์ของบุคคล ทัศนคติของกลุ่มผู้นำขนบธรรมเนียมประเพณีรวมไปถึงโครงสร้างทางสังคม ส่งผลให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กวาสามารถรักษาความปึกแผ่นทั้งทางกายภาพและจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

2) ระบบเครือญาติ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว มีบรรพบุรุษมาจากบุคคลเดียวกันและมีต้นตระกูลเดียวกัน และเมื่อระยะเวลาผ่านไปก็แตกย่อยออกเป็นตระกูลหลายตระกูล ดังในปัจจุบันมีสายตระกูลที่แตกออกมาอยู่ 4 สายตระกูล เปรียบเสมือนต้นไม้ที่มีลำต้นเดียวกันแต่จะแตกกิ่งก้านสาขาออกไปมากมาย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าทั้งชุมชนเป็นเครือญาติกัน และความเป็นระบบเครือญาตินี้ ได้ทำให้เกิดความเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันตามค่านิยมทางประเพณีและทางศาสนา และได้กลายมาเป็นปัจจัยกำหนดให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวมีความสัมพันธ์ในเชิงสังคมต่อกัน อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง อันเนื่องมาจากระบบเครือญาติเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ให้ความสำคัญกับคนมากกว่าผลประโยชน์ (อำนาจ / เงิน / วัตถุ) อย่างไรก็ตามแต่ถึงแม้ว่าระบบเครือญาติในชุมชนปัจจุบันจะลดน้อยลงไม่เข้มข้นเหมือนเช่นในอดีต แต่ก็ยังถือได้ว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวยังมีความเข้มข้นอยู่ โดยเฉพาะในกลุ่มเครือญาติของตนเองหรือกลุ่มคนที่มีนามสกุลเดียวกัน ยังคงรักษาความสัมพันธ์เอาไว้ โดยแสดงออกมาในลักษณะของ การช่วยเหลือพึ่งพากัน ความรักใคร่และความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น

3) การศึกษา

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวเป็นชุมชนที่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนดังที่กล่าวมาแล้ว ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวจึงถือได้ว่าเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้นำจะมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เป็นการแสวงหาความรู้ด้วยการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ปัจจุบันชุมชนได้เน้นการให้การศึกษาแก่สมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนของชุมชนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ พิจารณาข้อมูลข่าวสารหรือเหตุการณ์ตลอดจนสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ มีความพยายามในการพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของชุมชน เพื่อที่จะได้สามารถนำพาชุมชนไปสู่การปรับตัวในรูปแบบต่างๆ ให้อยู่รอดจากกระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้

“กลยุทธ์อันฉลาดที่บรรพบุรุษทำเอาไว้ที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนั้นคือ การให้การศึกษา ความรู้ในรูปแบบต่างๆ แก่สมาชิกในชุมชน ทั้งภาคศาสนา ภาคสามัญ และเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

4) การสื่อสาร

การสื่อสารหรือการประชาสัมพันธ์ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของชุมชนอีกอย่างหนึ่ง ที่ทางกลุ่มผู้นำได้นำมาใช้เป็นสื่อกลางในการสร้างพลังทางความคิดในการสร้างกระบวนการเรียนรู้อันนำไปสู่การปรับตัวของชุมชน ในทุกวันศุกร์ชุมชนจะมีการติดต่อสื่อสารประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกชุมชนที่มีผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและลบต่อชุมชน โดยทำการแจ้งข่าวสารหลังจากการทำกิจกรรมทางศาสนา สมาชิกในชุมชนมักมีการจับกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน การสื่อสารในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวมีหลากหลายวิธีการที่ผสมผสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การแจ้งข่าวทุกวันศุกร์ การออกหนังสือเชิญประชุม การพบปะพูดคุย เป็นต้น ทั้งนี้การสื่อสารในชุมชนสามารถแยกออกเป็นสองลักษณะ คือ การสื่อสารโดยตรงกับสมาชิก และการติดต่อสื่อสารผ่านหัวหน้ากลุ่มบ้าน โดยทางหัวหน้ากลุ่มบ้านจะไปขยายให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบ ทางชุมชนถือว่าการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารทั้งภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลาและทันเหตุการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ เป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่ทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวและดำรงความเป็นชุมชนอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน

5) การมีส่วนร่วม

นอกเหนือจากที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวได้ใช้กลยุทธ์ในการปรับตัวของของชุมชนคือการยึดหลักของศาสนา ระบบเครือญาติ และการศึกษาและการสื่อสารแล้วชุมชนได้เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแก้ปัญหา ซึ่งนับว่าเป็นการเสริมสร้างและส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้สมาชิกเกิดความรัก ความผูกพันและความภาคภูมิใจในชุมชนตนเอง การมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้านของสมาชิกในชุมชนถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวที่ใช้มาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความรัก ความหวงแหน และภาคภูมิใจในความเป็นสมาชิกคนหนึ่งๆ ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

6.5 การเชื่อมโยงความคิดของคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

จากการศึกษาในประเด็นการเชื่อมโยงความคิดของคนรุ่นใหม่และคนรุ่นเก่าในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว โดยทำการศึกษากับกลุ่มสมาชิกในชุมชนที่มีช่วงวัยแตกต่างกัน ผลจาก

การศึกษาด้วยการแบ่งกลุ่มบุคคลออกเป็นกลุ่มๆ สามารถที่จะแบ่งกลุ่มบุคคลในชุมชนออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มคนเก่า คือ กลุ่มบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป บุคคลกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ เป็นบุคคลที่รวบรวมเก็บเอาภูมิปัญญาของชุมชนไว้จนอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มคนรุ่นเก่าเป็นเอกลักษณ์ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน (คนรุ่นเก่า)

2. กลุ่มวัยกลางคน คือ กลุ่มบุคคลที่มีอยู่อายุตั้งแต่ 30 – 60 ปีถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลรุ่นกลางเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญและมีประสบการณ์ บุคคลในกลุ่มส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพรับราชการครูมากที่สุด ถือได้ว่าเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีทั้งกำลัง สติปัญญาและความสามารถที่จะสานต่อเจตนารมณ์ของคนรุ่นเก่าได้ในอนาคต เป็นกลุ่มคนที่มีคุณภาพและศักยภาพมากที่สุดของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นกลุ่มของผู้นำชุมชนในปัจจุบัน (คนรุ่นกลาง)

3. กลุ่มเยาวชน คือกลุ่มบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีลงมา ถือได้ว่าเป็นสายเลือดใหม่และเป็นกำลังขับเคลื่อนชุมชนในอนาคต เป็นกลุ่มที่ทางชุมชนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก (คนรุ่นใหม่)

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้ง 3 กลุ่ม จะมีลักษณะแบบผสมผสานกันและเป็นไปอย่างต่อเนื่องเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์แบบนี้มีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นการสืบสานต่อกันมา ปัจจุบันคนรุ่นเก่าและคนรุ่นกลางได้พยายามสร้างความสัมพันธ์กับคนรุ่นใหม่เยาวชนให้มากยิ่งขึ้น โดยการเข้าไปหากกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือเยาวชนเพื่อที่จะได้สร้างโอกาสในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้แนวความคิดในการดำรงชีวิต รวมทั้งการนำเอาคนรุ่นใหม่และเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารชุมชนด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการฝึกฝนสร้างสมประสบการณ์ตลอดจนลดช่องว่างในแนวคิด อีกทั้งยังเป็นการเตรียมตัวและสร้างความพร้อมในการเป็นผู้นำในอนาคตอีกด้วย

“เด็กวัยรุ่นทุกวันนี้เราต้องเข้าหา... เราต้องลงไปหาเขา ไม่นั่นแล้ว เด็กมันไม่เข้ามาหาเราหรอกนะ ในปัจจุบัน เราก็พยายามตีสนิทให้ความเป็นกันเอง ให้คำแนะนำ ปรึกษา มันจึงจะมองดูไม่ห่างเหินกันนัก”

(วิจิตร มณี, สัมภาษณ์)

“ส่วนเด็กๆ ลูกหลาน ก็ให้ความรู้ทั้งด้านศาสนา สามัญ ในด้านศาสนาเราฝึกปฏิบัติตามพ่อแม่และพามาที่มีศรัทธา เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกของลูกหลาน มันก็ค่อยถ่ายทอด พอไอนี่โตเป็นผู้ใหญ่ก็ต้องทำเหมือนกัน คือ

ทำต่อ ๆ กันไป เพราะคนในชุมชนมีหลายระดับอายุ เราก็
ต้องมีการทำกิจกรรมร่วมกันให้ทุกคนมีส่วนร่วม ผมก็ถูก
สอนมาแบบนี้ ผมก็มาสอนเด็กรุ่นหลังเหมือนที่ผมได้รับ
การสอนมาจากพ่อแม่”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ เป็นการสืบสานหรือ
ปฏิบัติต่อเนื่องกันมา ด้วยการยึดเอาคนรุ่นก่อนๆ มาเป็นแบบอย่าง และใช้หลักศาสนาเป็น
เชื่อมโยง และปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นต่อไป ตัวอย่างเช่นการอบรมการสอนในด้านศาสนาที่จะ
สอนต่อกันเป็นทอดๆจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในลักษณะของพี่สอนน้อง เมื่อมีอายุมากขึ้นก็จะไป
สอนต่ออีกรุ่นหนึ่ง ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้ง 3 รุ่นนี้ นอกจากจะใช้การอบรมด้าน
ศาสนา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทุกวันศุกร์แล้ว ยังพบว่าชุมชนยังใช้กิจกรรมเป็นตัวเชื่อมโยง
ความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้ง 3 รุ่น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้คือ กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมด้านการ
พัฒนาชุมชน และกิจกรรมด้านการกีฬา

กิจกรรมด้านศาสนา : การอบรมภาคฤดูร้อน

การอบรมภาคฤดูร้อนเป็นกิจกรรมที่ทำมาตั้งแต่ในอดีต มีวัตถุประสงค์เพื่อ
อบรมสั่งสอนเรื่องของหลักของศาสนา การอบรมภาคฤดูร้อนจะเริ่มในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี
โดยนำเอาเยาวชนในชุมชนมาอบรมเกี่ยวกับหลักของศาสนาและมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้
เยาวชนมาอยู่รวมกันและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การอบรมสั่งสอน
ศาสนานี้จะเป็นหน้าที่ของรุ่นพี่ที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการอบรมตลอดเวลาที่กำหนด (รุ่นพี่นี้จะ
เคยได้รับการอบรมจากรุ่นพี่มาก่อนหนึ่ง และอาจได้มีโอกาสไปเรียนด้านศาสนาโดยเฉพาะก็จะ
กลับมาสอนหรืออบรมน้องๆ ต่อไป ในลักษณะพี่สอนน้อง) ส่วนคนรุ่นเก่าและคนรุ่นกลางจะเป็นผู้
ที่คอยส่งเสริมสนับสนุน ให้คำปรึกษาแนะนำแก่รุ่นพี่ที่เป็นวิทยากร และจะคอยเสริมต่อให้เยาวชน
มีความเข้าใจที่ชัดเจนในหลักของศาสนามากยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันคนรุ่นเก่าและคนรุ่นกลางนี้
ก็จะเป็นผู้คอยหาทุนในการจัดกิจกรรมอบรมภาคฤดูร้อน (รวมทั้งเป็นผู้ที่ทำอาหารมาเลี้ยงในช่วง
อบรม)

กิจกรรมด้านศาสนา : งานเลี้ยงน้ำชาประจำปี (งานมัสยิด)

การจัดงานเลี้ยงน้ำชาประจำปีมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อหารายได้มาบำรุงรักษา
มัสยิด ดังนั้นทางชุมชนจึงได้จัดงานเลี้ยงน้ำชาขึ้นเป็นประจำทุกปี หลังจากผ่านพ้นช่วงการถือ
ศีลอดแล้ว การจัดงานเลี้ยงน้ำชาที่ทางคณะกรรมการมัสยิดคอยรุดตักกวาและทางชุมชนได้ทำการจัด
แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสมของแต่ละกลุ่มบุคคล โดยจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นในการจัดงาน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่และเยาวชน โดยส่วนใหญ่แล้วคนรุ่นเก่ามักจะเป็นผู้ให้แนวความคิด และข้อปรึกษาแนะนำต่างๆ คนรุ่นใหม่จะเป็นผู้ดำเนินการจัดงานหรือการจัดเตรียมงาน โดยมีเยาวชนเป็นผู้ช่วยในการจัดเตรียมสถานที่และดำเนินงานในด้านต่างๆ (เช่น กางเต็นท์ โต๊ะ เก้าอี้ การติดตั้งไฟฟ้า การจัดสถานที่จอดรถและทำหน้าที่จราจร เสริฟอาหารและน้ำชา เป็นต้น)

การทำกิจกรรมในลักษณะนี้จึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ทั้งชายและหญิง โดยที่คนรุ่นเก่าจะเป็นผู้ให้แนวความคิดและการปฏิบัติ คนรุ่นใหม่จะเป็นผู้ดำเนินการจัดเตรียมในการจัดงาน และเยาวชนจะเป็นผู้ช่วยคนรุ่นใหม่ทั้งในการจัดเตรียมสถานที่ การเสริฟอาหารและน้ำชาซึ่งเป็นการฝึกฝนเยาวชนให้ได้ปฏิบัติจริงๆ เป็นการถ่ายทอดแนวความคิดและวิธีการปฏิบัติด้านศาสนา เพื่อที่จะได้เป็นผู้ดำเนินงานต่อไปในอนาคต ดังนั้นการจัดงานเลี้ยงน้ำชานี้จึงเป็นการสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่และเยาวชนให้มีความเสียสละ และทำงานเพื่อส่วนรวมตลอดจนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของคนในแต่ละกลุ่มให้มีมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมด้านการพัฒนา : โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ

กิจกรรมการพัฒนาในชุมชนมักจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ อาทิเช่น กิจกรรมลอกคูคลอง กิจกรรมอนุรักษ์พลังงาน กิจกรรมปลูกต้นไม้ในชุมชน กิจกรรมรักษาความสะอาดในชุมชน เป็นต้น โดยกิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมามากเป็นกิจกรรมที่เกิดจากแนวความคิดของคนรุ่นเก่าผสมกับแนวความคิดจากคณะครูโรงเรียน (ยกเว้นกิจกรรมคลองสวยน้ำใส เป็นกิจการที่เกิดจากแนวความคิดของคนรุ่นเก่าที่จะคืนชีวิตให้กับคลองให้เป็นเช่นเดียวกับสมัยอดีต) กิจกรรมที่กล่าวมานี้จะเป็นการผสมผสานลักษณะของการทำงานระหว่าง ชุมชน มัสยิด โรงเรียน สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยมีกลุ่มคนรุ่นเก่ากับคณะครูทางโรงเรียนเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการปฏิบัติ ส่วนคนรุ่นใหม่เยาวชนและนักเรียนจะเป็นผู้ปฏิบัติตามคำแนะนำ มีการแลกเปลี่ยนหรือร่วมเสนอความคิดในสิ่งที่มีความเห็นขัดแย้งกับคนรุ่นเก่า การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่าง คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่และเยาวชนนี้ส่งผลให้เกิดความรักความผูกพัน ความสามัคคี การเคารพ ผู้อาวุโส ทำให้ความสัมพันธ์ของกลุ่มคนเหล่านี้มีความสนิทสนมและผูกพันกันมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมด้านกีฬา

กิจกรรมด้านกีฬาเกิดจากแนวความคิดของกลุ่มเยาวชน โดยได้รับการสนับสนุนจากคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อให้ความสนิทสนมมากยิ่งขึ้นและลดความห่างเหินให้น้อยลง เช่นการแข่งขันฟุตบอล (แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมด้านการกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่และเยาวชนมิได้จัดอย่าง

ต่อเนื่องเหมือนกิจกรรมด้านการพัฒนาและกิจกรรมด้านศาสนา อันเนื่องมาจากทางชุมชนไม่มีพื้นที่สนามในการเล่นกีฬา ดังนั้นในปัจจุบันนี้จึงได้มีการเสนอโครงการของบสร้างลานกีฬาจากเขตหนองจอก โดยจะทำการเป็นสนามกีฬาประจำชุมชนในพื้นที่บริเวณหน้ากลุ่มบ้านที่ 2 ของชุมชน)

6.6 การสร้างการยอมรับในการปรับตัวของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

จากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าการยอมรับผู้นำในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวมีสองลักษณะ คือการยอมรับผู้นำที่ยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาโดยเฉพาะผู้รู้ทางศาสนาจะเป็นที่เคารพนับถือของชุมชนเป็นอย่างยิ่ง และการยอมรับผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ (ทั้งในด้านศาสนาและทางโลก) ดังนั้นกลุ่มผู้นำจึงได้นำเอาจุดเด่นดังกล่าวมาเป็นกลยุทธ์ในการสร้างการยอมรับของสมาชิกในชุมชน ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1) การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวเป็นชุมชนที่มีการนับถือ ผู้อาวุโสและให้ความเคารพนับถือหรือยอมรับต่อผู้นำที่ยึดมั่นในหลักของศาสนา และผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านศาสนาและทางโลก ดังนั้นจึงได้มีการนำเอาคุณลักษณะดังกล่าวมาสร้างการยอมรับด้วยวิธีการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการสืบสานหรือทำตามแบบอย่างของบรรพบุรุษที่เคยทำกันมาทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม สังคม และวิถีการดำเนินชีวิต อาทิเช่น การปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาทั้งที่บ้านและที่มีสยิดเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่สมาชิกในครอบครัวและชุมชน จนเป็นที่ยอมรับนับถือจากสมาชิกในชุมชน

“ทำอย่างไรคนจึงจะยอมรับและทำตาม ก็คือ สังคมที่นี้ยังเป็นสังคมที่นับถือผู้อาวุโสอยู่ ดังนั้นเมื่อผู้อาวุโสพูดอะไรเราก็จะเชื่อตาม ถ้าเขาไม่เชื่อก็จะย้ายหรือไปพูดคุยด้วย เราทำเป็นตัวอย่างให้ดู เหมือนกับบรรพบุรุษของเราทำให้ดูเป็นตัวอย่างอยู่แล้ว”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

“ภาวะหน้าที่ของมุสลิมที่ต้องยอมรับผู้นำที่ปฏิบัติ ตามหลักของศาสนา....ต้องพร้อมที่จะทำตามผู้นำอยู่แล้ว”

(ปรีชา มานยาชี, สัมภาษณ์)

2) การชี้แจงให้เห็นผลดีและผลเสีย

การสร้างการยอมรับด้วยการชี้แจงให้สมาชิกในชุมชนได้เห็นผลดีและผลเสีย ต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ถือว่าเป็นจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งที่ทางกลุ่มผู้นำใช้เป็น กลยุทธ์ในการสร้างการยอมรับ เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เป็น ประโยชน์และผลเสียต่อชุมชน ซึ่งการชี้แจงให้เห็นผลดีและผลเสียนี้จะเกิดขึ้นในทุกวันศุกร์ ก่อน การปฏิบัติศาสนกิจคือการละหมาด ผู้นำหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะเป็นผู้นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการแก้ไขให้กับสมาชิก ที่มาร่วมกันประกอบศาสนกิจ

“การที่จะให้คนยอมรับ คนพูดจะต้องเป็นคนทำให้
คนยอมรับได้ ด้วยการพูดชักจูง ชี้แจงให้เขาเห็นผลดีและผล
เสีย ทำตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถอธิบาย สื่อสารให้
คนเข้าใจ”

(สมชาย สมนานตระกูล, สัมภาษณ์)

3) การสาธิตหรือทดลองทำเป็นตัวอย่าง

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ถือว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายนอกชุมชน กลุ่มผู้นำได้เล็งเห็นผลเสียที่เกิดขึ้นจากสภาวะทาง เศรษฐกิจฟองสบู่แตกในชุมชน เช่น รายได้ลดค่าใช้จ่ายสูง สมาชิกในชุมชนตกงานและถูกจ้างออก จากการทำงาน เป็นต้น กลุ่มผู้นำจึงได้นำเอาจุดเด่นของชุมชนที่มีอยู่เดิม คือ การเลี้ยงสัตว์ประเภท นก ไก่แจ้ ปลา ซึ่งแต่เดิมมีการเลี้ยงกันไม่มากนักก็พยายามชักจูงให้มาทดลองเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม รวมทั้งการพาไปทัศนศึกษาดูงานของชุมชนที่อื่นเพื่อศึกษาหาข้อมูลถึงวิธีการเลี้ยง การควบคุมโรค และการตลาด แล้วนำมาทดลองเลี้ยงเพื่อเป็นตัวอย่างให้สมาชิกได้เรียนรู้ เมื่อทดลองได้ผลก็ขยาย ผลออกไปให้แก่สมาชิกที่มีความสนใจโดยการให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้านทุน คือให้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์โดยไม่คิดราคา เพื่อให้สมาชิกได้นำไปทดลองเลี้ยงก่อน และในขณะเดียวกัน ก็มีการติดตามผลให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นการสร้างการยอมรับ ในการปรับตัวของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ไว้ในอีกลักษณะหนึ่ง

“การเลี้ยงนกต่าง ๆ ไก่แจ้ เป็ด ปลา เราก็ทำเป็นตัว
อย่าง ทดลองทำให้เขาเห็น เขาดู ถ้ามีใครสนใจเราก็ให้คำ
แนะนำ คำปรึกษาต่างๆ รวมทั้งให้พ่อแม่หรือไก่แจ้ เพื่อ
ไปทดลองเลี้ยงก่อน..... เราก็ต้องติดตามดูผลงานด้วยว่านำ
มาเลี้ยงดีหรือไม่ แล้วก็ให้คำแนะนำต่างๆ จากประสบการณ์

ของเรา เราก็ส่งเสริมเขา พอเขาทำได้ผล เขาก็ยอมรับในตัว
เรา พอเราพูดอะไร เขาก็จะเชื่อและทำตาม”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าการปรับตัวของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์ก็วามีการปรับตัวใน 2 ลักษณะ คือ การปรับตัวทางเศรษฐกิจ และการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรม การปรับตัวทางเศรษฐกิจนั้นปรากฏออกมาใน 3 ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านการผลิต ด้านการบริโภค และด้านการกระจายผลผลิต ทั้งนี้การปรับตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนดังกล่าวมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อการพึ่งตนเอง โดยการยึดแบบอย่างตามบรรพบุรุษในอดีต ส่วนการปรับตัวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น ชุมชนมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานะแวดล้อมใหม่ในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต การจัดแบ่งเป็นกลุ่มบ้าน การสร้างระบบความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลในชุมชน กระบวนการผลิตข้าทางวัฒนธรรม และการปลูกฝังหลักคำสอนทางด้านศาสนาอิสลาม และเมื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ผลต่อการปรับตัวของชุมชนพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของชุมชนมี 2 ปัจจัยใหญ่ คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในนั้นประกอบด้วยการให้คุณค่ากับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน การสะสมความรู้และประสบการณ์เชิงเกษตรกรรม ภาวะความเป็นผู้นำชุมชนและความตื่นตัวและความรับผิดชอบของชุมชน ในส่วนของปัจจัยภายนอกประกอบไปด้วยการแพร่กระจายความเจริญแบบสังคมเมือง เศรษฐกิจภายนอกชุมชน การศึกษาของชุมชน การแพร่ขยายอิทธิพลของสื่อมวลชน และความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกชุมชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนมีความตระหนักและรับรู้ปัญหาที่มากกระทบชุมชนอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ชุมชนเกิดการปรับตัวในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว นอกเหนือจากการปรับตัวภายในชุมชนแล้ว ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์ก็วายังมีการปรับตัวด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่อยู่รอบนอกชุมชน(หมู่บ้านจัดสรรนคราลัย) ในลักษณะการประชุมพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน นอกจากนี้เมื่อทำการศึกษาถึงกลยุทธ์การปรับตัวของชุมชนพบว่าทางชุมชนใช้วิธีการดึงเอาจุดแข็งหรือจุดเด่นของชุมชนมาเป็นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนคือ การยึดหลักคำสอนของศาสนา ระบบเครือญาติ การศึกษาและการสื่อสาร และการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนการทำกิจกรรมในชุมชน อันเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่แนวทางการปรับตัวที่ทำให้ชุมชนสามารถอยู่รอดได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน

บทที่ 7

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

จากการศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว นอกจากผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงบริบทของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและการปรับตัวของชุมชนแล้ว ผู้วิจัยยังทำการศึกษาในประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาในระยะที่ผ่านมา (การศึกษามีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ในระยะที่ 1) ผลของการศึกษาพบว่า องค์กรโรงเรียนเป็นองค์กรทางสังคมหลักอย่างหนึ่งของชุมชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว โดยผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

7.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนา ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

ในการศึกษาถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ผลจากการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน (หมายถึงโรงเรียนอิสลามลำไทร) กับชุมชน (หมายถึงชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว) มีลักษณะของความสัมพันธ์ใน 2 ลักษณะคือ ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการและความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ โดยมีรายละเอียดของความสัมพันธ์ในแต่ละลักษณะดังนี้ คือ

7.1.1 ความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ

ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์ที่ปรากฏออกมาในหลายๆ ลักษณะดังนี้

1) การถือกุหลาบพาด้ายกันและกัน

ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เป็นลักษณะของการถือกุหลาบพาด้ายซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่า โดยโรงเรียนดำรงสถานภาพเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน ที่ชุมชนจะสามารถมาศึกษาและเรียนรู้จากโรงเรียนในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทำแปลงสาธิตการเกษตร การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงปลาในกระชัง เป็นต้น และในขณะเดียวกันทางชุมชนก็เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่โรงเรียน ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับกลุ่ม เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีประสบการณ์ กลุ่มอาชีพ และภูมิปัญญาของชุมชน ตัวอย่างเช่นทางโรงเรียนได้มอบหมายให้นักเรียนไปทำการศึกษาและเรียนรู้ในชุมชนตามกลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่มบ้าน ซึ่งในแต่ละกลุ่มบ้านจะมีฐานการ เรียนรู้สำหรับนักเรียน เช่นกลุ่มบ้านที่ 3 เป็นฐานการเรียนรู้ในเรื่องการเกษตร กลุ่มบ้านที่ 7 เป็นฐานการเรียนรู้ในเรื่องการเลี้ยงสัตว์ประเภทนกสวยงาม ไก่แจ้ ปลา เป็นต้น ทั้งนี้ทางโรงเรียนจะขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในการแจ้งแก่หัวหน้ากลุ่มบ้านต่างๆ เพื่อขอเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่เด็กนักเรียน

“โรงเรียนเขานำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เช่น การทำน้ำหมักอีเอ็ม ของอีหม่าม การทำขนมดอกจอก ทองหยด ขนมหม้อแกง ของเมียผู้ใหญ่อรอน”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่ายังได้มอบที่ดินส่วนหนึ่งให้กับโรงเรียนอิสลามลำไทรไว้เป็นสถานที่ทดลองในการปฏิบัติจริงของนักเรียนในการทำกิจกรรมตามหลักสูตรในรายวิชา กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ เพื่อไว้เป็นสถานที่ให้นักเรียนได้ทดลองปลูกพืชผักสวนครัว และพืชไร่ต่างๆ เพื่อการสร้างสมประสบการณ์ ด้วยการฝึกฝนจากการปฏิบัติจริง อันจะสามารถทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในครัวเรือนของตนเองอย่างได้ผล

“การที่ผมยกพื้นที่ตรงนี้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ก็เพราะว่าผมเคยเป็นครูมาก่อน เป็นครูอยู่ในโรงเรียนนี้ และเกิดและโตที่นี่ และที่สำคัญ ผมเคยเป็นอาจารย์ใหญ่อยู่ในโรงเรียนที่นี่...และที่ของผมก็พอมี...อีกอย่างก็ไม่ไกลจากโรงเรียน ให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการเกษตร พืชผักสวนครัว และสามารถนำไปทำเป็นอาหารกลางวันให้เด็กกินได้...ก็อาชีพการเกษตรเคยเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนในชุมชนที่นี่”

(บุญเหลือ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

และเมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกัน และกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว จะพบว่าความสัมพันธ์ขององค์กรหลักทั้ง 2 องค์กรนี้เป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยบรรพบุรุษของชุมชนบริจาคที่ดินและงบประมาณวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งแรงงานเพื่อนำมาใช้ในการสร้างโรงเรียนขึ้นมา ส่งผลให้เกิดความผูกพันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างแน่นแฟ้นมากขึ้นจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และเกิดเป็นความภาคภูมิใจของชุมชนในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นมามอบให้เป็นมรดกของชุมชน ดังนั้นชุมชนจะมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นเจ้าของโรงเรียน และมองว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นแหล่งให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยังยืนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น สามารถไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ (จนสามารถสอบเข้ารับราชการครูและกลับเข้ามาสอนที่โรงเรียนอิสลามลำไทร บางคนยังสามารถพัฒนาตนเองจนเป็นผู้บริหารโรงเรียนอิสลามลำไทรและได้นำเอาความรู้ ความสามารถที่ตนเองมีอยู่มาใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนได้ ในปัจจุบันลูกหลานของชุมชนที่รับราชการเป็นครูอยู่ในโรงเรียนอิสลามลำไทร มีจำนวนทั้งหมด 6 คน จากคณะครูของโรงเรียนทั้งหมด 12 คน) แสดงให้เห็นถึงความผูกพัน และความใกล้ชิดระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ดังคำกล่าวในที่ประชุมผู้ปกครองว่า

“โรงเรียนของเราก็คือบ้านของเรา ขอให้ช่วยกันดูแล
ทะนุถนอมให้ดี ถึงว่าโรงเรียนของเราจะเก่า แต่เราก็ภูมิใจในสิ่งที่
เรามีอยู่ คือเรามีอย่างไรก็เอาอย่างนั้น ฉะนั้นเราจึงภูมิใจในสิ่งที่
เรามีเพราะว่าเป็นของเราเอง”

(พันโท อัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

2) การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการนี้ ระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นมานานแล้วตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่จะอยู่ในลักษณะของความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับบุคคลในชุมชน เป็นการอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวมาเป็นตัวเชื่อมโยงเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรให้เกิดขึ้นต่อกัน

การพบปะพูดคุยระหว่างครูกับผู้ปกครองของเด็กนักเรียนมักเกิดขึ้นเป็นประจำทุกวันระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ในช่วงเช้าและช่วงเย็นที่ผู้ปกครองมารับและมาส่งลูก เป็นการพบปะพูดคุยเกี่ยวกับตัวเด็กนักเรียนในเรื่องของการเล่าเรียน และความประพฤติของเด็กที่อยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งการถามทุกข์สุขของผู้ปกครองเด็กนักเรียน แต่ทั้งนี้ครูที่เป็นบุคคล

อาศัยอยู่ในชุมชน (สมาชิกของชุมชน) ย่อมมีความสนิทสนมใกล้ชิดกับผู้ปกครองนักเรียนทั้งเวลาราชการและนอกราชการ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ส่วนตัวจึงมีมากกว่าครูที่อาศัยอยู่นอกชุมชน ผลจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันของครูกับผู้ปกครองนี้ ทำให้ครูทราบถึงพฤติกรรมของเด็กขณะที่อยู่บ้าน และความต้องการของผู้ปกครองที่คาดหวังให้เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน และประการที่สำคัญก็คือ ทำให้ครูและผู้ปกครองมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ครูได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครอง รวมทั้งครูอาจเข้ามามีส่วนช่วยแก้ปัญหาบางอย่างให้กับผู้ปกครอง เช่น ปัญหาวันเดือนปีเกิดของเด็กนักเรียนที่ไม่ตรงกับสำเนาทะเบียนบ้าน เพื่อไม่ให้ผู้ปกครองเสียเวลาในการทำงาน ทางโรงเรียนก็ได้จัดการทำแทนผู้ปกครอง

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนอิสลามลำไทรกับกลุ่มผู้นำชุมชนก็เกิดขึ้นเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่อาจารย์วิชิต อิศระวิริยะกุล ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนอิสลามลำไทร จะมีการพบปะพูดคุยเกิดขึ้นบ่อยมาก โดยเมื่อทางโรงเรียนมีปัญหาอะไรที่เกี่ยวกับชุมชน ทางอาจารย์วิชิต อิศระวิริยะกุล มักขอพบเพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มผู้นำชุมชน เช่น อิหม่าม ผู้นำทางศาสนา (บรรจง สมานตระกูล) ประธานชุมชน (ประสิทธิ์ มณี) และประธานกรรมการการศึกษาโรงเรียน (พันโทอัมพร สะนิละ) อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะที่บ้านผู้นำศาสนา (อิหม่าม บรรจง สมานตระกูล) มักถูกใช้เป็นสถานที่ที่กลุ่มผู้นำชุมชนและทางอาจารย์วิชิต อิศระวิริยะกุล จะมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทุกวันในช่วงตอนเย็น จะเห็นได้ว่าการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับกลุ่มผู้นำชุมชนนี้ ถึงแม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นบุคคลภายนอกชุมชนและมีศาสนาวัฒนธรรมความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่สิ่งเหล่านี้มิได้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันได้และหลายครั้งที่การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำโรงเรียนกับผู้นำชุมชนนี้ ส่งผลให้เกิดโครงการและกิจการต่างๆ ตามมา เช่น โครงการเลี้ยงปลาในคลอง โครงการปลูกผักบุงในคลอง โครงการจัดหาทุนเพื่อพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

“อาจารย์ใหญ่ เขามาหาชุมชนที่บ้านอิหม่าม เอาความคิดของเราไปว่าทำได้ไหม เขาก็จะเอาไปประชุมกับครูน้อยว่าทำได้หรือไม่ได้ ถ้าเอาราก็ทำกัน”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

“การเคลื่อนไหวต่างๆของทางโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ก็จะแจ้งให้ทราบที่บ้านอิหม่าม พันโทอัมพร ประธานชุมชนและผู้ใหญ่บ้านจะทราบด้วย คืออาจารย์ใหญ่จะเข้ามาในชุมชนเองเลยเท่าที่ผ่านมาอาจารย์ใหญ่จะเข้ามาเป็นผู้ประสานงานกับทางผู้นำ”

(ประวิติ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

3) การออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน

ลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์รูปแบบนี้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์โดยผ่านทางเด็กนักเรียน ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างครูกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน โดยที่ครูจะออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองเด็กนักเรียน ซึ่งส่วนมากจะเป็นลักษณะการออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองของเด็กที่ตนเองสอนหรือรับผิดชอบอยู่ หรือในกรณีที่เด็กมีปัญหาในบางเรื่อง เช่น การขาดเรียนบ่อย การไม่สนใจในการเรียน การขาดส่งการบ้าน เป็นต้น นอกจากนั้นการออกไปเยี่ยมเยียนและพบปะผู้ปกครองของเด็กนักเรียนจะทำให้ครูทราบถึงสภาพฐานะความเป็นอยู่ของเด็กนักเรียนด้วย

“ส่งครูไปเยี่ยมผู้ปกครองตามบ้าน เช่น เวลาเด็กไม่สบาย ขาดเรียนบ่อย เด็กที่ขาดเรียนจะต้องไปเยี่ยม หรือผู้ปกครองเขาป่วย พอรู้ว่ามาก็ต้องไปให้ความสำคัญกับผู้ปกครอง หรือเขามีงานบุญก็ต้องไป งานตายมีงานก็ต้องไปสัมผัสกับชุมชน มีอะไรก็พูดคุยกัน ปรึกษาหารือกัน คือมีงานเป็นตาย เราก็มองไป ถ้าเราจะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

7.1.2 ความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ในลักษณะแบบเป็นทางการนั้นพบว่ามีความสัมพันธ์ในหลายๆลักษณะ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเป็นคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนอิสลามลำไทร

เป็นลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว โดยมีทั้งสมาชิกในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนร่วมเป็นคณะกรรมการการศึกษาด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนอิสลามลำไทรนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ กับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการมีความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการดังที่กล่าวมาแล้ว และเป็นไปตามระเบียบของกรุงเทพมหานครว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2543 กำหนดให้กรรมการโรงเรียนประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนสมาชิกสภาเขต ผู้แทนศิษย์เก่าของโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้กรรมการโรงเรียนสามารถทำหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำให้การส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนและประสานงานระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ โดย

คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนอิสลามลำไทร ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 มีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วยรายนามต่อไปนี้*

1. พันโทอัมพร	สะนิละ	ประธานกรรมการโรงเรียน
2. นายบรรจง	สมานตระกูล	รองประธาน
3. นายณรงค์	รัศมี	กรรมการ
4. นายประสิทธิ์	มณี	กรรมการ
5. นายเสน่ห์	บีดีลและ	กรรมการ
6. นายวิจิตร	สมานตระกูล	กรรมการ
7. นายปรีชา	มานยาชิ	กรรมการ
8. นายวิวัฒน์	สมานตระกูล	กรรมการ
9. นายสมศักดิ์	บีดีลและ	กรรมการ
10. นายสมาน	มะลา	กรรมการ
11. นายสุชาย	มณี	กรรมการ
12. นางสาวปทุมมา	สมานตระกูล	กรรมการ
13. นางนวลจันทร์	รอดสการ	กรรมการ
14. นายวิจิต	อิสระวิริยะกุล	กรรมการและเลขานุการ
15. นายสมชาย	สมานตระกูล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

จากรายชื่อของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนอิสลามดังกล่าว ทางผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกและพบว่า เหตุผลที่ทางโรงเรียนอิสลามลำไทร สามารถบริหารงานและกิจการต่างๆ ภายในโรงเรียนได้ผลเป็นอย่างดีและประสบความสำเร็จนั้น เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

- 1) คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียน โดยคณะกรรมการศึกษาจำนวนทั้งหมด 15 คน มีจำนวนถึง 11 คนที่เป็นศิษย์เก่าของโรงเรียนแห่งนี้
- 2) คณะกรรมการศึกษาเกือบทุกคนเป็นสมาชิกของชุมชน โดยมีบ้านเรือนอยู่อาศัยตั้งอยู่ภายในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว
- 3) คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นบุตรหลานของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นตระกูลดั้งเดิมของชุมชน ที่เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียน คือ สมานตระกูล มานยาชิ และบีดีลและ
- 4) คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะดี มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

* ตามคำสั่งของสำนักงานเขตหนองจอก ที่ 164 / 2544 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนอิสลามลำไทร ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2544 โดยนายเทเวศร์ ทองศรี ผู้อำนวยการเขตหนองจอก

จึงมีศักยภาพที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ทางโรงเรียนได้ในทุก ๆ ด้านที่ทางโรงเรียนต้องการ

5) คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันหรือเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากมีบรรพบุรุษคนเดียวกันตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

6) คณะกรรมการศึกษาจะมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน มีทั้งเยาวชน วัยผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ จึงทำให้คณะกรรมการศึกษาเหล่านี้มีมุมมองในเรื่องต่าง ๆ ที่หลากหลายและกว้างขวางสามารถสนองตอบต่อความต้องการของโรงเรียนได้ในทุก ๆ เรื่อง

คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทรได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนอิสลามลำไทรบ่อยครั้งมาก เพราะทางโรงเรียนจะมีกิจกรรมต่างๆ ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรตลอดจนกิจกรรมเสริมความรู้ให้นักเรียนประจำ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมการจัดงานวันเด็ก กิจกรรมการเข้าค่ายลูกเสือ – ยุวกาชาด กิจกรรมกีฬา เป็นต้น โดยทางคณะกรรมการศึกษาจะได้รับเชิญให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเกือบทุกกิจกรรม ทั้งนี้คณะกรรมการการศึกษาจะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในส่วนของการร่วมประชุมวางแผน การให้ความคิดเห็นต่างๆ แก่ทางโรงเรียน การช่วยเหลือด้วยแรงงาน การทำกิจกรรมตามที่โรงเรียนมอบหมาย การบริจาคเงินและวัสดุสิ่งของ รวมทั้งการจัดหาทรัพยากรมาให้กับโรงเรียน

2) การเป็นคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง

ลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ในรูปแบบของเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนอิสลามลำไทรได้ทำมาเป็นระยะเวลา 1 ปี และมีกรรมการมาแล้ว 2 ชุด แต่ในระยะแรกๆ ผู้ปกครองนักเรียนไม่มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมเท่าที่ควร เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสำนักงานการศึกษาเขตหนองจอก แต่อย่างไรก็ตามในวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 โรงเรียนอิสลามลำไทรได้เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมประชุมประจำปีของโรงเรียน และได้จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายของผู้ปกครองขึ้นในทุกระดับชั้นเรียน โดยพยายามชักจูงให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ผลจากการประชุมร่วมกันดังกล่าว จึงทำให้ได้ข้อสรุปและมีการจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองจำนวน 7 คน ดังมีรายชื่อ คือ

1. นางกุหลาบ	สะนิละ	ประธานเครือข่าย
2. นายสมศักดิ์	บีคิลและ	รองประธาน
3. นางสุกัญญา	เซ็นนิ	กรรมการ
4. นายทองสุข	ภูเงิน	กรรมการ
5. นายบุญยัง	ก้านชวงษ์	กรรมการ
6. นางอัญชลิ	โตะม้ายี	กรรมการ
7. นางสุจิตรา	มานยาชิ	กรรมการและเลขานุการ

จากการจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนอิสลามลำไทรนี้ เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้กับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากขึ้น นอกเหนือจากการมีคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีอยู่แล้วให้มีความสัมพันธ์ที่ดีและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น เกิดความไว้วางใจระหว่างครูกับผู้ปกครอง และในขณะเดียวกัน คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนอิสลามลำไทรนี้ยังเป็นตัวแทนของผู้ปกครองในการประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองในกรณีที่ผู้ปกครองไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นบางเรื่องต่อโรงเรียน หรือกรณีที่ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการมาพบครู

“เราจัดตั้งเครือข่ายคือกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนี้ ก็เหมือนกับทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียน โดยจะช่วยในการดูแลนักเรียน และสามารถเสนอแนวความคิดว่าโรงเรียนควรจะทำอะไร เพื่อประโยชน์ต่อลูกหลานเราในชุมชน”

(สุจิตรา มานยาธิ, สัมภาษณ์)

การจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนอิสลามลำไทรเกิดขึ้นจากนโยบายของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ในเรื่องเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดหรือโครงการโรงเรียนสีขาว โดยทางผู้บริหารโรงเรียนมีแนวความคิดที่จะขยายผลมาเป็นเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากความร่วมมือในด้านการป้องกันยาเสพติด คณะกรรมการคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนี้จะทำการเลือกตั้งใหม่ในทุกๆ ปี โดยกิจกรรมที่ทำอยู่ในปัจจุบันนี้คือ การประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างทางผู้ปกครองกับโรงเรียน ร่วมกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขหรือร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของโรงเรียน โดยสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองโรงเรียนอิสลามลำไทรได้ดังนี้

1. ช่วยสอดส่องดูแลลูกหลานของตนในพื้นที่กลุ่มบ้านหรือรอบๆบ้าน เกี่ยวกับพฤติกรรมในเรื่องของยาเสพติดและการแต่งกาย
2. สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน
3. สามารถเสนอความคิดเห็นต่างๆ ได้เช่น การปรับปรุงการเรียนการสอน การดูแลรักษาห้องเรียน และการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ
4. แจ้งข่าวสารที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โรงเรียนได้ทราบและร่วมหาแนวทางในการแก้ไข
5. เป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

3) วารสารประชาสัมพันธ์โรงเรียน

จากการที่การบริหารงานของโรงเรียนอิสลามลำไทร ได้แบ่งการบริหารงานออกเป็น 6 งาน ประกอบด้วย งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงินและพัสดุ งานบุคลากร งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมและงานความสัมพันธ์กับชุมชน และในแต่ละงานมีคณะกรรมการบริหารเพื่อทำกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร ในงานความสัมพันธ์กับชุมชนก็เช่นเดียวกัน มีคณะกรรมการบริหารงานซึ่งประกอบด้วย

1. นางศิริพร	รื่นสุข	ประธาน
2. นายสมชาย	สมานตระกูล	รองประธาน
3. นางนวลจันทร์	รอดสการ	กรรมการ
4. นายชัชวาล	สมานตระกูล	กรรมการ
5. นายสุชาติ	ไทรถิ่น	กรรมการ
6. นายธานี	สมานตระกูล	กรรมการและเลขานุการ

โดยคณะกรรมการตั้งขอข่างานในเรื่อง การประชาสัมพันธ์โรงเรียนการให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมกับชุมชน การให้ชุมชนได้ร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน และการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ในท้องถิ่น คณะกรรมการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชนได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำวารสารประชาสัมพันธ์โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย

1. นายสุชาติ	ไทรถิ่น	ประธานกรรมการ
2. นายอนันต์	บีคิลและ	รองประธาน
3. นายเจน	ดาวประจักษ์	กรรมการ
4. นางสาวเรณู	รื่นสุข	กรรมการ
5. นายธานี	สมานตระกูล	กรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการดำเนินงานโครงการวารสารประชาสัมพันธ์โรงเรียนอิสลามลำไทรได้ประชุมปรึกษาร่วมกันเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2544 และมีมติที่จะผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนและข้อมูลข่าวสารทางราชการต่างๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียนแจ้งต่อสาธารณชน โดยเฉพาะชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำ เพื่อเป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ความเป็นไปของโรงเรียนให้ชุมชนรับทราบ จึงได้กำหนดจัดทำวารสารประชาสัมพันธ์ประจำโรงเรียนอิสลามลำไทร จัดทำเดือนละ 1 ฉบับ โดยจะออกประจำวันที่ 10 ของทุก ๆ เดือน และใช้ชื่อว่า “วารสารประชาสัมพันธ์โรงเรียนอิสลามลำไทร”

การที่โรงเรียนจัดทำวารสารประชาสัมพันธ์ขึ้นมา ทำให้ชุมชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ความเคลื่อนไหวของโรงเรียนรวมทั้งความเคลื่อนไหวของหน่วยงานอื่นๆ ด้วย เมื่อชุมชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียนย่อมเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนต้องการจะเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียน และมีความไว้วางใจโรงเรียนมากขึ้นส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีทั้งสองฝ่าย อันเนื่องมาจากต่างฝ่ายต่างทำความเข้าใจและวางใจซึ่งกันและกัน โรงเรียนได้แสดงให้เห็นถึงความจริงใจ ความผูกพัน และความใกล้ชิดกับชุมชน ถึงแม้ว่าทางโรงเรียนอิสลามลำไทรจะมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลจากภายนอกชุมชนก็ตาม แต่ทั้งนี้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน จะเป็นหนทางนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของทั้งสองฝ่ายอันจะนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

เพราะฉะนั้นการจัดทำวารสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนอิสลามลำไทรจึงจัดได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์อย่างหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำ และในขณะเดียวกันทางโรงเรียนก็ได้จัดให้มีการประเมินผลการทำวารสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนทุกๆ 6 เดือน เพื่อจะได้นำข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะจากชุมชน มาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

4) การแจ้งข่าวสารโรงเรียนในการประชุมผู้ปกครอง

การประชุมผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยทางโรงเรียนจะมีหนังสือเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาร่วมประชุมกับโรงเรียนในโอกาสต่างๆ เพื่อชี้แจงนโยบายของโรงเรียน หรือการสรุปผลการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียน ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 โรงเรียนอิสลามลำไทรประชุมผู้ปกครองนักเรียน เพื่อแจ้งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

เรื่องที่ 1 นโยบายของโรงเรียน โรงเรียนมีนโยบายที่จะส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของเด็กนักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และสังคมให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข

เรื่องที่ 2 การดำเนินการพัฒนาโรงเรียน ทางโรงเรียนได้มีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น สถานที่บริเวณหน้าโรงเรียน รั้วกับต้นไม้ เสริมทางเดินด้วยอิฐ โดยการได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้นำและชุมชน

เรื่องที่ 3 โรงเรียนมีนโยบายใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ใช้ภูมิปัญญาชุมชนและการเรียนรู้จากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชน

เรื่องที่ 4 โรงเรียนกล่าวขอขอบคุณผู้ปกครองที่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนด้วยดีเสมอมา เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็ก วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

ในการประชุมผู้ปกครองในวันดังกล่าวนอกจากทางโรงเรียนจะแจ้งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ปกครองแล้ว ทางชุมชนเองโดยผู้นำชุมชน และคณะกรรมการการศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นกับโรงเรียนและผู้ปกครองในการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาลูกหลานของชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำดังคำกล่าวของ พันโทอัมพร สะนิละ ประธานคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทรที่กล่าวว่า

“แนวทางในการช่วยเหลือทางโรงเรียนทำให้โรงเรียนเป็นของชุมชนเป็นบ้านหลังหนึ่งของชุมชน ถ้าผู้ปกครองคนใดมีแนวความคิดในการพัฒนาโรงเรียน ก็ให้เสนอแนะมายังอาจารย์ใหญ่ หรือคณะกรรมการศึกษา ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองขอให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในทุกๆ เรื่อง เช่น การทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน และขอให้ผู้ปกครองช่วยสนับสนุนลูกหลานให้เรียนในโอกาสที่สูงขึ้นไป”

(พันโทอัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

นอกจากทางโรงเรียนและคณะกรรมการการศึกษาได้เสนอแนะและแจ้งข่าวสารแล้วทางผู้นำศาสนา คือ อิหม่ามบรรจง สมานตระกูล ได้กล่าวขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในวันประชุมผู้ปกครองดังกล่าวดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากท่านผู้ปกครองทุกคนสนับสนุนให้ลูกหลานมาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และเรียนต่อในชั้นสูง ๆ ต่อไป

2. ขอให้ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการส่งเสริมด้านวิชาการ และช่วยดูแลกวดขันเรื่องของการทำการบ้าน หรือให้ผู้ปกครองสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของโรงเรียน

3. ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้ช่วยเหลือพฤติกรรมของลูกหลานตัวเอง เวลาอยู่บ้านในเรื่องของยาเสพติด เพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ดังนั้นการประชุมผู้ปกครองจึงถือได้ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยการปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5) การทำกิจกรรมหรือโครงการร่วมกัน

การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะการทำกิจกรรมหรือโครงการร่วมกันมักปรากฏออกมาในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ซึ่งก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกรักความไว้วางใจและ

ความผูกพันมากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการสร้างสรรค์และพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ักวาอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น การทำโครงการคลองสวย – น้ำใส โครงการอนุรักษ์ปลาในคลอง โครงการ ร้อยใจลำไทรรักษ์พัฒนา โครงการสวนสมุนไพรเพื่อพัฒนาชีวิตและสิ่งแวดล้อม โครงการสวน ภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติ โครงการปลูกผักกึ่งในคลอง เป็นต้น

“ลักษณะของการทำกิจกรรมก็จะมีการประชุมทั้งหมด ตกลงกัน แล้วประธานก็จะประสานไปทางโรงเรียนกับอาจารย์ใหญ่ แล้วก็จะประชุมร่วมกันทั้งคณะครูกับชุมชนกำหนดแผน งานแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ และก็จะลงมือปฏิบัติร่วมกัน”

(ประวัติ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

เนื่องจากบรรพบุรุษของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ักวา เป็นผู้สร้างโรงเรียนอิสลามลำไทรตั้งที่กล่าวมาแล้ว ทำให้โรงเรียนและชุมชนมีความผูกพันกันมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับลูกหลานของชุมชนรับราชการเป็นครูประจำอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพันและความห่วงใยต่อโรงเรียน โครงการต่างๆ ของโรงเรียนจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชุมชน ในขณะเดียวกันในการทำโครงการของทางชุมชนเองทางโรงเรียนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเช่นเดียวกัน รวมทั้งยอมรับข้อเสนอแนะความคิดเห็นจากชุมชนเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชน เพราะชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ักวา ถือว่าโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นบ้านหลังที่สองของชุมชน

“ทุกสิ่งทุกอย่างบรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย เป็นผู้สร้างขึ้นมาอย่างโรงเรียน... บรรพบุรุษของเราก็เป็นผู้สร้างมาคือ บรรพบุรุษของคนที่นี่สร้างมาทั้งโรงเรียน มีสยิด ก็รวบรวมเงิน สมัยนั้นแต่ถ้าคิดเป็นเงินสมัยเราก็ไม่มากนัก แต่สมัยก่อนเขาก็รวบรวมสร้างโรงเรียน”

(ประวัติ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“โรงเรียนกับชุมชนกันก็เกี่ยวโยงกันมาตั้งแต่ต้น แต่แรกเกิดของโรงเรียน เพราะชุมชนเป็นผู้สร้างโรงเรียนให้กับ หลวงบนเนื้อที่ 2 ไร่กว่า”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

“โรงเรียนกับชุมชนเป็นเสมือนครอบครัวเดียวกัน เป็นบ้านเดียวกัน คือชุมชนก็เป็นของโรงเรียน โรงเรียนก็เป็นของชุมชน และถือว่าเป็นหน้าที่ที่ทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน”

(นภา ผลเจริญ, สัมภาษณ์)

จากความรู้สึกของชุมชนที่ถือว่าโรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองดังกล่าวแล้ว ได้ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือกับโรงเรียนในโครงการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง การดำเนินรอยตามเจตนารมณ์และประสานต่อกับบรรพบุรุษในการสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียน ด้วยการเสริมสร้างหรือช่วยกันรักษาให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ได้แสดงให้เห็นแนวคิดที่ว่าชุมชนมีความรู้สึกที่โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นบ้านหลังที่สองของชุมชน เพราะว่าชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนมาตั้งแต่เริ่มแรกรวมทั้งการสร้างมัสยิดของชุมชนเองก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นทั้งโรงเรียนอิสลามลำไทร มัสยิดคอยรูตตี๊ควา และชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊ควา ถือได้ว่าเป็นองค์กรหลักของชุมชนทั้งหมดไม่สามารถแยกองค์กรใดองค์กรหนึ่งออกจากกันได้ เพราะทั้งสามองค์กรมีการเกี่ยวพันซึ่งกันและกันในลักษณะของสามประสาน คือ “ชุมชนเปรียบเสมือนร่างกายที่จะต้องมีการพัฒนาและเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โรงเรียนเปรียบเสมือนคลังสมองของชุมชนที่ได้รับการฝึกฝนมาเพื่อใช้ในการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและเติบโต ส่วนมัสยิดเปรียบเสมือนจิตวิญญาณ เป็นศูนย์รวมด้านจิตใจเป็นแหล่งอบรมบ่มนิสัย และศีลธรรมให้กับชุมชนและโรงเรียน”

7.2 ปัจจัยที่นำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊ควา

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่าการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊ความีหลายปัจจัยที่เป็นตัวส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนี้

7.2.1 ปัจจัยภายในโรงเรียนอิสลามลำไทร

ปัจจัยที่เกิดจากภายในโรงเรียนอิสลามลำไทรถือเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน ปัจจัยที่เกิดจากภายในโรงเรียนอิสลามลำไทร มีดังนี้

1) ทักษะของผู้บริหารที่มีต่อชุมชน

ทักษะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อชุมชน ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ที่จะส่งผลให้โรงเรียนกับชุมชนเกิดความร่วมมือความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยทำกิจกรรมร่วมกันของทั้งสองฝ่าย ถ้าผู้บริหารมีทัศนคติไม่ดีต่อชุมชน ไม่เห็นความสำคัญของชุมชน ยึดติดกับอำนาจในการสั่งการ ความร่วมมือและความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่าตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนอิสลามลำไทรมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน และให้ความสำคัญกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับโรงเรียน และพบว่าในอดีตผู้บริหารโรงเรียนอิสลามลำไทรส่วนใหญ่แล้วเป็นลูกหลานของชุมชนเองกล่าวคือ

- อาจารย์สง่า	สมานตระกูล	พ.ศ. 2486 - 2519
- อาจารย์วิทยา	สมานตระกูล	พ.ศ. 2519 - 2521
- อาจารย์สมชาย	สมานตระกูล	พ.ศ. 2521 - 2522
- อาจารย์บุญเหลือ	สมานตระกูล	พ.ศ. 2522 - 2527

ผู้บริหารส่วนใหญ่ที่เป็นลูกหลานของชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำดังกล่าวจะมีความรู้สึกมีทัศนคติที่ดี มีการให้ความสำคัญกับชุมชนของตนเอง จึงก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนมีความผูกพัน ห่วงแหน เกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยหรือเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อพัฒนาโรงเรียน พัฒนาลูกหลาน และพัฒนาชุมชนของตัวเอง

“โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะพัฒนานักเรียนก็คือลูกหลานของชุมชนต้องการให้ลูกหลานเป็นอย่างเราจะพัฒนาอย่างนั้นเราก็เหมือนการผลิตสินค้า ถ้าไม่ตรงตามความต้องการของชุมชนหรือตามที่ตลาดเขาต้องการคงไม่เป็นที่พอใจของชุมชน”

(วิชิต อิศระวิริยะกุล, สัมภาษณ์)

จากการที่ผู้บริหารมีทัศนคติที่ดี มีนโยบายที่เล็งเห็นความสำคัญของชุมชนมองเห็นแหล่งความรู้ที่หลากหลายในชุมชน จึงได้มีนโยบายที่ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ ดังคำกล่าวในวันที่ประชุมผู้ปกครองเด็กนักเรียนเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2545 ดังนี้

“ผู้ปกครองบางท่านอาจจะต้องมาเป็นครูให้กับโรงเรียน เช่น ยกตัวอย่างท่านอิหม่าม บรรจง สมานตระกูล ท่านพันโท อัมพร สะนิละ ท่านทั้งสองมีความรู้ในเรื่องการเลี้ยงนก อีกหน่อย ทำหลักสูตรเรื่องการเลี้ยงนกก็เอาเด็กนักเรียนไปเรียนที่บ้านท่าน อิหม่าม ท่านผู้พันไปเรียนที่บ้านท่านประธานชุมชน.....และผู้ปกครองบางท่านเป็นช่างตัดผม ผมก็จะจัดเด็กที่มีความสนใจในเรื่องของการตัดผม ไปเรียนเรื่องการตัดผมในร้านของท่าน หรือผู้ปกครองบางท่านทำขนมขาย ผมอาจจะให้เด็กนักเรียนรู้จักเรื่องการทำขนม ผมก็จะไปขอให้ท่านเป็นครูช่วยสอนเด็กในการเรียนทำขนม”

(วิจิต อิศระวิริยะกุล)

นอกจากทางโรงเรียนจะยึดเอาชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้แล้ว ทางโรงเรียนยังให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาของชุมชนด้วยการนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น หรือเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และให้ลูกหลานของชุมชน ได้เรียนรู้กับภูมิปัญญาของบรรพบุรุษตัวเอง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนของตัวเอง

2) ทักษะคติของบุคลากรโรงเรียนต่อชุมชน

ทักษะคติของบุคลากรใน โรงเรียนอิสลามลำไทรที่มีต่อชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า จากการศึกษาพบว่าบุคลากรของโรงเรียนอิสลามลำไทรส่วนใหญ่จะเป็นลูกหลานหรือเป็นบุคคลในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า ดังนั้นการที่มีบุคลากรส่วนใหญ่เป็นบุคคลในชุมชนย่อมมีทัศนคติ ความคิดที่ดีต่อชุมชนของตัวเอง ต้องการเห็นชุมชนพัฒนาขึ้น จึงนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งจากการที่บุคคลในชุมชนเป็นบุคลากรของโรงเรียนมีการปฏิสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารกันและการร่วมมือกันจึงเกิดความผูกพันระหว่างบุคลากรของโรงเรียนกับบุคคลในชุมชน

“โรงเรียนเป็นของชุมชนหมายความว่า คนในชุมชนเป็นคนบริจาคพื้นที่ให้สร้างโรงเรียนและสร้างโรงเรียนขึ้นเอง และหลานของคนในชุมชนก็มาเป็นครูสอนอยู่ที่โรงเรียน และเด็กในชุมชนก็เป็นนักเรียน ที่ผ่านมานในชุมชนก็เป็นผู้บริหารโรงเรียนอยู่หลายคน”

(นภา ผลเจริญ, สัมภาษณ์)

3) อาคารสถานที่ และอุปกรณ์ของโรงเรียน

จากที่กล่าวมาแล้วในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า ถึงการที่ทางโรงเรียนได้เอื้อเพื่ออาคารให้กับ

ชุมชนใช้เป็นสถานที่ประชุมต่างๆ เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การประชุมของกลุ่มต่างๆ และโครงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับชุมชนที่ร่วมกับสถาบันราชภัฏพระนคร โดยการใช้ห้องวิทยาศาสตร์ของโรงเรียน และห้องเรียนธรรมชาติเป็นที่เรียน และการให้ชุมชนใช้สถานที่บริเวณของโรงเรียนเป็นสถานที่จอดรถ รวมทั้งการให้ชุมชนได้ยืมวัสดุอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ถ้วย จาน แก้วน้ำ ในการจัดงานประเพณีต่างๆ

“อุปกรณ์ของโรงเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ก็เป็นส่วนหนึ่งเหมือนกัน
เพราะจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกันในการยืม”
(สุชาติ ไตรถิ่น, สัมภาษณ์)

ดังนั้นการใช้อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ จึงเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารพูดคุยกันอันจะส่งผลให้เกิดความสนิทสนม ความไว้วางใจซึ่งกันและกันและการให้เกียรติกันและกัน เมื่อเกิดความไว้วางใจกันแล้ว ย่อมเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

4) แหล่งความรู้ของโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นแหล่งความรู้ในด้านวิชาการ เป็นสถานที่ให้การศึกษแก่ลูกหลานของชุมชน และเป็นสถานที่ให้คำแนะนำ ปรึกษารวมทั้งช่วยแก้ปัญหาให้กับชุมชนมาตั้งแต่ในอดีตจนปัจจุบันแล้ว เพราะครูเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ที่สามารถจะให้คำแนะนำและช่วยเหลือชุมชนได้

“เราเอา EM (สารสกัดจากการหมักพืช) มาทำการทดลองทำเป็นปุ๋ย และการหมักขยะในโรงเรียน แล้วก็ให้ชุมชนเข้ามาดู และแก้วมังกรซึ่งเป็นผลไม้ชนิดหนึ่ง เราก็นำเอาปลูกไว้ในที่ชุมชน เดินผ่านแฉะเข้ามาก็มองเห็น บางคนสนใจก็มาขอต้นพันธุ์เพื่อไปปลูกที่บ้าน”

(วิชิต อิศระวิริยะกุล, สัมภาษณ์)

โรงเรียนได้แสดงให้เห็นว่า นอกจากโรงเรียนจะมีความรู้ในด้านวิชาการด้านทฤษฎีแล้ว ทางโรงเรียนยังมีความรู้ด้านการปฏิบัติให้เห็นอย่างป็นรูปธรรม มีการนำเอาความรู้ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาสู่ชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้

ถึงแม้ว่าระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนอิสลามลำไทรจะเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่ไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์และการเรียนรู้แบบดั้งเดิมของชุมชน โดยเฉพาะ

ภูมิปัญญาของชุมชนและมัสยิดที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายของชุมชน ตลอดจนครอบครัวอันเป็นสถาบันพื้นฐานของชุมชนและสังคมโดยรวม แต่กลับมีนโยบายที่ยึดเอาชุมชนเป็นฐานแห่งการเรียนรู้ เป็นการศึกษแก่เด็กนักเรียนได้เรียนรู้จากบุคคล ทั้งในครอบครัวและใน ชุมชน ทำให้ผู้ปกครอง พ่อ แม่ และชุมชนมีส่วนร่วมกับการให้การศึกษาแก่บุตรหลานของตนเองได้ เป็นการเพิ่มกระบวนการถ่ายทอดค่านิยม วิถีชีวิต การเรียนรู้ระหว่างคนต่างรุ่น และเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ดังนั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกัน

5) งบประมาณของโรงเรียน

โรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ถึงแม้ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐก็ตาม เรื่องของงบประมาณที่ได้รับจากภาครัฐจึงได้รับในปริมาณค่อนข้างน้อย หรือในบางครั้งไม่ได้รับเลยจึงก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงานด้านงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนอยู่เป็นประจำทุกปี ดังนั้นทางโรงเรียนจึงได้มีการปรึกษากับกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่เป็นประจำ เพื่อหางบประมาณมาพัฒนาโรงเรียน ดังนั้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่จะจัดให้มีโครงการจัดงานเพื่อหาทุนในการพัฒนาโรงเรียน (ซึ่งทางชุมชนเองก็ได้เคยจัดมาแล้วในอดีต แต่ก็ต้องหยุดชะงักไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง)

“จะทำอย่างไรจึงจะทำให้ลูกหลานเรามีการศึกษาที่ดีกว่าหรือเพิ่มขึ้น ทางรัฐเขาก็ช่วยโรงเรียนไม่เต็มที่เท่าไร ทางชุมชนก็มุ่งเห็นว่าตรงนี้ การเรียนการสอนก็เหงาไม่มีอุปกรณ์ เราก็จะทำให้เด็กเก่งไม่ได้ ก็คิดกันขึ้นมา ไม่ใช่การเรียนการสอนอย่างเดียว หมายถึง อาคาร สถานที่ด้วย จะพัฒนาอย่างไรจึงจะจงใจหรือมีสภาพอย่างไรที่จะทำให้เด็กรักสถานที่เรียนให้ได้ ก็เลยคิดกันเรื่องนี้ จัดงานขึ้นมา โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่ชุมชนเป็นแกนนำในการดำเนินการให้ มันเป็นแนวความคิดของชุมชนที่จะให้มีรายได้มาสนับสนุนโรงเรียน มาดำเนินในเรื่องการสอนก็ดี การพัฒนาก็ดี ในเรื่องของการใช้จ่ายของโรงเรียน”

(พันโทอัมพร สะนิละ, สัมภาษณ์)

ดังนั้นการที่โรงเรียนขาดงบประมาณที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ จึงนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการในการจัดงานเพื่อหารายได้สนับสนุนโรงเรียน ซึ่งได้รับความร่วมมือจาก ชุมชนเป็นอย่างดี

7.2.2 ปัจจัยภายในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เป็นชุมชนที่มีความกระตือรือร้น มีความพร้อมในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนอิสลามลำไทรอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในด้านของความร่วมมือ ความช่วยเหลือ ด้านแรงงาน การจัดหางบประมาณสนับสนุนและด้านอื่นๆ จากการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวมีปัจจัยที่เป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนอิสลามลำไทร ดังนี้

1) การสืบสานเจตนารมณ์ต่อจากบรรพบุรุษ

เป็นความคิดที่สืบทอดหรือถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวมีบรรพบุรุษเดียวกัน คนในชุมชนเป็นเครือญาติ เสมือนต้นไม้ที่มีลำต้นเดียวกันแต่แตกกิ่งก้านสาขาออกหลายๆ กิ่งก้านกลายเป็นพุ่มไม้ใหญ่ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าบรรพบุรุษของชุมชนเป็นผู้สร้างโรงเรียนอิสลามลำไทร ได้เสียสละทรัพย์สินของในการสร้างโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในทุกๆ ด้านอยู่อย่างสม่ำเสมอ เป็นการกระทำที่ปลูกฝังหรือเป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับบุตรหลานได้ดำเนินรอยตามหรือสืบสานต่อเจตนารมณ์ต่อจากบรรพบุรุษของตนอย่างต่อเนื่องและแนบแน่น พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน พร้อมทั้งจะเสียสละ ทรัพย์ แรงงาน ให้กับโรงเรียนอยู่ตลอดเวลา และเมื่อมีโอกาส

“ทำงานร่วมกับโรงเรียน.....เราทำกันมานานแล้ว ตั้งแต่บรรพบุรุษ จะเห็นว่าบรรพบุรุษของเราตัดสินใจสร้างโรงเรียนก่อนมัธยมอีกนะ ดังนั้นพวกผมจึงเป็นผู้สานต่อแนวความคิดของบรรพบุรุษเท่านั้นเอง เพื่อให้โรงเรียน ชุมชน และมัธยม อยู่ร่วมกันอย่างมีสุข”

(ประวัติ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวได้พยายามสืบสานเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษที่ทำได้เป็นแบบอย่างในอดีต และได้ทำเป็นแบบอย่างให้คนรุ่นใหม่ๆ ได้เห็นเป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นการปลูกฝัง สร้างจิตสำนึกให้กับคนรุ่นใหม่ๆ ให้เกิดเป็นความรู้สึกว่าเป็นหน้าที่หรือหลักปฏิบัติของทุกคนในชุมชน ในการที่จะช่วยกันรักษาโรงเรียนให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งด้านความคิด แรงงาน และการหาทุนสนับสนุนโรงเรียนให้พัฒนาอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป (โดยการเน้นให้คนรุ่นใหม่ เห็นความสำคัญของโรงเรียนที่บรรพบุรุษเป็นผู้สร้างมา)

“จะว่าไปแล้ว ทำงานร่วมกับโรงเรียนเราก็อ่ากันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของเราแล้ว ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติสืบต่อกันมา เนื่องมาจากบรรพบุรุษเป็นคนสร้างโรงเรียนมา”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

2) ความสำนึกในการเป็นเจ้าของโรงเรียน

บรรพบุรุษชุมชนเป็นผู้สร้างโรงเรียนตั้งได้กล่าวมาแล้ว ทำให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในตัวของบรรพบุรุษ และในการที่ชุมชนให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือกับโรงเรียนก็ได้ก่อให้เกิดความรักและผูกพันระหว่างชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกับโรงเรียนอิสลามลำไทร จากความรักและความผูกพันได้กลายมาเป็นความภาคภูมิใจในเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ และกลายมาเป็นความรู้สึกในการเป็นเจ้าของโรงเรียนอิสลามลำไทร จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะถ้ามีชุมชนไม่มีโรงเรียนก็ไม่สมบูรณ์ หรือมีโรงเรียนไม่มีชุมชนโรงเรียนก็อยู่ไม่ได้

“ความคิดเป็นเจ้าของร่วมกัน หมายถึงว่าโรงเรียนและชุมชนต้องไม่แปลกแยกกัน ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน โรงเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เสมือนเป็นคนละอวัยวะ แต่ร่างกายกัน เหมือนโรงเรียนอาจจะแขน ชุมชนอาจจะขา แต่ก็อยู่ในตัวเดียวกัน”

(ปรีชา มานยาธิ, สัมภาษณ์)

“เรามีจิตสำนึก เรามีต้นแบบ มาเป็นรื้อยกว่าป้าว่าโรงเรียนเป็นบ้านหลังหนึ่งของชุมชน หรืออาจเรียกว่า เป็นบ้านหลังที่สองของชุมชน”

(บรรจง สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

ดังนั้นการมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของโรงเรียนและจิตสำนึกที่ว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจึงเกิดขึ้นมานานแล้วและยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน มีการปฏิบัติตามรอยของบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนที่พยายามกระตุ้น ปลุกฝัง สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ให้มีความกระตือรือร้น มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือด้านความคิด แรงงาน งบประมาณหรือการพัฒนาด้านอื่นๆ ทางโรงเรียนถือเป็นภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตัก (เปรียบเสมือนภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบบ้านของตัวเอง)

7.2.3 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวที่สำคัญคือ การเข้ามาช่วยเหลือขององค์กรภายนอกชุมชนในลักษณะของไตรภาคี ซึ่งการเข้ามาของหน่วยงานภายนอกนี้จะเข้ามาในสองลักษณะคือ การที่โรงเรียนได้รับงบประมาณหรือการสนับสนุนโดยตรงจากหน่วยงานภาครัฐ และการที่ชุมชนและโรงเรียนได้ทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ จนได้รับการยอมรับโดยทั่วไป หน่วยงานและองค์กรต่างๆ จึงมีความประสงค์ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชนและโรงเรียนในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยปัจจัยภายนอกทั้งสองลักษณะดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1) ภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมการทำกิจกรรมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณในการทำกิจกรรมตามโครงการต่างๆ จนทำให้ชุมชนประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชน หน่วยภาครัฐที่สนับสนุนในการทำกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว อาทิเช่น

1.1) สำนักงานเขตหนองจอก ได้จัดงบประมาณสนับสนุนในโครงการนำร่องต่างๆ แก่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เพราะเห็นว่าเมื่อชุมชนนำโครงการไปปฏิบัติในชุมชนมักจะประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี และทางชุมชนเองก็ได้กลายมาเป็นสถานที่ศึกษาดูงานจากชุมชนอื่นๆ อยู่เป็นประจำ

1.2) สถานีตำรวจนครบาลลำผักชี ที่ได้มาให้ความรู้ความเข้าใจในการป้องกันยาเสพติด ก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันในลักษณะไตรภาคีระหว่างสถานีตำรวจลำผักชี โรงเรียนอิสลามลำไทร และชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว คือกิจกรรมการต่อต้านยาเสพติด

1.3) สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยและการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยที่ได้คัดเลือกชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เป็นตัวแทนของเขตภาคกลางในการจัดเป็นสถานที่จัดทำสวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติ 71 พรรษา

1.4) สถาบันราชภัฏพระนครได้จัดโครงการการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับชุมชน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี สาขาการพัฒนาชุมชนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ใช้โรงเรียนอิสลามลำไทรและพื้นที่ในชุมชนเป็นห้องเรียนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

2) ภาคเอกชน

เนื่องมาจากการที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวและโรงเรียนอิสลามลำไทรได้รับรางวัลจากกิจกรรมต่างๆ หลายรางวัลเช่น รางวัลชนะเลิศชุมชนดีเด่น ด้านความสะอาดของ

กรุงเทพมหานคร รางวัลการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทำให้ชุมชนและโรงเรียนมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักและยอมรับโดยภาคทั่วไป ส่งผลให้หน่วยงานเอกชนภายนอกมีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันกับทางโรงเรียนและชุมชน โดยภาคเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วและโรงเรียนอิสลามลำไทร

- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ที่เข้ามาทำโครงการรณรงค์ร่วมกับโรงเรียนและชุมชน ในด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

- มูลนิธิตาวิเศษเข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนกับชุมชน แล้วให้โรงเรียนขยายเข้าไปสู่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว ในโครงการรวมพลังหารสอง กับโครงการตาวิเศษ รณรงค์แยกแก้วในโรงเรียน

7.3 บทบาทของโรงเรียนและชุมชนในการทำงานร่วมกันที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

ในการศึกษาถึงการแสดงบทบาทในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วพบว่าการแสดงบทบาทในการทำกิจกรรมด้วยกันนั้นเป็นไปในลักษณะของบทบาทที่เกื้อกูลพึ่งพาส่งเสริมซึ่งกันและกัน เนื่องจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่มาจากทั้งแนวความคิดของชุมชนและโรงเรียนหรือจากแนวความคิดผสมผสานกันทั้งสองฝ่าย โดยผลจากการศึกษาบทบาทของโรงเรียนและชุมชนในการทำงานร่วมกัน มีลักษณะดังนี้

1) บทบาทร่วมคิด

บทบาทร่วมคิดในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วที่แสดงออกมานั้น พบว่าส่วนใหญ่มักเป็นบทบาทการเสนอความคิดเห็นของโรงเรียนซึ่งมักจะได้รับ การสนับสนุนจากชุมชน เนื่องจากแนวความคิดของโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ดังนั้นบทบาทของโรงเรียนในด้านนี้จะเป็นลักษณะของบทบาทให้เนื้อหาความรู้ คำปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะ วิธีการหรือพิธีการต่าง ๆ แก่ชุมชน

“บทบาทโรงเรียนที่ทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน มันก็
 พุดยากเหมือนกันคือมันมีความสัมพันธ์กันทั้งสองบทบาททั้งโรง
 เรียนและชุมชน เป็นบทบาทที่เกี่ยวพันกันคือ ทางโรงเรียนเป็นผู้
 ริเริ่มการทำกิจกรรมต่างๆ ก็จะมาปรึกษาหารือกับชุมชน ชุมชนก็
 ให้การสนับสนุน ตรงกันข้ามก็เหมือนกันชุมชนจะทำอะไรก็
 ปรึกษาทางโรงเรียนเหมือนกัน”

(นวลจันทร์ รอดสการ, สัมภาษณ์)

ในส่วนบทบาทร่วมคิดที่มีที่มาจากชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตึกวานั้น พบว่ามี
 ลักษณะ คือ ทางชุมชนมักจะเป็นผู้เสนอแนวความคิดในลักษณะของการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี เป็น
 แนวความคิดที่ได้จากความรู้ในการปฏิบัติจริงและจากประสบการณ์จริง ซึ่งมักจะได้รับการยอมรับ
 และการสนับสนุนจากโรงเรียนในเกือบทุกๆ เรื่อง

“ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือมีบทบาทพูด
 ง่ายๆ ก็คือในบางครั้งเราก็เป็นผู้นำ ผู้เสนอความคิด และบางครั้ง
 เราก็เป็นคนทำตามความคิดของโรงเรียนหรือมาร่วมกันช่วย
 ปรึกษาหารือกันก่อน แต่ส่วนมากแล้วเราก็จะทำตาม เป็นฝ่าย
 สนับสนุนด้านแรงงานลงมือปฏิบัติ ส่วนในด้านหลักการก็มีบ้าง
 แต่ส่วนใหญ่ด้านหลักการวิชาการ และพิธีการ ทางโรงเรียนจะ
 รับผิดชอบ”

(ประสิทธิ์ มณี, สัมภาษณ์)

ดังนั้นกิจกรรมที่เกิดจากแนวความคิดของโรงเรียนหรือของชุมชนจึงเป็นกิจกรรมที่
 ทั้งทางโรงเรียนและชุมชนต่างก็แสดงบทบาทในการร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิด
 เห็น เป็นการผสมผสานของแนวความคิดหรือความรู้ที่เป็นลักษณะของทฤษฎีกับแนวความคิดหรือ
 ความรู้ที่เป็นลักษณะของการปฏิบัติเข้าด้วยกัน เพื่อหาแนวทางหรือการวางแผนงานในการทำ
 กิจกรรมหรือโครงการร่วมกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงบทบาทในลักษณะของการร่วมคิด
 เพื่อวางแผนงานให้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชน อันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
 ในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนต่อไปในอนาคต

“โรงเรียนก็เป็นฐานเป็นแหล่งที่จะให้ความรู้ เป็นแหล่งที่จะให้เป็นแนวทางที่ค่อนข้างเป็นทฤษฎี แต่ชุมชนเราจะให้แนวทางหรือแนวคิดในลักษณะของภาคปฏิบัติ เพราะฉะนั้นเมื่อเราผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มันก็เป็นผลงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน”

(วิจิต อิศระวิริยะกุล, สัมภาษณ์)

2) บทบาทร่วมทำ

การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่า ได้แสดงบทบาทในการร่วมทำออกมาในสองลักษณะคือ การร่วมทำกิจกรรมร่วมกันและการให้การสนับสนุนด้านทุนหรืออุปกรณ์ในการทำกิจกรรมกล่าวคือ ในการร่วมทำกิจกรรมนั้นเป็นผลมาจากการที่โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมวางแผนงานด้วยกันในการทำกิจกรรม/โครงการ เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและโรงเรียน เช่น การจัดงานเพื่อหารายได้พัฒนาโรงเรียน ชุมชนจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเตรียมสถานที่ การจัดเวที เครื่องเสียง การอำนวยความสะดวกและการบริการแขกที่มาในงาน ในขณะที่ทางโรงเรียนจะรับผิดชอบในการเชิญแขกผู้มาร่วมงาน ทั้งแขกภายนอกชุมชนในส่วนภาครัฐและภาคเอกชนและแขกในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่า ส่วนในเรื่องของร้านขายอาหาร และเครื่องดื่มจะเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

“การแสดงบทบาทโรงเรียนกับชุมชน...จะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน ผมว่าบทบาทที่แสดงออกเป็นบทบาทร่วมกัน คือต่างคนต่างเสนอแนวความคิดซึ่งกันและกันในการระดมความคิดแล้วก็อภิปรายกันในที่ประชุมคือ ทั้งชุมชนและโรงเรียนเป็นได้ทุกบทบาท ร่วมทั้งการช่วยกันทำกิจกรรมพร้อมกันจึงจะสำเร็จ”

(วิวัฒน์ สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

3) บทบาทร่วมรับผิดชอบ

การรับผิดชอบในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี๊กว่าพบว่า ทั้งสองฝ่ายได้แสดงบทบาทในการร่วมกันรับผิดชอบในการทำกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นของการทำกิจกรรมคือการร่วมรับผิดชอบในการร่วมคิดปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับผิดชอบในการทำกิจกรรมร่วมกันตามหน้าที่รับผิดชอบ ร่วมกันประเมินผลเพื่อหาข้อบกพร่อง และแนวทางในการแก้ไขปัญหาตัวอย่าง เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโครงการคลองสวยน้ำใส ทางชุมชนจะรับผิดชอบพื้นที่คลองตรงบริเวณหน้ากลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มบ้านด้วยการช่วยกันดูแลพื้นที่คลองที่อยู่หน้ากลุ่มบ้านของตนเองแบ่งให้

สมาชิกภายในกลุ่มบ้านช่วยกันดูแลพื้นที่ริมคลองและในคลองเพื่อให้ทุกคนในกลุ่มบ้านมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ส่วนโรงเรียนรับผิดชอบพื้นที่คลองบริเวณหน้าโรงเรียนทั้งพื้นที่ในคลองและพื้นที่ริมคลองด้วยการดูแลรักษาความสะอาดคลอง หรือโครงการเลี้ยงปลาโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้อาหารและดูแลปลาในวันจันทร์-วันศุกร์ ส่วนชุมชนให้การสนับสนุนช่วยดูแลในช่วงเวลาว่างคืน หรือวันหยุดของโรงเรียน (เสาร์ – อาทิตย์ รวมทั้งวันหยุดตามวันนักขัตฤกษ์)

“ทางชุมชนกับโรงเรียนจะร่วมกันรับผิดชอบ คือรับผิดชอบในงานที่เราทำกิจกรรมเอาไว้ เช่น การรับผิดชอบดูแลคลอง ทางชุมชนจะรับผิดชอบดูแลตรงหน้ากลุ่มบ้านของตนเอง ส่วนทางโรงเรียนรับผิดชอบตรงหน้าโรงเรียนช่วยกันดูแลแบ่งกันรับผิดชอบร่วมกัน”

(สมชาย สมานตระกูล, สัมภาษณ์)

4) บทบาทร่วมรับผลประโยชน์

ในกิจกรรมต่างๆ ที่ทำร่วมกันระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำตักวา ดังนั้นทางโรงเรียนและทางชุมชนต่างก็ได้แสดงบทบาทในการร่วมคิด ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิด เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกัน และร่วมกันรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ทำทั้งในระหว่างทำและหลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ว ดังนั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความคิดของโรงเรียนหรือเกิดจากแนวความคิดของชุมชนก็ตาม ล้วนแต่ส่งผลให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเสนออีกฝ่ายก็จะสนับสนุน ช่วยกันผลักดันกิจกรรมนั้นๆ ให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเป้าหมายที่สำคัญคือ ดังนั้นบทบาทในการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันของโรงเรียนและชุมชนจึงอยู่ในลักษณะของการเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันตัวอย่างเช่น เมื่อสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนดีขึ้น มีต้นไม้มากขึ้นก็จะเกิดความร่มรื่น คลองมีน้ำที่ใสสะอาดเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำต่าง ๆ เหมือนในอดีต อีกทั้งยังสามารถเลี้ยงปลาในคลองได้อีกด้วย

“งานเกิดจากทั้งสองฝ่าย คือ ทางโรงเรียนเป็นคนเริ่ม แล้วทั้งเกิดจากชุมชนเป็นคนเริ่ม แต่พอเกิดสิ่งที่เป็นงานขึ้นมาแล้ว ทั้งโรงเรียนและชุมชนก็จะช่วยกันผลักดัน ให้การงานนั้นสำเร็จเพื่อเป็นเกียรติต่อชุมชน และที่สำคัญคือมันก็เป็นเกียรติกับโรงเรียนด้วย เพราะเราถือว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งชุมชน ก็ชุมชนได้รับความสำเร็จ โรงเรียนก็ได้รับความสำเร็จเช่นเดียวกัน”

(วิชิต อิศระวิริยะกุล, สัมภาษณ์)

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าเป็นความสัมพันธ์ที่มาตั้งแต่ในอดีตอันเนื่องจากบรรพบุรุษชุมชนได้ร่วมกันเสียสละทรัพย์ และแรงงานร่วมกันสร้างโรงเรียนอิสลามลำไทรขึ้นมา เนื่องจากการเห็นความสำคัญของการพัฒนาคนด้วยการให้การศึกษา และในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เคยมีมาก็ยิ่งแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องมาจากชุมชนมองเห็นความสำคัญของการศึกษาที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จึงได้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มที่จนกระทั่งชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าเป็นชุมชนที่มีการศึกษาในระดับก่อนอนุบาลถึงระดับปริญญาตรี ดังนั้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเกิดขึ้นในลักษณะ 2 ลักษณะกล่าวคือ ลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการนั้นประกอบด้วยวิธีการดังนี้ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร การจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง การจัดทำและเผยแพร่วารสารประชาสัมพันธ์โรงเรียน การจัดการประชุมผู้ปกครอง และการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน ในส่วนของการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการนั้นประกอบด้วยวิธีการดังนี้ คือ การเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันและกัน การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียน แต่อย่างไรก็ตามการสร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการนี้มักจะต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก (ซึ่งบุคลากรของโรงเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นสมาชิกในชุมชนอยู่แล้ว) และเมื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่าปัจจัยทั้งภายในโรงเรียนอิสลามลำไทรซึ่งประกอบด้วย ทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อชุมชน ทัศนคติของบุคลากรโรงเรียนที่มีต่อชุมชน อาคารสถานที่และอุปกรณ์ของโรงเรียน แหล่งความรู้ของโรงเรียนและชุมชน และงบประมาณของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน ในขณะที่ปัจจัยภายในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าประกอบด้วย การสืบสานเจตนารมณ์ต่อบรรพบุรุษที่สร้างโรงเรียน และความสำนึกในการเป็นเจ้าของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่ช่วยในการสร้างเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว ยังมีปัจจัยการเข้ามาของหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เข้ามาในลักษณะของการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการ การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ชุมชน นอกจากนั้นเมื่อทำการศึกษาถึงบทบาทของโรงเรียนและชุมชนในการทำงานร่วมกัน ผลจากการศึกษาพบว่าการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีบทบาทที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมักปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้แก่ การร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่แสดงออกมาในลักษณะของการแสดงบทบาทร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยการแสดงออกซึ่งบทบาทเหล่านี้ล้วนมีเป้าหมายเพื่อที่จะพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าและโรงเรียนอิสลามลำไทรให้สามารถดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนได้ในอนาคต

บทที่ 8

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยไว้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 4 ข้อ คือศึกษาบริบทของชุมชน ศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ศึกษาการปรับตัวของชุมชน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยทำการศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 5 แขวง โศภนบุรี เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาไว้แล้วในบทที่ 4 ถึง บทที่ 7 และในส่วนของบทที่ 8 ซึ่งเป็นบทของการอภิปรายผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผล ภายใต้อกรอบแนวคิดในเชิงพื้นที่ (area) และเชิงกิจกรรม (activity) ใน 2 ประเด็นใหญ่ คือ ประเด็น บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการปรับตัวของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว และประเด็นกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชนที่ส่งผลต่อการปรับตัวของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว ดังมีรายละเอียดคือ

8.1 บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการปรับตัวของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศไทยหลังจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509) ได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ ในพื้นที่ที่ใกล้เคียงที่เรียกว่า เขตปริมณฑล ซึ่งได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือการขยายตัวของพื้นที่เมืองซึ่งแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมเดิมได้ถูกปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นเขตอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัย ทำให้ดูประหนึ่งว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีพรมแดนกว้างขวางและมีกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัดต่างๆ ในเขตปริมณฑล รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่รองรับและคอยส่งผ่านความเจริญไปยังพื้นที่อื่นๆ ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าวนั้นได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนที่มีที่ตั้งอยู่ในเขตชานเมืองรอบนอกของกรุงเทพมหานครหลายชุมชน ซึ่งชุมชนเหล่านี้ส่วนใหญ่มักเป็นชุมชนอิสลามที่เคยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน สืบมาตั้งแต่ยุคสมัยที่ชาวมุสลิมถูกกวาดต้อนมาจากหัวเมืองใหญ่ของมลายู 7 หัวเมือง คือ ปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน ตรัง กานู ทวาย มะริด ปีนัง ในฐานะเชลยและได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพด้วยการทำนาและมีความสัมพันธ์ติดต่อกับชุมชนมุสลิมอื่นๆ ที่มีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาเป็นชุมชนมุสลิมแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตหนองจอกในพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นนอก เป็นชุมชนที่มีอดีตความเป็นมาของบรรพชนมาจากหัวเมืองใหญ่ของมลายูทั้ง 7 หัวเมืองและได้ผ่านวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมาอย่างหลากหลายเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 150 ปี ในปัจจุบันชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยเป็นสังคมชนบทประกอบอาชีพทำนา มาเป็นชุมชนชานเมืองที่มีการประกอบอาชีพตามแบบวิถีของคนเมืองอย่างหลากหลาย ประกอบกับมีโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่นี้เป็นจำนวนหลายโรง ทำให้ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่อยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาว ได้เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ ส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนได้แปรเปลี่ยนจากรูปแบบที่เน้นการเกษตรกรรมมาเป็นการอุตสาหกรรมและการบริการมากยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากการแปรเปลี่ยนจากสภาพชุมชนชนบทมาเป็นชุมชนชานเมืองแล้วชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวายังได้รับผลกระทบจากสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่มีต่อสังคมของชุมชน ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบหลายประการ โดย

---

* ชาวมุสลิมที่ถูกกวาดต้อนมาจากหัวเมืองใหญ่ของมลายู 7 หัวเมืองได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่รอบนอกของกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดังนี้ (ประภา เสียงเสนาะ, 2540 : 16 – 20)

1. กรุงเทพฯ ชั้นใน เป็นเขตที่มีชุมชนมุสลิมกระจายตัวเป็นบริเวณกว้างสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาจากเหนือจรดใต้ คือ บางอ้อ บางกระบือ บางลำพู ดึกดิน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ บ้านสมเด็จ เจริญพาสน์ สวนพลู ดึกแดง ราชวงศ์ วัดสุวรรณ โรงภาษี บางรัก บางลำพู ตรอกจันทร์ ยานนาวา วัดพระยาไกร ถนนคก ส่วนที่แยกชอยลิกไปตามลำคลองของกรุงเทพฯ ชั้นในก็มีอีกมาก เช่น มหานาค บ้านครัว เจริญผล มักกะสัน พญาไท ยะหยา เป็นต้น
2. กรุงเทพฯ ชั้นนอก เป็นเขตที่ชุมชนแพร่กระจายตามลำคลองสายหลักด้านตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ คลองแสนแสบ ที่ทอดยาวจากประตูน้ำไปจนถึงบางน้ำเปรี้ยว อันได้แก่ บ้านดอน นวลน้อย คลองตัน บ้านป่า สวนหลวง หนองบอน วังใหญ่ สะพานสูง บางเตย คลองกุ่ม หล่อแหลม ลาดบัวขาว บางชัน มีนบุรี ทรายกองดิน คู้ เจียรระดับ กระทุ่มราย หนองจอก ท่าไข่ ศาลาแดง หลวงแพ่ง ประเวศ เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านทิศตะวันตก ก็มีชุมชนย่านฝั่งธนบุรี เช่น บางมด และราษฎร์บูรณะเป็นสำคัญ
3. เขตปริมณฑล ชุมชนมุสลิมกระจายออกเป็นบริเวณกว้าง ด้านทิศเหนือคือ ชุมชนปทุมธานี ทำอิฐ บางคลองค บางบัวทอง ไทรน้อย บางเขน ทิศใต้คือ ปากลัดดี พระประแดง บางครุ ทิศตะวันออก คือบางน้ำเปรี้ยวและคลองต่างๆ ในบริเวณนั้น

ผลกระทบในเชิงบวกที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน คือความสะดวกสบายต่างๆ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการผลิต การบริโภค การค้าและการกระจายผลผลิตหรือการบริการต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันของชาวมุสลิม เช่น การเดินทางไปมาหาสู่กันที่เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นต้น ในส่วนของผลกระทบในเชิงลบนั้น ได้แสดงออกมาในลักษณะของก่อเกิดเป็นปัญหาขึ้นภายในชุมชน ถึงแม้ว่าระดับความรุนแรงของปัญหาบางปัญหาจะยังไม่มีความรุนแรงมากนัก แต่ถ้าปัญหาเหล่านั้นไม่ได้รับการแก้ไข ก็มีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงทั้งในด้านของสาเหตุของปัญหา และผลกระทบของปัญหาจนยากต่อการแก้ไขให้หมดสิ้นไป

แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา (สุพจน์ แสงเงิน, 2541 : 134 – 187) ผลจากการศึกษาพบว่าลักษณะเด่นที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์ก็คือการมีผู้นำชุมชนที่มีความสามารถ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และผู้นำทางการศึกษา หรือแม้แต่ผู้นำกลุ่มบ้านซึ่งเป็นองค์กรทางสังคมขนาดเล็กของชุมชน รวมทั้งชาวบ้านส่วนหนึ่งในชุมชน (ซึ่งอาจจะไม่มีตำแหน่งผู้นำใดๆ ในชุมชนเลย แต่ก็เป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือทั้งในแง่ของวัย ประสบการณ์ และภูมิความรู้ ตัวอย่างเช่น อดีตข้าราชการครูที่เกษียณอายุราชการแล้ว) ต่างก็เป็นผู้มุ่งมั่นในการรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมแบบอิสลามให้ดำรงอยู่ โดยเฉพาะผู้นำตามที่กล่าวมานี้ ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูง มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่างๆ จนกระทั่งอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวางนี้เป็นชุมชนอิสลามชุมชนหนึ่งในสังคมของคนมุสลิมที่มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ทำการจัดสร้างและพัฒนาสิ่งต่างๆ ขึ้นมาอย่างมากมายอาทิเช่น โรงเรียนประชาบาล โศกแฝก 4 (คือโรงเรียนอิสลามลำไทรในปัจจุบัน) มัสยิดคอยรุตต์กวาง โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามลำไทร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน สหกรณ์ร้านค้าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวาง เป็นต้น อีกทั้งผู้นำเหล่านี้ก็มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ภายนอกทั้งของรัฐและเอกชนในการขอความสนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อมาใช้ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชน (เช่น เงิน วัสดุ อุปกรณ์ สิ่งของเครื่องใช้ และอื่นๆ)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าถึงแม้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กวางจะมุ่งมั่นในการรักษาความเป็นสังคมมุสลิมที่มีวิถีชีวิตแบบอิสลามอยู่นั้น แต่ชุมชนก็ตกอยู่ภายใต้กระแสการพัฒนาจากการขยายตัวของสังคมเมืองอย่างเต็มที่ (เพราะมีทำเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความเป็นสังคมและวิถีชีวิตของคนเมืองที่สูงมาก) แต่ชุมชนก็สามารถเรียนรู้ในการปรับตัวและ

ต่อสู้กับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน โดยกลุ่มคนที่เป็นผู้นำของชุมชนได้พยายามร่วมแรงร่วมใจกันในการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ เพื่อทำการวิเคราะห์ถึงสภาพการณ์ต่างๆที่กำลังเข้ามากระทบกับชุมชน โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ใช้วิธีการศึกษาและติดตามสถานการณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนในการรองรับสถานการณ์และปัญหา และใช้วิธีการรวมตัวกันก่อตั้งเป็นองค์กรทางสังคมขึ้นมาในชุมชน ในลักษณะของคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว คณะกรรมการมัสยิดคอยรุตต์กัว คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร กลุ่มบ้านทั้ง 12 กลุ่ม และกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน โดยการรวมตัวกันเป็นองค์กรต่างๆเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการในศาสนาอิสลามทั้งสิ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนและพัฒนาชุมชนได้อย่างถูกต้องตามสภาพของปัญหา และตามความต้องการของสมาชิกในชุมชนในสภาพความเป็นจริง เพื่อให้สามารถดำรงและรักษาความเป็นชุมชนให้อยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน นอกจากนั้นทางกลุ่มผู้นำชุมชนยังได้ตระหนักและให้คุณค่ากับสภาพบริบทของชุมชนและภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมอิสลามอันเข้มแข็งของชุมชนมาผสมผสานและบูรณาการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้โดยตั้งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและการเกื้อกูลระหว่างกันภายในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากบรรพบุรุษ อีกทั้งบริบทของชุมชนทางด้านทำเลที่ตั้งที่อยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพภูมิประเทศในลักษณะที่ราบลุ่ม มีสภาพภูมิอากาศไม่ร้อนหรือหนาวเย็นจนเกินไป มีลักษณะทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณหลากหลาย จึงทำให้ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและเอื้อต่อการให้ชุมชนได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ในฐานะเป็นทรัพยากรที่เป็นต้นทุนทางธรรมชาติที่นำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างที่อยู่อาศัย เป็นยารักษาโรค เป็นอาหารที่ใช้ในการบริโภค โดยการนำมาหมัก คอง แซ่ฉิม น้ำปลา น้ำบูดูกะปิ มะม่วงแช่ฉิม มะนาวดอง น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพรมัน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าบริบทของชุมชนทั้งทางด้านทำเลที่ตั้งและทรัพยากรธรรมชาติได้มีการสั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และได้กลายมาเป็นภูมิปัญญาของชุมชน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวสามารถพึ่งตนเองได้ บนพื้นฐานของทรัพยากรในชุมชนอย่างแท้จริง นอกเหนือจากโครงสร้างทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายแล้วชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวยังมีโครงสร้างทางสังคมในลักษณะระบบเครือญาติ โดยมีความเป็นญาติพี่น้องกันเกือบทั้งชุมชน มีความยึดมั่นและศรัทธาในหลักคำสอนศาสนา จนกลายเป็นชุมชนที่มีโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เป็นเกราะคุ้มกันผลกระทบจากกระแสของสังคมภายนอกได้ในระดับที่ดี ดังเห็นได้จากวัฒนธรรมของอิสลามเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียน

รู้และการปรับตัวโดยผ่านทางพิธีการศาสนา เช่น งานแต่งงาน งานศพ งานทำบุญบ้าน เป็นต้น ซึ่งพิธีการเหล่านี้ ชุมชนจะมีการไปเยี่ยมเยียนกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน ในลักษณะที่ญาติพี่น้องจะต้องมาเยี่ยมเยียนกัน หรือการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนๆ นอกชุมชน มีการพบปะพูดคุยกันส่งผลให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในแบบเครือญาติหรือมีระบบพวกพ้องสูง ประกอบกับชุมชนมีโครงสร้างทางกายภาพที่เอื้อต่อการไปมาหาสู่ติดต่อกัน การมีทางคมนาคมทางบกที่สามารถติดต่อกันได้ตลอดเวลาที่ต้องการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เกิดความสมานฉันท์ สามัคคี เกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยอาศัยวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นแบบดั้งเดิมที่ผสมผสานอยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

ในขณะที่เดียวกับที่สภาพบริบทในด้านต่างๆ ของชุมชนล้วนแล้วแต่ส่งผลเอื้อในการเรียนรู้และการปรับตัวของชุมชนในทางบวก ดังเห็นได้จากการปรับตัวเองในด้านเศรษฐกิจที่พยายามจะแสวงหาแนวทางในการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด (มีการพึ่งพาจากสังคมภายนอกให้น้อยที่สุด) หรือในด้านสังคมที่พยายามจะรักษาระบบความสัมพันธ์ทางสังคมเช่นในอดีตให้ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป หรือในทางด้านวัฒนธรรมที่ชุมชนก็พยายามดำรงตนให้รักษาความเป็นชุมชนอิสลามไว้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่แพร่กระจายเข้ามาสู่ชุมชน โดยในการนี้ชุมชนก็พยายามที่จะใช้แนวคิดและบริบททางวัฒนธรรมในด้านความเชื่อ ความศรัทธา การประพฤติปฏิบัติ ตามหลักคำสอนในศาสนาอิสลามเข้ามาเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตในชุมชน เพื่อให้แนวคิดและบริบททางวัฒนธรรมเหล่านี้ของชุมชนเป็นกลไกที่จะคอยควบคุมการเปลี่ยนแปลงของชุมชนให้อยู่ในระดับที่ไม่กระทบต่อวิถีชีวิตเท่าใดนัก ซึ่งแนวคิดและบริบททางวัฒนธรรมนี้จะเปรียบเสมือนเกราะทางวัฒนธรรมหรือภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน ในการที่จะเลือกรับสิ่งต่างๆ จากสังคมภายนอก เข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว แต่ในขณะที่เดียวกันเมื่อพิจารณาในทิศทางตรงกันข้าม จะเห็นได้ว่าจากสภาพการณ์ของชุมชนที่ต้องได้รับผลกระทบจากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสหลัก ก็ได้ส่งผลกระทบต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเช่นเดียวกันหลายประการ (สุพจน์ แสงเงิน, 2541 : 67 – 69) กล่าวคือ **ประการแรก** ได้ส่งผลกระทบต่อคนที่คนในชุมชนขาดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไม่เหมือนเช่นในอดีต ดังเห็นได้จากวิถีชีวิตของคนในชุมชนในอดีต มีความรักมีความเป็นพี่น้องและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสมานสามัคคีระหว่างกัน แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนมาเป็นสังคมเมืองที่มีความเป็นอุตสาหกรรม ทำให้ความสัมพันธ์ที่ตื้นน้นน้อยลง ตัวอย่างเช่น ในอดีตชาวบ้านจะช่วยเหลือกันทำนา ไถนา ปักดำข้าวกล้าเกี่ยวข้าว นวดข้าว โดยไม่คิดค่าตอบแทน (ที่เรียกกันว่า ลงแขก) แต่ในปัจจุบัน การทำนาจะจ้างแรงงานให้ค่าตอบแทนแก่คนมาช่วย ดังนั้นวิถีชีวิตในปัจจุบันจึงเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ต่างคนต่าง

อยู่ ตัวใครตัวมัน **ประการที่สอง** ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีการรับเอาวัฒนธรรมของชาวตะวันตกหรือของชาวเมืองมาใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองมากขึ้น ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการแต่งกายในอดีต คนในชุมชนจะแต่งกายตามแบบอย่างของบรรพบุรุษที่อพยพมาจากหัวเมืองมลายูทางตอนใต้ กล่าวคือ ผู้ชายนุ่งโสร่ง สวมเสื้อกรุงใส่หมวกกะเป๊ยะ ส่วนผู้หญิงก็นุ่งผ้าถุง สวมเสื้อแขนยาว มีผ้าคลุมศีรษะทั้งเด็กและผู้ใหญ่แต่ในปัจจุบันการแต่งกายลักษณะเช่นนี้ยังคงมีอยู่บ้างในกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น ส่วนคนรุ่นใหม่และเด็กจะแต่งกายตามสมัยนิยมหรือแบบสมัยใหม่เป็นส่วนใหญ่ แต่ทั้งนี้ก็ยังมีการแต่งกายแบบเดิมบ้างในกรณีที่มีโอกาสพิเศษต่างๆ เท่านั้น เช่น เมื่อจะไปนมาฆ ไปกินบุญ ไปเรียนศาสนา เป็นต้น หรือแม้แต่ในเรื่องของการภาษาที่ใช้พูด ในกลุ่มคนรุ่นแรกที่อพยพมาจากหัวเมืองมลายูจะใช้ภาษามลายู (ภาษายาวี) พูดจาสื่อสารทำความเข้าใจต่อกัน แต่ปัจจุบันใช้ภาษาไทยทั้งหมด คงเหลือแต่ผู้สูงอายุบางคนเท่านั้นที่สามารถพูดภาษามลายูได้ หรือแม้กระทั่งการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัยกันและกันก็เริ่มไปสู่ความสลับซับซ้อนและการแข่งขันกันมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การเร่งรีบไปทำงาน ต้องแย่งหรือแข่งคิวกันขึ้นรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง โดยต้องออกจากบ้านแต่เช้ามืด และกลับถึงบ้านตอนกลางคืน เป็นต้น

ประการที่สาม ได้ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาน้อยลง และใช้ข้อผ่อนผันทางศาสนามากขึ้น ดังเห็นได้จากหลักปฏิบัติที่ถูกกำหนดให้แก่มุสลิมปฏิบัติมี 5 ประการ คือ การปฏิญาณตน การนมาฆ การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การจ่ายซะกาต และการประกอบพิธีฮัจญ์

การนมาฆสำหรับผู้ที่มีความจำเป็นจะต้องเดินทาง โดยไม่มีความสะดวกที่จะหยุดพักเพื่อทำการนมาฆได้รับการผ่อนผันให้ลดจำนวนร็อกอะฮ์ของนมาฆที่มี 4 ร็อกอะฮ์ลงเหลือเพียง 2 ร็อกอะฮ์ และยังสามารถรวมนมาฆ 2 เวลาไว้ในเวลาเดียวกันได้อีกด้วย โดยจะรวมในเวลาแรกหรือรวมในเวลาหลังก็ได้ โดยมีข้อแม้ว่านมาฆที่รวมกันได้คือ ชุฮรี (บ่าย) กับฮัศรี (เย็น) และมักริบ (พลบค่ำ) กับอิซฮาอ์ (กลางคืน) เท่านั้น ซึ่งการนมาฆรวมในลักษณะที่กล่าวมานี้จำเป็นต้องนำมาใช้มากในชุมชนแผ่นดินทองคอยจุดค้ำไว้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนทำงานที่ออกจากบ้านแต่เช้า และกลับถึงบ้านในเวลาเย็นหรือพลบค่ำ ย่อมไม่สะดวกในการทำนมาฆ บ่าย ซึ่งตรงกับเวลาที่ทำงาน และเวลาเย็น (ฮัศรี) หรือพลบค่ำ (มักริบ) ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการเดินทางกลับบ้าน ในขณะที่ชีวิตของคนรุ่นก่อน ๆ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในไร่นาไม่มีเวลาแน่นอนตายตัวในการเข้าทำงานออกงาน จึงหยุดพักงานเพื่อทำนมาฆได้สะดวกมากกว่า

การถือศีลอดในเดือนรอมฎอนก็เช่นกันมีข้อผ่อนผันให้แก่คนหลายจำพวกดังปรากฏในอัล-กุรอาน ความว่า “(จงถือศีลอดตาม) วันทั้งหลายที่ถูกนับไว้ แล้วผู้ใดในหมู่ผู้เจ็บป่วยหรืออยู่ในระหว่างเดินทาง (จนถือศีลอดไม่ได้) ดังนั้น (เขาต้องถือศีลอดใช้) จำนวนเดียวกันกับวันที่ขาด) ในวันอื่นและบรรดาที่ถือได้โดยลำบากยิ่ง (เช่นคนชรา, คนทำงานหนัก เช่น กรรมกรแบกหาม, หญิงมีครรภ์, แม่ลูกอ่อน) การชดใช้คือการ

ให้อาหารแก่คนขัดสนหนึ่งคน (ตามที่เขาวริโภคแต่ละวัน) แต่ผู้ใดสมัครใจทำดี (ขอใช้เงินกว่านี้) ดังนั้นมันเป็นการดีสำหรับเขา และที่ผู้เจ้าถือศีลอด (ในกรณีเช่นนั้น) ยิ่งดีกว่าสำหรับสุเจ้า ถ้าสุเจ้ารู้” คนรุ่นก่อนๆ ในชุมชนจะไม่ค่อยมีความลำบากจนถือศีลอดในเดือนรอมฎอนไม่ได้ อันเนื่องมาจากต้องทำงานหนักตลอดวัน เพราะสามารถควั่นหรือเลื่อนงานหนักทั้งหลายไปทำในวันอื่นๆ นอกจากเดือนรอมฎอนได้ หรือจะค่อยๆ ทอยทำได้เรื่อยๆ ก็ได้ แต่ปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนที่ทำงานที่ต้องใช้แรงงานมากๆ ต้องทำงานหนักแม้จะอยู่ในช่วงเดือนแห่งการถือศีลอด เพราะไม่สามารถจะเลิกหรือเลื่อนไปทำงานเบาๆ ได้ ก็จะละถือศีลอดในช่วงนั้น แล้วค่อยมาถือใช้ในวันอื่นๆ ให้ครบตามจำนวนที่ขาดไป

ดังนั้นในสมัยอดีตคนรุ่นก่อนๆ ในชุมชนจึงสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ตามบัญญัติของศาสนาโดยไม่ต้องอาศัยบทบัญญัติที่เป็นข้อผ่อนผันมากเท่ากับในปัจจุบัน แต่ทั้งนี้ก็มีได้หมายความว่าบรรพบุรุษของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักความมีศรัทธาในศาสนาเข้มแข็งกว่าลูกหลานในยุคปัจจุบัน หากแต่เป็นเพราะผู้คนรุ่นก่อนๆ มีอิสระในการประกอบอาชีพมากกว่า สามารถหยุดหรือทำงานเวลาไหนก็ได้ตามใจ ไม่มีผลกระทบที่ร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ของครอบครัวมากเท่าชีวิตของคนในปัจจุบัน และในขณะเดียวกันการใช้ข้อผ่อนผันทางศาสนาก็อยู่ในขอบเขตที่หลักการศาสนาอนุญาต ไม่ใช่เพราะละเลยหรือเกียจคร้าน ซึ่งก็ไม่ถือเป็นความบกพร่องทางศาสนาแต่ประการใด

ในส่วนของหลักปฏิบัติอีก 3 ประการ คือ การปฏิญาณตน การจ่ายชะกาดและการประกอบพิธีฮัจญ์ ไม่พบว่าเป็นปัญหาแก่วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนในปัจจุบัน ทั้งนี้มีเหตุผลเนื่องมาจากการปฏิญาณตน เป็นหลักปฏิบัติที่ถือว่าเมื่ออยู่แล้วในมุสลิมทุกคน และได้รับการทบทวนอยู่เสมอในการนมาซทุกเวลา การจ่ายชะกาด เป็นภาระจำเป็นเฉพาะกับผู้มีทรัพย์สินเก็บสะสมไว้ครบรอบปีแล้วยังมีเหลือใช้ถึงจำนวนตามที่ศาสนากำหนด จึงเป็นหน้าที่เฉพาะของคนร่ำรวยเพียงไม่กี่รายในชุมชนและอัตราที่ศาสนากำหนดไว้เพียงร้อยละ 2.5 เท่านั้นซึ่งไม่ได้สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้จ่ายชะกาดแต่อย่างใด ในส่วนของการประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครมักกะฮ์ จะทำได้ก็ต่อเมื่อมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและทรัพย์สิน ผู้ที่ยังไม่พร้อมก็ไม่ต้องไป พร้อมเมื่อไรจึงค่อยไป จึงไม่เป็นภาระกดดันหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านในชุมชน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่ทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักความสามารถพึ่งตนเองอันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนได้ ทั้งนี้กลุ่มผู้นำสมาชิกชุมชนได้ใช้วิธีการรื้อฟื้น ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนโดยการผสมผสานกับภูมิปัญญาแผนใหม่หรือภูมิปัญญาสากล เพื่อให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้เท่าทันกับเหตุการณ์และปัญหา เกิดสติปัญญาที่จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามหลักคำสอนของศาสนา รู้จักรักษาระบบความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับครอบครัว ตนเองกับชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดลอมให้สมดุลกัน นอกจากนี้ยังมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งเป็นจุดแข็งของชุมชน มาฟื้นฟูความเป็นชุมชนและสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนให้เกิดขึ้น เพื่อให้รู้เท่าทันกระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ตลอดจนมีการสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกมาประสานความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเข้ามาเสริมการพัฒนาให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาวมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปในระยะยาว

8.2 กระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชนที่ส่งผลต่อการปรับตัวของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาว

จากที่กล่าวมาถึงผลของกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสหลัก สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาวก็มีลักษณะเช่นเดียวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทแห่งอื่นๆ โดยทั่วไปในสังคมไทย กล่าวคือ มีแรงกดดันจากภายนอกที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต การให้คุณค่าต่อทรัพยากรท้องถิ่นและความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป แรงกดดันหรือกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้หลั่งไหลเข้าสู่ชนบทและภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาว โดยที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาวยัง “ตั้งตัวไม่ทัน” หรือไม่มีการเตรียมชุมชนให้พร้อมที่จะรับมือกับแรงกดดันเหล่านั้นอย่างเหมาะสม ผลที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ระดับกลุ่มและชุมชน คือการคล้อยตามกระแสหรืออิทธิพลที่เข้ามาจากภายนอกเหล่านี้ โดยมีได้สำรวจศักยภาพของทรัพยากรและสถานภาพของชุมชนอย่างแท้จริงและเท่าทัน ที่สำคัญที่สุดก็คือ การขาดเป้าหมายร่วมกันหรือ “ภาพอนาคต” ร่วมกันกลายเป็นการแข่งขันเอาตัวรอดโดยตัวใครตัวมัน มีความสัมพันธ์แบบสังคมเมืองอันนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ทั้งหมดนี้ได้กลายมาเป็นพลังในเชิงลบที่บั่นทอนทุนเดิมคือ “ทุนทางสังคม” ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาว อันได้แก่ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความศรัทธาและความเชื่อมั่นในหลักคำสอนของศาสนาให้ลดน้อยลง

อย่างไรก็ตามจากกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามากระทบชุมชน ได้ส่งผลให้ชุมชนเกิดการแสวงหาแนวทางทางออกจากปัญหาที่วิกฤตอันเกิดจากการพัฒนาตามกระแสหลักดังกล่าว แนวทางออกที่เกิดขึ้นมาในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาว คือการใช้หลักการของศาสนาอิสลามที่เป็นโครงสร้างทางสังคมที่เข้มแข็งของชุมชน มาเป็นฐานในการปรับตัวและการเรียนรู้ ด้วยวิธีการรื้อฟื้น สนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนเพื่อการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของสมาชิกในชุมชนให้เกิดขึ้น ซึ่งแนวทางที่ทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดต์กาวใช้นั้นมีความสอดคล้องและ

เป็นไปในทิศทางเดียวกับนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่มุ่งเน้นให้สังคมได้กลับมาให้ความสนใจความเป็นท้องถิ่น หันกลับมาให้คุณค่าแก่วัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งมีการกระตุ้นให้ตื่นตัวในเรื่องการรวมกลุ่มและการพึ่งตนเอง

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันทั้งชุมชนจึงทำให้เกิดเป้าหมายหรือทิศทางการคลี่คลายเพื่อแก้ไขปัญหามิใช่ปัญหาในทิศทางเดียวกัน เกิดการคิดวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้านในชุมชน (community learning) เป็นภูมิปัญญาที่กลุ่มเกลาและหล่อหลอมให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันภายในชุมชนอันได้แก่ ความหวังใย ความรับผิดชอบต่อชุมชน จิตสำนึกร่วมกันดังกล่าวได้ทำให้เกิดการร่วมกันคิด เกิดการสร้างกฎระเบียบ กติกา ข้อตกลงกันภายในชุมชน มีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาโดยความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน – ชุมชน – มัสยิด มีการจัดกลุ่มองค์กรด้วยโครงสร้างและบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนร่วมกัน โดยปรากฏออกมาในลักษณะของการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ขึ้นภายในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหาด้วยชาวบ้านในชุมชนเอง โดยมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากบรรพบุรุษ และจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากการแสวงหาแนวทางคลี่คลายหรือทางออกของปัญหามาเป็นระยะๆ รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวด้วยการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนเพื่อร่วมทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

จากการที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักมาได้ค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหามาและวิธีการปรับตัวเฉพาะแบบของตัวเอง (โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อต้องการให้คนในชุมชนดำรงชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งแวดล้อมยั่งยืน) กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหามาและการปรับตัวดังกล่าว จึงไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อไปสู่อดีตหรือย้อนยุค กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนี้เป็นกระบวนการพลวัต โดยมองภาพผ่านจากองค์กรที่เกิดขึ้นทั้งองค์กรโรงเรียน องค์กรศาสนา และองค์กรชุมชนในลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งและไม่สิ้นไหล ดังที่สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 70-72) ได้วิเคราะห์กระบวนการปรับตัวในวิถีชีวิตของชาวบ้านและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการปรับตัวของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักมาโดยสรุปได้ดังนี้

1) กระบวนการพัฒนาด้วยการยึดหลักทางวัฒนธรรม จากการแพร่กระจายเข้ามาของวัฒนธรรมภายนอกโดยเฉพาะจากซีกโลกตะวันตก ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงการเร่งรัดพัฒนาประเทศ เมื่อ 35 ปีก่อน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิต แบบแผนความสัมพันธ์ ระบบคุณค่าและความเชื่อของชาวบ้านและชุมชน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เกิดขึ้นชนิดถอนรากถอนโคน ชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักมาโดยทั่วไปยังคงรักษาสืบทอดวิถีชีวิตของตนหรือ

วัฒนธรรมชุมชน และสามารถปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสมัย โดยยึดหลักศาสนาวัฒนธรรม เชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน โดยผ่านทางระบบคุณค่าเดิมของชุมชนซึ่งเป็นวัฒนธรรมส่วนที่ มองไม่เห็นได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยปรากฏให้เห็นในโครงการหรือกิจกรรม ของทางโรงเรียน และกิจกรรมของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ

2) กระบวนการพัฒนาไกลทางสังคมวัฒนธรรมและกระบวนการสร้างสรรค์สถาบัน ของชุมชน เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้ คนในพื้นที่ต่างๆสามารถติดต่อกันได้อย่างกว้างขวาง แต่ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้คนใน ชุมชนลดระดับความสัมพันธ์ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน (ทางเครือญาติ) ดังนั้นชุมชนแผ่นดิน ทองคอยรุดตักว้างได้สร้างกลไกการจัดการรูปแบบใหม่ในลักษณะของการรวมกลุ่มหรือสร้าง เป็นองค์กร และมีการขยายเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้มากขึ้น เกิดการก่อตั้งกลุ่ม กิจกรรมเศรษฐกิจทั้ง 6 กิจกรรม เกิดการจัดตั้งเป็นกลุ่มบ้านต่างๆ ทั้ง 12 กลุ่มบ้าน เป็นต้น

จากกระบวนการทั้ง 2 กระบวนการนี้สามารถสังเกตด้วยการศึกษาผ่านชีวิตของผู้นำ บุคคลเหล่านี้ได้สร้างระบบความคิดที่เปิดโอกาสให้ “คุณค่า” และ “มูลค่า” ผสมผสานกันอย่างลง ด้ว ทำให้เกิดกระบวนการผลิตที่เกื้อกูลธรรมชาติ เพื่อนบ้านและชุมชน เป็นกลไกที่เอื้อให้เกิดการ ปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลาระหว่างสมาชิกในและนอกชุมชน ส่งผลให้ เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ทั้งของทางโรงเรียนและชุมชน เป็นแบบง่ายๆไม่เป็นทางการ ซึ่งอาศัยความสามารถของผู้นำที่นำเอาศาสนาและวัฒนธรรม มา ประยุกต์กับความรู้ดั้งเดิมที่ตนมี ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลได้อย่างเหมาะสม ฉะนั้นวิถีชีวิตของ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้างตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมเกื้อกูล เอื้ออาทร ความผูกพัน ระหว่างญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นลักษณะของชาวมุสลิม คือ ผู้ที่นับ ถือศาสนาอิสลามเปรียบเสมือนพี่น้องทั้งหมด และมีเป้าหมายอยู่ที่การพึ่งตนเอง

จากพัฒนาการที่มีการปรับตัว มีการพัฒนาภูมิปัญญาใหม่คือสร้างสำนักใหม่ จิตวิญญาณ ใหม่ ในสถานการณ์ใหม่ สภาพปัญหาใหม่ สื่อใหม่ๆ เพื่อเกิดสติปัญญาแบบใหม่ในการปรับตัวของ โลกยุคใหม่ โดยมีศาสนาและวัฒนธรรมเป็นภูมิคุ้มกัน รู้จักเลือกรับ เลือกปฏิเสธ เพื่อจัดระบบชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี ความพยายามของชุมชนแผ่นดินทอง คอยรุดตักว้างในการต่อสู้กับกระแสพัฒนาจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสนา วัฒนธรรมและของภูมิ ปัญญาชุมชนนั้น ปรากฏให้เห็นในรูปของการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ทางโรงเรียน และชุมชนได้จัดทำขึ้นมา กลุ่มกิจกรรมหรือโครงการเหล่านี้พัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยภูมิปัญญาในการ พึ่งตนเอง การพัฒนาภูมิปัญญานี้สามารถกระทำด้วยการเชื่อมโยงกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรม ทางเศรษฐกิจ กิจกรรมทางการศึกษา กิจกรรมทางสังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น

การที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวก่อเกิดขึ้นมาและปรับเปลี่ยนเรียนรู้มาโดยลำดับ แต่ก็ยังคงสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลง นั่นคือเครื่องชี้วัดว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัวได้มีการศึกษา มีการเรียนรู้และสั่งสมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าชุมชนจะได้รับแรงกระแทกจากการพัฒนาเศรษฐกิจแผนใหม่ สูญเสียการพึ่งตนเอง แต่อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาของชุมชนก็มิได้หายไปเสียทีเดียว เพราะชุมชนได้ปรับตัวโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น การสำรวจพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การประชุมหรือจัดเวทีการเรียนรู้ การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน การฝึกอบรมจากวิทยากรทั้งภายในและนอกชุมชน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนกับอาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการที่เข้ามาศึกษาหรือทำวิจัยในชุมชน ทำให้ภูมิปัญญาของชุมชนยังพอมิดำรงอยู่ และสามารถพัฒนาให้เข้มแข็งและต่อยอดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ในลักษณะของการพึ่งตนเอง ด้วยการประกอบอาชีพเสริมและทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งมีทั้งในลักษณะการทำนา ทำสวน ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ พร้อมกับปลูกพืชสวนครัวให้ครอบครัวเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ในหลายรูปแบบตามความถนัดและความพร้อมของแต่ละครอบครัว

หากจะมองลึกในรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการในการพึ่งตนเองเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนนั้น จะพบว่าชาวบ้านในชุมชนมีการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ การผลิตให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสหลัก แต่การปรับเปลี่ยนนั้นอยู่บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อม และภูมิปัญญาของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพที่สามารถรวมตัวกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้บนพื้นฐานของเกษตรกรรม และยังสามารถแสดงถึงความสามารถในการเชื่อมต่อภูมิปัญญาเดิมของชุมชนกับภูมิปัญญาสากล ให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม และภูมิปัญญานั้นอย่างสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการวิเคราะห์ในภาพรวมในบริบทของการเรียนรู้และการปรับตัวของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ซึ่งมีองค์กรชุมชนที่จัดตั้งคือ คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว คณะกรรมการโรงเรียนอิสลามลำไทร และคณะกรรมการมัสยิดคอยรุตต์กัว และกลุ่มบ้านชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เป็นกลไกในการบริหารงานและจัดการ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ในเชิงลึก ถึงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ผลจากการวิเคราะห์พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของนักวิชาการหลายคน (เสรี พงศ์พิศ, 2532 : บทนำ ; อเนก นาคะบุตร,

2533 : 29 – 46 ; ปาฐกถา วลัยเสถียร, 2542 : 315 – 316) และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 1-3) ที่ได้สรุปถึงลักษณะที่สำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประการคือ

1) กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการกลุ่ม ที่เกิดจากสมาชิกของชุมชนได้ร่วมกันพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถาม และหาคำตอบในการแสวงหาวิธีการพึ่งตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่ได้จากการระดมสมอง

2) กระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เป็นความพยายามที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการตั้งสมมติปัญหาของชุมชน

3) กระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้จากการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้เพื่อหาความพยายามในการพึ่งตนเอง รวมถึงการคิดริเริ่มและการปฏิบัติตามความคิดริเริ่มที่ค้นคิดขึ้นมา เพื่อหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตได้อย่างถูกต้อง

4. กระบวนการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในลักษณะของความสัมพันธ์ในแนวราบ เป็นการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

ถ้าหากพิจารณาและวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กว่า จะพบว่าเริ่มตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์กรทางสังคมในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารชุมชน คณะกรรมการต่างๆ ขึ้นมา คณะกรรมการเหล่านี้ได้มีการเรียนรู้ในลักษณะของกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ มีการเปิดเวทีพูดคุยปรึกษาหารือหรือระหว่างกัน มีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้ได้ข้อสรุปว่าการจัดตั้งองค์กรทางสังคมในรูปแบบของคณะกรรมการเหล่านี้ได้กลายมาเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เวทีในการเรียนรู้ เวทีในการบริหาร ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการร่วมคิด ร่วมทำ วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ทั้งจากปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากสมาชิกกลุ่มต่างๆ และองค์กรทางสังคมต่างๆ ในชุมชน ที่พยายามรวมกันที่จะแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนให้บรรลุผลตามความต้องการ จนกลายมาเป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดแผนแม่บทชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กว่า มีการกำหนดโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ร่วมกันทั้งของโรงเรียนและชุมชน เป็นการดำเนินงานที่แปรสภาพจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เป็นการจัดการและผลักดันให้โครงการ/กิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

จากประสบการณ์ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตตี๊กว่าดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชนดังกล่าวคือ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่ชุมชนรับรู้และตระหนักในปัญหา ไม่ว่าจะเป็กระบวนการเรียนรู้ในเชิงองค์กรที่พัฒนามาจากสมาชิกในชุมชนมาเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการต่างๆ หรือกระบวนการเรียนรู้ในเชิงรูปแบบ

ของการทำเกษตรกรรมที่พัฒนาจากการทำเกษตรกรรมทำนาข้าวมาเป็นทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน กระบวนการเรียนรู้ในเชิงนโยบายที่พัฒนามาจากการมีนโยบายพึงพิงสังคมภายนอกมาเป็น การมีนโยบายพึ่งพาตนเอง กระบวนการเรียนรู้ในเชิงการแก้ไขปัญหาคือปัญหาที่พัฒนาจากการแก้ไขปัญหาค ด้วยปัจจัยภายนอกชุมชนมาเป็นการแก้ไขปัญหาคด้วยปัจจัยภายในชุมชน จนเกิดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาคของตนเอง ตลอดจนบริบทของปัญหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในสถานภาพของปัญหา และการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาคของชุมชนได้อย่างมีระบบ ซึ่งนำไปสู่การจัดทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็นแผนแม่บทชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตักกวาค อาจกล่าวได้ว่า ประสบการณ์ในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนก็คือต้นแบบของกระบวนการเรียนรู้ในการจัดทำแผนของชุมชน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็คือการจัดทำแผนแม่บทชุมชนขึ้นนั่นเอง การดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ในแผนแม่บทของชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตักกวาคก็คือ การจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งของโรงเรียน มัสยิด และชุมชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในการจัดทำโครงการ / กิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนแม่บทชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตักกวาค หากพิจารณาและวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้โอกาสชาวบ้านในชุมชนได้เรียนรู้ใน ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้คือ ข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชน ข้อมูลศักยภาพ ภูมิปัญญาความรู้ความสามารถของคนในชุมชน ข้อมูลปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาคในชุมชน ดังนั้นประสบการณ์ที่ได้นี้จึงไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในกลุ่มชาวบ้านในชุมชน กลุ่มนักเรียนในชุมชน และกลุ่มผู้นำในชุมชน ยังเป็นกลไกอย่างหนึ่งในการให้บทเรียนที่ทำให้ชุมชนได้พึ่งพาตนเอง ได้รู้จักการพัฒนาทรัพยากร และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างเต็ม ศักยภาพ การพัฒนาจิตใจที่ทำให้รู้จักเปิดกว้างยอมรับความคิดของผู้อื่น และการมีคุณธรรมและ จริยธรรมที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม อีกทั้งเป็นการพัฒนาและการสร้างระบบการจัดการทั้งระบบ ในชุมชน

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึงศักยภาพทางด้านภูมิปัญญาของชุมชนที่ผสมผสานกับภูมิ ปัญญาสากล ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานการเรียนรู้ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขทั้งจากสมาชิกและองค์กร ในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถที่จะหาทางออกจากวิกฤตของกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อความอยู่รอด ของชุมชน ท่ามกลางแรงกดดันต่างๆ โดยใช้หลักการทางศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ดั้งเดิมเป็นภูมิคุ้มกันและเป็นหลักในการปรับตัวและการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน แผ่นดินทองคอรุดตักกวาคให้มีความเข้มแข็งและความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

บทที่ 9

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

9.1 สรุปผลการวิจัย

9.1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปในลักษณะการขาดสมดุลของโครงสร้างทางสังคม ซึ่งไม่อาจปรับตัวได้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยปรากฏออกมาในรูปของปัญหาต่างๆ อาทิเช่น ความชะงักงันของภาคเกษตรกรรม การล่มสลายทางวัฒนธรรมของชุมชน การให้ความสำคัญกับค่านิยมที่มุ่งประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงการปรับเปลี่ยนลักษณะวิถีการดำรงชีวิตในชุมชนที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยภายนอกชุมชนมากกว่าปัจจัยภายในชุมชนเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

จากสภาพดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ให้มีความสามารถในการจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน แต่ทั้งนี้การที่จะพัฒนาศักยภาพความสามารถของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ส่วนหนึ่งยังขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยกระบวนการเรียนรู้นี้อาจมีที่มาจากแหล่งความรู้ในมิติต่างๆ ของชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างความรู้กับความจริงในวิถีการดำรงชีวิต ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพื่อชีวิตชุมชนทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นในการที่จะสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งได้นั้น การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรและสถาบันต่างๆ ในชุมชนทั้งครอบครัว โรงเรียน และองค์กรชุมชน รวมทั้งจากหน่วยงานและองค์กรภายนอกต่างๆ ให้เข้ามาประสาน ร่วมมือและช่วยเหลือ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ดั้งเดิมของชุมชน (ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาดั้งเดิม) มาผนวกกับความรู้ที่ได้จากกระบวนการกลั่นกรองจากภายนอก เพื่อผสมผสานเป็นความรู้ใหม่ที่จะนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัว เป็นชุมชนหนึ่งที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นตัวอย่างของชุมชนที่มีรูปแบบของกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนหลากหลายรูปแบบ และได้รับรางวัลในโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ หลายรางวัล ทั้งการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคม เป็นต้น จากการเป็นชุมชนที่มีกระบวนการพัฒนาที่หลากหลาย และมีความเป็นรูปธรรมจนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป อีกทั้งเป็นตัวอย่างชุมชนที่สะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างชัดเจนในทางปฏิบัติ ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัวจึงมักได้รับการคัดเลือกให้ชุมชนนำร่องในโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของทางกรุงเทพมหานครอยู่เสมอ

จากความเป็นชุมชนที่มีลักษณะที่โดดเด่นดังกล่าว ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยจึงได้มอบหมายให้ทางคณะผู้วิจัยทำการศึกษาชุมชนในหัวข้อเรื่อง “การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัว” ซึ่งเป็นการศึกษาในระยะที่ 1 โดยเน้นทำการศึกษาในข้อมูลซึ่งเป็นบริบทในด้านต่างๆ ของชุมชนและทำการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัวเป็นกรณีตัวอย่างชุมชนอิสลามในพื้นที่ชานเมืองที่ยังคงดำรงความเป็นชุมชนดั้งเดิมในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ด้วยการยึดมั่นในหลักการของศาสนาตามคัมภีร์อัล-กุรอาน และข้อปฏิบัติของศาสนาโมฮัมเหม็ดอย่างเคร่งครัด โดยยึดถือหลักปรัชญาที่ว่า “ศาสนานำชีวิต” แต่อย่างไรก็ตามชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัวก็ยังได้รับอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจตามกระแสหลัก ขยายผลเข้าไปในชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ แต่ทั้งนี้สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นไปในเพียงบางโครงสร้างของชุมชน แต่โครงสร้างส่วนใหญ่ของชุมชนยังคงสามารถรักษาความเป็นชุมชนดั้งเดิมไว้ได้ และเมื่อทำการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันเข้ามามีส่วนในการพัฒนาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง แต่ทั้งนี้ก็ยังคงมีปัจจัยบริบทของชุมชนทางด้านโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การปรับตัวของชุมชนและความพร้อมในการยอมรับแนวคิดใหม่ๆ ของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอรุดดีกัวให้มีความเข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามจากข้อค้นพบของการศึกษาเป็นที่น่าสนใจว่า การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนนั้น เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่มที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในส่วนบนของชุมชนในฐานะคณะกรรมการต่างๆ ของชุมชน แต่ในทางปฏิบัติ

จริงชาวบ้านในชุมชนที่เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่อันเป็นพื้นฐานของชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก

จากผลการศึกษาและข้อค้นพบดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยในลักษณะต่อเนื่อง ในหัวข้อเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว” โดยทำการศึกษาเจาะลึกถึงกระบวนการเรียนรู้ การปรับตัวของชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พร้อมทั้งทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการศึกษา ในประเด็นดังกล่าวข้างต้น เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยผ่านเทคนิควิธีการขั้นตอนต่างๆ ทั้งด้านกระบวนการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การให้ความรู้และอื่นๆ อันจะส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้บริบทของชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ อันก่อให้เกิดปัจเจกชนที่มีความหยิ่งในศักดิ์ศรี มีความสำนึกในเกียรติภูมิ และมีความศรัทธาในหลักคำสอนศาสนา โดยมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

9.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานซึ่งเป็นบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว
- 2) ศึกษากระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว
- 3) ศึกษาการปรับตัวของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว
- 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

9.1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ทำการศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 5 แขวงโลกแฝก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาใน 3 ลักษณะคือ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลในภาพรวมต่างๆ ของบริบทชุมชน การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในรายละเอียดของประเด็นต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการ

ศึกษาจากบุคคลในกลุ่มเป้าหมาย 3 องค์กร คือ องค์กร โรงเรียน องค์กรชุมชน และองค์กรรัฐ โดยทำการศึกษาในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 15 มีนาคม 2544 – 14 มีนาคม 2546 รวมระยะเวลาที่ทำการศึกษาอย่างต่อเนื่องประมาณ 24 เดือน

9.1.4 วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาในหลายๆ วิธีการเข้ามามีการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ อันจะนำมาซึ่งความรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้น โดยวิธีการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

เป็นการวิจัยที่จะนำมาซึ่งข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่เป็นบริบทในด้านต่างๆ เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ศาสนา ขนาดของครอบครัว กรรมสิทธิ์ถือครองที่ดิน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เห็นสถานภาพปัจจุบันของชุมชนได้ชัดเจน และในขณะเดียวกันก็ให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในช่วงระยะเวลาประมาณ 2 ปี หลังจากที่ได้ทำการศึกษาระยะที่ 1 มาแล้ว

ในส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามในระดับครัวเรือน (questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยเนื้อหาภายในแบบสอบถามแบ่งออกได้เป็น 5 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลทางประชากร ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ข้อมูลความสัมพันธ์ทางสังคม และข้อมูลปัญหาความต้องการและข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน สำหรับวิธีการที่ใช้ในการศึกษาคือการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม โดยทำการสัมภาษณ์จากหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือนของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักว้า จำนวน 122 ครัวเรือน

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

เป็นการวิจัยที่จะนำมาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริง เพื่อให้ครอบคลุมรายละเอียดในเชิงลึกของประเด็นในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งทางด้านบริบทชุมชน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การปรับตัวของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิจัย เชิงคุณภาพหลายๆ เทคนิคพร้อมกัน เป็นเครื่องมือในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้แก่ เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participation observation) การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (non – participation observation) และการจัดสนทนากลุ่ม (focus group)

ในส่วนของวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 24 เดือน จากบุคคลใน 3 องค์กรหลัก คือ

2.1) องค์กรชุมชน ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจาก คณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทอง คอยรุดตั้กัว จำนวน 7 คน ผู้นำศาสนาและคณะกรรมการมัสยิดคอยรุดตั้กัวจำนวน 5 คน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน หัวหน้ากลุ่มบ้านทุกกลุ่มบ้านจำนวน 12 คน ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 8 คน หัวหน้าและสมาชิกในกลุ่มการพัฒนาอาชีพทั้ง 6 กลุ่ม (กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ กลุ่มการค้าของชุมชน กลุ่มการเกษตรกรรมชุมชน กลุ่มคหกรรมลำไทรพัฒนา กลุ่มโรงสีข้าวขนาด เล็กของชุมชน และกลุ่มหัตถกรรม และสิ่งทอ) จำนวน 24 คน และชาวบ้านในชุมชนจำนวน 12 คน

2.2) องค์กรโรงเรียน ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจาก อาจารย์ใหญ่โรงเรียน อิสลามลำไทรจำนวน 3 คน คณะอาจารย์และเจ้าหน้าที่โรงเรียนอิสลามลำไทรจำนวน 14 คน คณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร จำนวน 15 คน คณะกรรมการและสมาชิกเครือข่าย ผู้ปกครอง จำนวน 12 คน หัวหน้านักเรียนในทุกระดับชั้น จำนวน 12 คน

นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลในบุคคลที่กล่าวมาแล้ว ทางผู้วิจัยยังได้ทำการเก็บ ข้อมูลจากครูอาสาสมัครดูแลเด็กนักเรียนใน โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน จำนวน 2 คน (โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนเป็นกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ในการพัฒนาเด็กตาม โครงการแผ่นดินทองของสำนักงานเขตหนองจอก ที่จัดทำร่วมกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั้กัว) และเก็บข้อมูลจาก อาจารย์ผู้สอนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอิสลามลำไทร จำนวน 2 คน

2.3) องค์กรภาครัฐ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจาก ผู้อำนวยการเขตหนองจอก จำนวน 1 คน หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานพัฒนาชุมชน เขตหนองจอก จำนวน 2 คน หัวหน้าและ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษานอกโรงเรียนเขตหนองจอก จำนวน 2 คน หัวหน้าและเจ้าหน้าที่ฝ่ายสา ธารณสุข เขตหนองจอกจำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดเคลื่อนของกรุงเทพมหานครที่มาให้บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ใน ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตั้กัว จำนวน 1 คน

3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (participation action research)

เป็นการวิจัยที่จะนำมาซึ่งการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชน ให้มีมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเป็นวิธีการ กระตุ้นที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และทำให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการ วิเคราะห์ อันจะนำมาซึ่งความสามารถในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาชุมชนได้ นอกจากนั้น กระบวนการที่ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการ ประยุกต์ใช้ในการสืบค้นองค์ความรู้ที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของชุมชน ซึ่งนั่นก็คือ การพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนได้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกันของชุมชน (future search conference = FSC) การศึกษาดูงานในพื้นที่หรือชุมชนอื่น และการจัดเวทีชาวบ้าน เป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัว

9.1.5 บริบทชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัว

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัวตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 5 แขวงโคกแฝก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีชื่อเรียกกันโดยทั่วไปว่าชุมชนลำไทร ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัวเป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาประมาณ 150 ปี โดยมีบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชน คือ นายอิบรอฮีมและนางชานี สองสามีภรรยาที่อพยพย้ายถิ่นจากปัตตานีมายังคลองแสนแสบ (ปัจจุบัน) และได้ตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่คลองลำไทรและลำจรเข้ตายที่มาบรรจบกัน ซึ่งมีสภาพเป็นป่าละเมาะที่อุดมสมบูรณ์และได้มีการถากถางพื้นที่เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพทำนา และต่อมาได้มีการขยายตัวของพื้นที่พร้อมกับการเพิ่มขึ้นของประชากรและพัฒนาเป็นชุมชนขึ้นมา ในปัจจุบันชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัวมีจำนวนครัวเรือน 163 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 677 คน แยกเป็นเพศชาย 354 คนและเพศหญิง 323 คน โดยประชากรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาว และผู้ใหญ่คือ มีอายุระหว่าง 11 – 20 ปี และอายุระหว่าง 31 – 40 ปี เนื่องจากชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัวเป็นชุมชนที่เก่าแก่ประกอบกับเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ภายในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จึงทำให้มีโครงสร้างทางสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานค่อนข้างจะสมบูรณ์ ทั้งไฟฟ้า ถนน น้ำประปา โทรศัพท์ สถานศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้พื้นที่ภายในชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัวยังเป็นสถานที่ตั้งของสถานศึกษาใน 4 ระดับ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน (ระดับ อายุ 2½ - 5 ขวบ) โรงเรียนอิสลามลำไทร (ระดับอนุบาล - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอิสลามลำไทร (ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย) และโครงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับชุมชน (ระดับปริญญาตรี)

ในส่วนลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตต์กัวนั้น จากการศึกษาพบว่าเนื่องจากในอดีตชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมคือ อาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก แต่ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา) เพียงร้อยละ 2.2 ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างในหน่วยงานราชการ ร้อยละ 9.8 ประกอบอาชีพรับจ้างตามบริษัท/โรงงานอุตสาหกรรมร้อยละ 28.8 และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ร้อยละ 29.7 แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของอาชีพหลักจากเดิมที่เคยประกอบอาชีพทำนานั้น ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นอาชีพเสริมและเปลี่ยนรูปแบบจากการทำนาเป็นการปลูกทำเกษตรกรรมพื้นบ้าน และการเลี้ยงสัตว์ทั้งประเภทสัตว์เศรษฐกิจและสัตว์สวยงาม โดยอาชีพเสริมเหล่านี้สามารถทำรายได้เป็นอย่างดีให้แก่ชาวบ้านในชุมชน

สำหรับลักษณะทางการปกครองของชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่านั้น มีลักษณะเป็นแบบการปกครองท้องถิ่น โดยมีผู้ใหญ่บ้านและกำนันเป็นตัวแทนของรัฐในการช่วยเหลือทุกข์สุขและเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ (ในปัจจุบันมีนางสุณี ทองเจือ ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 แขวงโคกแฝก และนายศิริพงษ์ รัศมี ดำรงตำแหน่งกำนันแขวงโคกแฝก) ชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่ามีการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนตามความคิด ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมและความต้องการของชาวบ้าน นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่ายังมีการปกครองโดยผ่านทางผู้นำทางศาสนา ซึ่งอาจเป็นผลเนื่องมาจากเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามและยึดหลักคำสอน “ศาสนานำชีวิต” ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนจึงให้ความสำคัญเคารพนับถือเชื่อฟังผู้นำทางศาสนาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางศาสนาคนปัจจุบัน คือ อิมามบรรจง สมานตระกูล เป็นบุคคลที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความสำคัญเคารพนับถือเชื่อฟัง เป็นผู้นำชุมชนที่ให้ความช่วยเหลือทุกข์สุขของชาวบ้านและเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ นอกจากนั้นแล้วในชุมชนยังมีการปกครองอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การจัดแบ่งการปกครองออกเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มเรียกว่า “กลุ่มบ้าน” ซึ่งในปัจจุบันมีการแบ่งเป็น 12 กลุ่มบ้าน ทั้งนี้หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มบ้านนี้พิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ทำเลที่ตั้ง ความเป็นเครือญาติ และการรวมตัวอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในส่วนลักษณะทางสังคมของชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่านั้นยังคงมีลักษณะเป็นสังคมชนบทผสมผสานกันสังคมเมือง แต่ทั้งนี้ก็ยังคงมีความเป็นสังคมชนบทที่เห็นได้ชัดเจน อาทิเช่น การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การมีความสัมพันธ์ทางสังคมในระบบเครือญาติ การยึดมั่นตามหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ดังเห็นได้จากชาวบ้านในชุมชนเกือบทั้งหมดประมาณร้อยละ 95.0 เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามโดยยึดแนวปฏิบัติตามหลักการของศาสนาในคัมภีร์อัล - กุรอานและแบบอย่างของศาสดาโมฮัมหมัดอย่างเคร่งครัด นอกเหนือจากลักษณะดังกล่าวแล้วในชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่ายังคงมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่ดำเนินควบคู่ไปกับลักษณะทางสังคม มีการผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยแสดงออกมาในลักษณะของพฤติกรรมที่ส่งผ่านทางการปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมที่มีมาแต่ในอดีตเช่น การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักศรัทธา 6 ประการ การยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ 5 ประการและการปฏิบัติตามพิธีกรรมอื่นๆ ที่กำหนดไว้ในหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่มีการปฏิบัติสืบต่อเนื่องจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

9.1.6 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่า

ในการศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่า ผลการศึกษาพบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตี๊กว่าเป็นชุมชนที่มีเป้าหมาย

หลักในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ โดยการเรียนรู้ดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและในวิถีชีวิต (การเรียนรู้ตามอัธยาศัย) ทั้งนี้มีปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน 5 ประการคือ จิตสำนึกร่วมภายในชุมชน ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต แรงผลักดันจากผู้นำชุมชน การสร้างเครือข่ายชุมชน และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เมื่อทำการศึกษาดังองค์ประกอบหลักของกระบวนการเรียนรู้ พบว่าประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ แหล่งการเรียนรู้ องค์ความรู้ และวิธีการเรียนรู้ โดยแหล่งการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 แหล่งใหญ่ คือ ครอบครัว มัสยิดคอยรุดตักวา ผู้นำในชุมชนและสถาบันการศึกษา ในส่วนขององค์ความรู้และวิธีการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะเช่นเดียวกันคือ องค์ความรู้และวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นระบบความรู้ที่เกิดจากการจัดโครงสร้างของหลักสูตรโดยเน้นเนื้อหาวิชาเป็นหลัก มีการใช้หลักสูตรที่ผลิตขึ้นมาจากส่วนกลางซึ่งเป็นเนื้อหาเดียวกันทั่วทั้งประเทศ เนื้อหาวิชาเหล่านั้นมีการแบ่งแยกออกเป็นส่วนๆ ไม่สัมพันธ์กัน ซึ่งส่งผลให้วิธีการเรียนรู้ต้องเน้นตัวครูเป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้ โดยครูจะถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการบรรยายด้วยคำพูดที่ตรงตามเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ในส่วนขององค์ความรู้และวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต ซึ่งเป็นระบบความรู้ที่เกิดจากการสังสมถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษไม่ได้มีการแบ่งแยกเป็นหลักสูตรหรือเป็นเนื้อหาวิชาแต่อย่างใด แต่เป็นการผสมผสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยมุ่งเน้นให้ชาวบ้านได้สร้างสรรค์เนื้อหาความรู้ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งส่งผลให้มีวิธีการเรียนรู้ที่ไม่มีความแน่นอนตายตัว ส่วนใหญ่มักเกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม จากครอบครัวและเครือญาติด้วยวิธีการสอนและการปฏิบัติจริงไปพร้อมกัน เกิดจากการพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง เป็นการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ในทุกเวลาและทุกประเด็นของการพูดคุยและเกิดจากการศึกษาดูงาน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นวิธีการเรียนรู้ที่นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของแหล่งที่เข้าไปศึกษาดูงาน

ในส่วนการศึกษาขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวามีขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนคือ การรับรู้และตระหนักในปัญหา การคิดวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การดำเนินการแก้ไขปัญหาและการประเมินผลการแก้ไขปัญหา โดยขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ เกิดจากการเรียนรู้โดยผ่านการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดทำขึ้นมาภายใต้กรอบแนวคิด “รู้อดีต คิดปัจจุบัน ทันทอนาคต” ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ที่นำมาผนวกกับความรู้ใหม่ที่มาจากภายนอกจนก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ใน

การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน และปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจนในลักษณะของแผนแม่บทชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตักวาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

9.1.7 การปรับตัวของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตักวา

จากการศึกษาถึงการปรับตัวของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตักวา ผลการศึกษาพบว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตักวา มีการปรับตัวที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งใน 2 ลักษณะ คือ การปรับตัวทางเศรษฐกิจและการปรับตัวทางสังคม โดยการปรับตัวทางเศรษฐกิจนั้นปรากฏออกมาใน 3 ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านการผลิต ด้านการบริโภค และด้านการกระจายผลผลิต ทั้งนี้การปรับตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนดังกล่าวมีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อการพึ่งตนเอง โดยการยึดแบบอย่างตามบรรพบุรุษในอดีต ส่วนการปรับตัวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น ชุมชนมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานะแวดล้อมใหม่ในหลายๆ ด้าน อาทิเช่น การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต การจัดแบ่งเป็นกลุ่มบ้าน การสร้างระบบความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลในชุมชน กระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และการปลูกฝังหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม และเมื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของชุมชนพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของชุมชนมี 2 ปัจจัยใหญ่ คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในนั้นประกอบด้วย การให้คุณค่ากับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน การสะสมความรู้และประสบการณ์เชิงเกษตรกรรม ภาวะความเป็นผู้นำชุมชนและความตื่นตัวและความรับผิดชอบของชุมชน ในส่วนของปัจจัยภายนอกประกอบไปด้วยการแพร่กระจายความเจริญแบบสังคมเมือง เศรษฐกิจภายนอกชุมชน การศึกษาของชุมชน การแพร่ขยายอิทธิพลของสื่อมวลชนและความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกชุมชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมให้ชุมชนมีความตระหนักและรับรู้ปัญหาที่มากกระทบชุมชนอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ชุมชนเกิดการปรับตัวในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว

นอกเหนือจากการปรับตัวภายในชุมชนดังกล่าวมาแล้ว ชุมชนแผ่นดินทองคอยรูตักวายังมีการปรับตัวด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่อยู่รอบๆ ชุมชนในลักษณะการประชุมพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์และการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ในส่วนของการศึกษาถึงกลยุทธ์การปรับตัวของชุมชนพบว่าทางชุมชนใช้วิธีการดึงเอาจุดแข็งหรือจุดเด่นของชุมชนมาเป็นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การยึดหลักคำสอนของศาสนา ระบบเครือญาติ การศึกษาและการสื่อสาร และการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรมในชุมชน

9.1.8 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตั้กัว

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนอิสลามลำไทรกับชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตั้กัวที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นความสัมพันธ์ที่มาตั้งแต่ในอดีตอันเนื่องจากบรรพบุรุษชุมชนได้ร่วมกันเสียสละทรัพย์และแรงงานร่วมกันสร้างโรงเรียนอิสลามลำไทรขึ้นมา อันเป็นผลเนื่องมาจากการเห็นความสำคัญของการพัฒนาคนด้วยการให้การศึกษา และในปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เคยมีมาก็ยิ่งแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องมาจากชุมชนได้สืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษด้วยการให้ความสำคัญกับการศึกษาจึงได้ร่วมกันพัฒนาโรงเรียนอย่างเต็มที่ จนกระทั่งชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตั้กัวเป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่มีการจัดการศึกษาตั้งแต่การศึกษาระดับก่อนอนุบาลจนถึงการศึกษาระดับปริญญาตรี ดังนั้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเกิดขึ้นในลักษณะ 2 ลักษณะ คือลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นทางการนั้นประกอบด้วยวิธีการดังนี้คือ การจัดตั้งคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนอิสลามลำไทร การจัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง การจัดทำและเผยแพร่วารสารประชาสัมพันธ์โรงเรียน การจัดการประชุมผู้ปกครองและการทำโครงการหรือกิจกรรมร่วมกัน ในส่วนของการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการนั้นประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้คือ การเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยกันและกัน การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและการออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียน แต่อย่างไรก็ตามการสร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการนี้มักจะต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลัก (แต่บุคลากรของโรงเรียนส่วนใหญ่ก็เป็นสมาชิกในชุมชนอยู่แล้ว)

และเมื่อทำการศึกษาถึงปัจจัยที่นำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่ามีปัจจัยทั้งภายในโรงเรียนอิสลามลำไทร ซึ่งประกอบด้วย ทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อชุมชน ทัศนคติของบุคลากรโรงเรียนที่มีต่อชุมชน อาคารสถานที่และอุปกรณ์ของโรงเรียน แหล่งความรู้ของโรงเรียนและชุมชน และงบประมาณของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน ในขณะที่ปัจจัยภายในชุมชนแผ่นดินทองคอรุดตั้กัวซึ่งประกอบด้วย การสืบสานเจตนารมณ์ต่อบรรพบุรุษที่สร้างโรงเรียนและความสำนึกในการเป็นเจ้าของโรงเรียน เป็นปัจจัยที่ช่วยในการสร้างเสริมการทำกิจกรรมร่วมกัน นอกเหนือจากปัจจัยดังกล่าวแล้วยังมีปัจจัยการเข้ามาของหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เข้ามาในลักษณะของการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการ การให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ แก่ชุมชน นอกจากนั้นเมื่อทำการศึกษาถึงบทบาทของโรงเรียนและชุมชนในการทำงานร่วมกัน ผลจากการศึกษาพบว่าการทำงานร่วมกัน

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีบทบาทเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และมักปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้แก่ การร่วมทำกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่แสดงออกมาในลักษณะของการแสดงบทบาทพร้อมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยการแสดงออกซึ่งบทบาทเหล่านี้ล้วนมีเป้าหมายเพื่อที่จะพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าและโรงเรียนอสิลามลำไทรให้สามารถดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนได้ในอนาคต

9.2 ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาในโครงการวิจัย

ในช่วงระยะเวลา 24 เดือน ที่ผู้วิจัยดำเนินโครงการวิจัย “กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่านั้น” ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ เกิดขึ้น ทั้งผลกระทบที่มีต่อชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าและต่อสถาบันราชภัฏพระนครรวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้วิจัยเอง ในการได้รับบทเรียนตลอดจนประสบการณ์ในการทำโครงการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

9.2.1 ผลกระทบจากโครงการวิจัยที่มีต่อชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า

ในช่วงก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้ามาทำการศึกษาศึกษาในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่าถือได้ว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่นของกรุงเทพมหานคร และได้รับความสนใจจากหน่วยงานภายนอกต่างๆ ที่จะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน จากเหตุผลนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในการพัฒนาชุมชนตนเองไปสู่ความเข้มแข็งโดยการศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธีการ

ในช่วงระยะแรกของการทำการศึกษาศึกษาวิจัย นอกเหนือจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานแล้วผู้วิจัยยังได้นำชุมชนไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี) อำเภอลำลูกกา จังหวัดเพชรบุรี ในประเด็นทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ และเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการจัดตามความต้องการของชุมชน รวมทั้งการจัดทำเวทีชาวบ้านขึ้นมาในชุมชน ผลปรากฏว่าหลังจากการศึกษาดูงานและการจัดทำเวทีชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงสิ่งที่ชุมชนได้รับจากการทำกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรมแล้ว ทางชุมชนได้เสนอโครงการพัฒนาชุมชนขึ้นมาทั้งหมด 6 โครงการ โดยแบ่งแยกตามกลุ่มบ้าน (ให้แต่ละกลุ่มบ้านร่วมกันจัดพัฒนากันเองก่อนแล้วค่อยกระจายการพัฒนาออกสู่ชุมชนทั้งหมด)

นอกเหนือจากการจัดทำโครงการทั้ง 6 โครงการแล้ว กลุ่มบ้านทุกกลุ่มบ้านยังมีข้อตกลงร่วมกันที่จะพัฒนาริมคลองลำไทรและริมคลองลำจรเข้ตาย โดยการแบ่งแยกกันทำกิจกรรมด้วยการยึดหลักเกณฑ์ที่ว่าแต่ละกลุ่มบ้านที่มีพื้นที่ติดกับคลองทั้งสองให้ยึดเอาตามความ

ยาวของกลุ่มบ้านที่ติดกับคลองเป็นหลัก เช่น กลุ่มบ้านที่ 2 จะรับผิดชอบต่อจากกลุ่มที่ 1 ยาวไปจนจรดกลุ่มที่ 3 เป็นต้น และแต่ละกลุ่มบ้านจะทำการพัฒนาด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวตามแบบอย่างของบรรพบุรุษและตามที่ได้จากการไปศึกษาดูงาน โดยปลูกตามพื้นที่ว่างหลังบ้านและหน้าบ้าน เช่น ปลูกพริก มะละกอ ถั่ว ผักคะน้า ผักกาดขาว ข้าวโพด ตะไคร้ โหระพา มะเขือ มะกรูด เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มบ้านจะระดมสมาชิกทั้งผู้ใหญ่ เยาวชน และเด็ก ออกมาทำการดายหญ้า ลอกคลอง และแบ่งพื้นที่เหล่านั้นออกเป็นแปลง ๆ ตามจำนวนครอบครัวของสมาชิกในกลุ่มบ้านเพื่อรับผิดชอบในการเพาะปลูกและให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนี้ได้จากการเก็บผลผลิตของพืชผักที่ปลูกทำให้ลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว และเป็นการสนองตอบแนวคิดทฤษฎีใหม่ตามพระราชดำริ นอกจากนั้นพืชที่ชุมชนเลือกมาปลูกก็จะพยายามเลือกประเภทของพืชที่สามารถนำมาทำเป็นอาหารของสัตว์เลี้ยงในชุมชนได้ เช่น การปลูกโหระพา ผักกาดขาว ข้าวโพด (ชุมชนสามารถนำเอามาใช้เป็นอาหารของสัตว์เลี้ยงที่เป็นอาชีพเสริมของชุมชนได้) ช่วยในการลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารของสัตว์เลี้ยงลงได้ และผลจากการไปศึกษาดูงานครั้งนี้ทำให้กลุ่มผู้นำชุมชนมีแนวความคิดที่จะรื้อฟื้นการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจที่หายไปจากชุมชน คือ การเลี้ยงแพะ เพราะชุมชนนิยมบริโภคเนื้อแพะ แต่เป็นการนำเข้าเนื้อแพะมาจากภายนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ผู้นำชุมชนจึงได้ศึกษาเพิ่มเติมจากความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว โดยการซื้อแพะมาทดลองเลี้ยงในชุมชนเพื่อเป็นตัวอย่างหรือจุดประกายแนวความคิดให้กับสมาชิกที่มีความสนใจในเรื่องแพะ ปัจจุบันแนวคิดในการเลี้ยงแพะเพื่อเป็นอาชีพเสริมและเพื่อการบริโภคในชุมชน (และลดการนำเข้าจากภายนอก) ได้ขยายเพิ่มมากขึ้นจากเดิมที่มีแต่เฉพาะผู้นำศาสนา คือ อิหม่ามบรรจง สมานตระกูล เลี้ยงแต่เพียงผู้เดียวก็แพร่กระจายมากขึ้น ปัจจุบันได้มีสมาชิกในชุมชนที่สนใจเลี้ยงแพะในชุมชนเพิ่มขึ้นทั้งหมดจำนวน 6 ครอบครัว โดยเป็นการเลี้ยงแพะทั้งประเภท แพะเนื้อและแพะนม

ในส่วนผลที่เกิดขึ้นในช่วงระยะที่ 2 ของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้พาชุมชนไปศึกษาดูงานตามความสนใจของชุมชนในเรื่องการประกอบอาชีพเสริม ที่อำเภอท่าม่วง ตำบลลำโรง จังหวัดลพบุรี เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น (เช่น การทำไข่เค็ม การทำผ้ามัดย้อม การสีข้าวกล้องและข้าวซ้อมมือ การทำเกษตรอินทรีย์ การทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น) หลังจากการไปศึกษาดูงานก็ได้มีการจัดทำเวทีชาวบ้านขึ้นมา จากการทำกิจกรรมทั้ง 2 กิจกรรมนี้ ผู้วิจัยพบว่าชุมชนมีการเคลื่อนไหวในการรวมตัวร่วมกันจัดกลุ่มอาชีพขึ้นมา 6 กลุ่ม เป็นกลุ่มที่จัดขึ้นตามความสามารถและความต้องการของตน กลุ่มอาชีพเกิดขึ้นในชุมชนทั้งหมด 6 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มคหกรรมลำไทรพัฒนา กลุ่มโรงสีข้าวขนาดเล็ก กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มร้านค้าชุมชน กลุ่มเกษตรกรรมลำไทร และกลุ่มสัตว์เศรษฐกิจ โดยกลุ่มอาชีพเหล่านี้เกิดขึ้นอยู่บนพื้นฐานทรัพยากรที่มีอยู่ใน

ชุมชน เช่น กลุ่มสัตว์เศรษฐกิจ ซึ่งมีการประกอบเป็นอาชีพเสริมในชุมชนอยู่แล้ว แต่ขาดการรวมกลุ่มกัน หรือกลุ่มเกษตรกรรมลำไทร ซึ่งเป็นอาชีพเดิมของชุมชนคือการทำนา ก็มารวมกลุ่มกัน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในการรวมกลุ่มขึ้นมาทั้ง 6 กลุ่มอาชีพนี้ มีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานให้ทุกกลุ่มอาชีพมีการเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยและสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกันในทุกกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มเกษตรกรรมผลิตข้าวให้กับกลุ่มโรงสีทำการสีข้าว จากนั้นก็ให้กลุ่มร้านค้าเป็นผู้จัดจำหน่าย หรือให้กลุ่มคหกรรมนำไปแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตให้สูงขึ้น ตัวอย่างเช่น กลุ่มเกษตรกรรมลำไทร ได้ฝึกทดลองทำไข่เค็มจากไข่เป็ดและนกกกระทา และฝึกทดลองทำน้ำลูกยอดื่มเพื่อสุขภาพและมีการทดลองออกวางจำหน่ายในชุมชนแล้ว

ในช่วงระยะที่ 3 ของการทำวิจัย ผลที่เกิดขึ้นเป็นผลต่อเนื่องมาจากระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ชุมชนได้ทำกิจกรรมตามที่ได้กล่าวมาแล้วอย่างต่อเนื่อง และผู้วิจัยได้นำชุมชนไปศึกษาดูงานที่ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาเรียนรู้ถึงกระบวนการรวมกลุ่ม และการจัดการด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผักตบชวา และศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับแนวความคิดบุญนิยมของสันตือ โศก ที่อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม ชุมชนได้นำเอาแนวความคิดในการรวมกลุ่มและการจัดการมาประยุกต์และต่อยอดจากความรู้เรื่องกลุ่มอาชีพของชุมชนที่ได้จัดตั้งขึ้น จนพัฒนามาเป็นแผนพัฒนาแม่บทชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตักวา ที่ภายในแผนมีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิ่งที่สมควรจะต้องพัฒนาใน ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตักวา (แต่ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกองทุนชุมชนเมือง)

9.2.2 บทเรียนและประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงานในโครงการวิจัย

จากการศึกษาใน โครงการวิจัยกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนศึกษา : กรณีศึกษาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตักวาในครั้งนี้ได้ ทำให้นักวิจัยได้มีโอกาสศึกษาถึงสภาพความเป็นจริงของชุมชน ได้เรียนรู้วิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ศึกษาเรียนรู้ ภูมิปัญญาชุมชนที่สั่งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้จากบทเรียนและประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทของ โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน ที่มีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ของสถาบันราชภัฏที่ว่าสถาบันราชภัฏเป็นสถาบันเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และในขณะเดียวกันสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนขึ้นมาในชุมชน อันเป็นการยกระดับการศึกษาของผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อที่จะพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตักวาและชุมชนท้องถิ่นอื่น ๆ

ในปัจจุบัน โครงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตักวา ได้เปิดดำเนินการเรียนการสอนใน โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชน

โดยเปิดดำเนินการสอนมาแล้ว 2 รุ่น มีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 60 คน และในอนาคตทางชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วกับทางสถาบันราชภัฏพระนคร ได้มีการวางแผนโครงการที่จะเปิดการเรียนการสอนในระดับหลังปริญญาตรี (ปริญญาโท) ต่อไป

9.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามศักยภาพของชุมชน

2. ชุมชน มัสยิด และโรงเรียนควรมีการจัดการการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดร่วมกันให้มากขึ้น และทำอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่จะพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งที่สามารถพึ่งตนเอง โดยลดการพึ่งพิงภายนอกจนให้เหลือน้อยที่สุด และเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ในลักษณะของ “บรม” ให้มีวิถีของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

3. สถาบันราชภัฏพระนคร ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว มัสยิดคอยรุตต์แก้ว และโรงเรียนอิสลามลำไทร ควรนำผลวิจัยมาสร้างเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากร ผลผลิต ภูมิปัญญา และอื่นๆ ของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความสำคัญไปที่ “การสร้างคน สร้างปัญญา และพัฒนาจิตใจ” ให้เกิดขึ้น อันจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งที่แท้จริงและยั่งยืนให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วสืบต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

กัญญิกา พรหมณ์พิทักษ์. (2529). บทบาทของโรงเรียน ครอบครัว และมัชยิด ในการปลูกฝัง จริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม : การศึกษาเฉพาะกรณีตำบล ลุมพินี อำเภอพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา สาขาพื้นฐานการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การศึกษาในวิถีชุมชน : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. ม. ป.ท., ม.ป.ป.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2541). แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการ ศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (ม.ป.ป.). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด (พ.ศ. 2540 – 2544). กรุงเทพมหานคร : เม็ดทรายพรีนติ้ง.

คณะกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน. (ม.ป.ป.). แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

จำลอง คำบุญชู และคณะ. (2545). โครงการทดลองข้างตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง : บทบาทและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนา กระบวนการผลิตถั่ว. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). บ้านกับเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. (2541). ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

ชนินทร์ เจริญกุล. (2543). กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสาธารณสุข. ในคู่มือ วิชาการการฝึกปฏิบัติงาน พัฒนาอนามัยแบบเบ็ดเสร็จประจำปีการศึกษา 2543. คณะสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2533). **ทิศทางการพัฒนาชนบทในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชุติมา เวทการ และคณะ. (2545). **โครงการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นวิชาศิลปศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานที่วัดไหล่หิน**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. บรรณาธิการ. (2542). **เศรษฐศาสตร์การเมือง 1999 จุดเปลี่ยนยุคสมัย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์.
- เดวิท แมทิวส์. (2540). **จากปัจเจกสู่สาธารณะ กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง**. แปลโดย จีรวุฒิ เสนาะคำ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- เบญญา ยอดดำเนิน – แอ๊ดติงก์ และคนอื่นๆ. บรรณาธิการ. (2536) **การศึกษาเชิงคุณภาพ : เทคนิคการวิจัยภาคสนาม**. พิมพ์ครั้งที่ 3 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปฐม นิคมานนท์. (2535). **การค้นหาคำรู้และระบบถ่ายทอดความรู้ในชุมชนประเทศไทย**. รายงานการวิจัย ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประภา เสียงเสนาะ. (2535). **อิสลามกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม : ศึกษาผลกระทบทางศาสนาจากการขยายตัวของเมืองในชุมชนมุสลิม แขวงทรายกองดินใต้ เขตมีนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภาพัญญ์ สุวรรณ และคณะ. (2540). **ประสิทธิผลของโครงการป้องกันและควบคุมเอดส์ในสถาบันครอบครัว โดยวิธีการสร้างพลังอำนาจในกลุ่มสตรี และการมีส่วนร่วมของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (2526). **แนวคิดและยุทธศาสตร์ สังคมसानุภาพและวิชา**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา และมูลนิธิโกมลคีมทอง,

ประเวศ ะสี. (2540). **บทสัมภาษณ์ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ ะสี.** ในชูชัย ศุภวงศ์ และ ยุวดี คาคการณ์ไกล (บรรณาธิการ). **ประชาสังคม ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร : มติชน.

ประเวศ ะสี. (2541). **ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม.** กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

ประเวศ ะสี. (2538). **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ ภูมิปัญญา.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พจน์ เทียมศักดิ์. (2543). **ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน.** วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พินิจดา วีระชาติ. (2542). **การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

พรทิพย์ โภไคยอุดม. (2544). **การเสริมพลังอำนาจด้วยการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อการพัฒนา ชุมชนที่ยั่งยืนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลภาคกลาง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิศมัย รัตน์โรจน์สกุล. (2545). **ทุนชุมชน : เงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในระบบทุนนิยม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญศรี กาญจโนมัย และนันทนา กบิลกาญจน์. (2521). **บทบาทมุสลิมในปลายอยุธยา – ธนบุรี พ.ศ. 2300 – 2325.** รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภูษา ศรีวิลาส. (2544). **กระบวนการแก้ปัญหาของชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือ เกื้อกูลในชุมชน.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รุ่ง แก้วแดง. (2541). **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

เพ็ญ บุงการ์แทน. (2542). **คำกล่าวเปิดการสัมมนาประจำศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง**. ใน ฌรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ), **เศรษฐศาสตร์การเมือง 1999 จุดเปลี่ยนยุคสมัย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ดดิสัน เพรสโปรดักส์.

มนีเราะฮ์ บินตุ อับดุลอะมาะฟูร์. **อิสลาม – ธรรมเนียมแห่งชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : เจริญผลการพิมพ์.

รัตติยา สาและ. (2540). **การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส**. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เลื่อนยศ สมบูรณ์เรศ. (2536). **จะทำอะไรในตัวคน**. วารสารพัฒนาชุมชน 32 (มกราคม 2536).

วงศกร ภู่ทอง และอลงกต ศรีเสพ. (ม.ป.ป.). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. (พ.ศ. 2545 – 2549)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดอะบู๊คส์.

วิชัย ต้นศิริ. (2538). **เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาระบบการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพินิจ. (ม.ป.ป.). **รายงานการศึกษาวิจัย บทบาทของชุมชนกับการศึกษา**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2528). **การศึกษากับการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สัมพันธ์ เตชะอริก. (2540). **NGOs อีสานทางเลือกแห่งพลังการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี.

สำลี ทองธิว และคณะ. (2544). **โครงการการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นน้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับหมู่บ้านหัตถกรรมไม้และแกะสลักบ้านควาย : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินสาร. (2545). **รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย**.

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ. (2539). การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมเรื่องการศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ. (2538). ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนอีสานใต้. วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช. 8 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2538).

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ. (2539). แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม : ระดับกลุ่ม / ชุมชน. ใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ (บรรณาธิการ). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุพจน์ แสงเงิน และคณะ. (2541). การมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุภาวศ์ จันทวานิช. (2534). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2531). กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครุชนบุรี.

อดุลย์ วังศรีคุณ. (2543). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์อภิมาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุทัย ดุลยเกษม และ อเนก นาคะบุตร. (2541). เสริมความแข็งแรงให้ตำบล จากวิถีชีวิตสู่วิถีปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2539). ภูมิปัญญาชาวบ้าน : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้-แก้ปัญหาของชาวบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา.

Barker, L. M. (1994). **Learning and Behavior**. New York : Macmillan College.

- Cohen, Jean L. and Arato, Andrew. (1990). **Civil Society and Political Theory**. Cambridge, Massachusetts : The MIT Press.
- Denzin, N.K. Triangulation. (1988). In **J.P. Keeves (ed), Education Research, Methodology, and Measurement : An international handbook**, pp. 511 – 513. Oxford : Pergamon Press.
- Etzioni, Amitai. (1995). **The spirit of community**. Hammersmith, London : Fontana press.
- Hamilton, Edwin. (1992). **Adult Education for Community Development**. Westport : Greenwood Press.
- Schunk, Dale H. (1991). **Learning Theories : And Educational Perspectives**. New York : Macmillan Publishing Company, 1991.
- Secott D. Cynthia and Jeffe T. Dennis. (1991). **Empowerment**. Menlo Park : Crisp Publications.
- Servaes, Jan, Thomas L. Jacobson and Shirley A. White (editors). (1996). **Participatory Communication for Social Change**. New Delhi : Sage Publications.
- UNESCO. (1998). **Technical Working Group Meeting on Community Learning Centres**. Chiang Rai, Thailand. Bangkok : Unesco Principle Regional Office for Asia and the Pacific.

นามานุกรม

พันโทอัมพร สະนิละ	46/2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายศักดิ์ชัย สະนิละ	46/2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสาวเรณู รื่นสุข	50/10 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายประสิทธิ์ มณี	50/10 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสมใจ มณี	50/10 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายมุชา มณี	50/2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายโสภณ ปีดิลและ	24 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางบุญเรือน เจริญวงษ์	17 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายวิจิตร มณี	50 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางรอมะห์ โต๊ะสะสะ	36 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสุมาลี โต๊ะสะสะ	36/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายประสิทธิ์ มะสกุล	36/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายอนันต์ ปีดิลและ	36/4 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายสมคิด สະนิละ	40 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายบรรจง สมานตระกูล	34 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางปราณี สมานตระกูล	34 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางจินดา สมานตระกูล	27/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางลินดา สมานตระกูล	34/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางจินตนา สมานตระกูล	27/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายณรงค์ ผลเจริญ	27/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางนภา ผลเจริญ	27/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายสมชาย สมานตระกูล	34/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางกรรณา สมานตระกูล	34 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายชาติรี สมานตระกูล	34/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายถาวร สมานตระกูล	33/6 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายวิวัฒน์ สมานตระกูล	33 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสุจิตรา มานยาชี	32/6 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายแสวง มานยาชี	32/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

นายธานี สมานตระกูล	33/6 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายปรีชา มานยาชี	33/4 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายมนตรี สุขสบาย	4/6 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายเกรียงศักดิ์ สุขสบาย	2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายประเสริฐ สุขสบาย	1/4 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายพิสันต์ ศิลปดำรงกุล	บ้านพักครูโรงเรียนอิสลามลำไทร
นายสุชาติ ไตรถิน	บ้านพักครูโรงเรียนอิสลามลำไทร
นายสมนึก หวังสะเลีบ	13 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายสุริยา หวังสะเลีบ	13 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายสุชาย มณี	13/2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายประวัตติ สมานตระกูล	32/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางศิริพร รื่นสุข	32/6 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสุนีย์ สมานตระกูล	32/2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสาวพีรยา สมานตระกูล	32/2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางประนอม อะเอิน	26/6 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางกอยะห์ เจ๊ะยูโซ๊ะ	26 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสมจิตต์ เณรพงษ์	26 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายฮาซัน บิดิลและ	26/5 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางนวลจันทร์ รอดสการ	23/2 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายโสภิศ น้อยวงษ์	23/3 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางมาเรียม สลาเต๊ะ	16/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางสมจิตร หวังสะมะแอล	23/4 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางลัดดา บิดิลและ	21/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายสมาน มะลา	21/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นางมาเรียม บิดิลและ	21/1 ม. 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายศิริพงษ์ รัศมี	ก้านันแขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายสุณี ทองเจือ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายอรุณ พ่วงสมบัติ	หัวหน้างานพัฒนาชุมชน เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
นายวิมล จันทรมณี	เจ้าหน้าที่สำนักงานกรุงเทพมหานคร
นายสันทนต์ พิณน้อย	เจ้าหน้าที่ศูนย์ฝึกอบรมข้าราชการกรุงเทพมหานคร

นายบุญเหลือ สมานตระกูล

นายวิศิษฐ์ เจริญผล

นายวิชิต อิศระวิริยะกุล

นายประทีน พรหมคีรี

สมาชิกสภาเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร

อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร

อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ภาพแสดงรายละเอียดของการศึกษาในโครงการวิจัย

ต้นสะตือจุดตั้งถิ่นฐาน
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

คลองลำไทร

โรงเรียนอิสลามลำไทร

มัสยิดชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

ลักษณะบ้านเรือนชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

บ่อน้ำบาดาลของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน
โรงเรียน นักวิจัยในโครงการวิจัย

อุทยานการเรียนรู้ของชุมชน
แผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

ห้องสมุดเคลื่อนที่ของกรุงเทพมหานครให้บริการ
แก่สมาชิกในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

โรงเรียนและสถานีตำรวจลำพักซีให้ความรู้
แก่นักเรียน และสมาชิกในชุมชน

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง
โต๊ะอิหม่ามกับพระสงฆ์

นักศึกษาสถาบันราชภัฏพระนครทำกิจกรรมร่วม
กับโรงเรียนอิสลามลำไทร

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
แผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายของคน
ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

การแสดงศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน
แผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

หมู่บ้านจัดสรรนคราลัย

ลักษณะโดยทั่วไปของ
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

ลักษณะของกลุ่มบ้าน กลุ่ม 6
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

“ปลาบู่” ภูมิปัญญาชาวบ้าน
ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา

อาชีพเสริมการเลี้ยงไก่ชน
ในชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา

อาชีพเสริมการเลี้ยงไก่ดำ
ในชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา

“ตู้ไฟใจ” ภูมิปัญญาชาวบ้าน
ชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา

อาชีพเสริมการเลี้ยงนก
ในชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา

อาชีพเสริมการเลี้ยงแพะ
ในชุมชนแผ่นดินทองอยุธยา

จุดชมนกภายในพื้นที่สวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติ
ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

การเผยแพร่ภูมิปัญญาของชุมชนแผ่นดินทอง
คอยรุตต์กัวในโอกาสครบรอบ 109 ปี ของ
สถาบันราชภัฏพระนคร

การทำแปลงสาธิตการปลูกพืชสวนครัว
ในบริเวณโรงเรียนอิสลามลำไทร

การประชุมร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและนักวิจัย
ในโครงการวิจัย

กิจกรรมการรักษาความสะอาดของคลองลำไทร

การสาธิตการทำปุ๋ยหมักของนักเรียน
ในโรงเรียนอิสลามลำไทร

กิจกรรมจัดงานเพื่อหารายได้พัฒนา
การศึกษาของโรงเรียนอิสลามลำไทร

ศูนย์สาธิตการเกษตรสถานที่แลกเปลี่ยน
การเรียนรู้ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า

กิจกรรมร้านค้าชุมชนการขายผักปลอดสารพิษ
ของโรงเรียนและชุมชน

อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทรบรรยายให้
ความรู้ในงานพัฒนาชุมชน

ห้องเรียนธรรมชาติของ
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า

รางวัลที่ได้รับจากความสำเร็จของโรงเรียนอิสลาม
ลำไทรและชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า

โครงการปลูกผักนึ่งในคลอง

การใช้พื้นที่ว่างเปล่าริมคลองทำแปลงสาธิตของโรงเรียนอิสลามลำไทร

นักศึกษาศูนย์การศึกษาออกรเรียนปลูกต้นไม้ร่วมกับสมาชิกในชุมชนแผ่นดินทองคอรุศตักวา

การแสดงนิทรรศการโรงสีข้าวขนาดเล็กของชุมชนแผ่นดินทองคอรุศตักวา

โครงการปลูกผักปลอดสารพิษของสมาชิกในชุมชนแผ่นดินทองคอรุศตักวา

สมาชิกของชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมในโครงการอนุรักษ์คลองลำไทร

นักศึกษาเอกพัฒนาชุมชนสถาบันราชภัฏพระนคร
ดูงานในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

การจัดทำเวทีชาวบ้าน
ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

การทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักวิจัยในโครงการ
กับชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

ศูนย์การเรียนรู้ของ
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

นักเรียนโรงเรียนอิสลามลำไทรร่วมกับชุมชน
ทำกิจกรรมในโครงการปลูกผักสวนครัว

นักศึกษาปริญญาโทสถาบันราชภัฏพระนคร
ศึกษาดูงานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

การศึกษาดูงาน ในพื้นที่
สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี

การศึกษาดูงานตลาดน้ำไทรน้อย
อ. ไทรน้อย จ. นนทบุรี

การศึกษาดูงานการทำไข่เค็ม
ต. หัวลำโพง อ. ท่าเรือ จ. ลพบุรี

การศึกษาดูงาน ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา
ชุมชนคลองกระทุง จ. นครปฐม

การศึกษาดูงานเกษตรแบบผสมผสาน จ. นครปฐม

การศึกษาดูงานกิจกรรมสิ่งประดิษฐ์จากผ้า
ชุมชนสระพัฒนา จ. นครปฐม

โครงการสวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติ

โครงการคลองสวย - น้ำใส

โครงการสวนสมุนไพรเพื่อการพัฒนาชีวิต
และสิ่งแวดล้อม

โครงการอนุรักษ์ปลาในคลอง

กิจกรรมการจัดงานหารายได้เพื่อพัฒนามัสยิด

โครงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา
สำหรับชุมชน ณ ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว

ผู้นำชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวาประชุมร่วมกับผู้นำหมู่บ้านจัดสรรนคราลัย

การประชุมวางแผนร่วมกันของคณะกรรมการชุมชน ผู้นำศาสนา และนักวิจัยในโครงการวิจัย

การจัดประชุมการระดมความคิดสร้างวิสัยทัศน์ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

การจัดเวทีชาวบ้านในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

การจัดสนทนากลุ่มระดมความคิดของสมาชิกในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

นพ.ทวีศักดิ์ นพเกษร วิทยากรอบรม F.S.C.กับการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักวา

ภาคผนวก ข.

**ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาในโครงการวิจัย :
กระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**

ผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ในการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษากรณีชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกวา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาในหลาย ๆ วิธีการ เข้ามาทำการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ความรู้ในการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนให้เกิดขึ้น โดยวิธีการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เป็นการวิจัยที่จะนำมาซึ่งข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่เป็นบริบทในด้านต่างๆ เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ศาสนา ขนาดของครอบครัว ธรรมเนียมถือครองที่ดิน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เห็นสถานภาพปัจจุบันของชุมชนได้ชัดเจน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามในระดับครัวเรือน (Questionnaire) ทำการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ด้วยการสัมภาษณ์จากหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือนของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกวา จำนวน 122 ครัวเรือน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เป็นการวิจัยที่จะนำมาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริงเพื่อให้ครอบคลุมรายละเอียดในเชิงลึกของประเด็นในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกวาทั้งทางด้านบริบทชุมชน ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การปรับตัวของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้แก่ เทคนิควิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (participation observation) การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (non – participation observation) และการจัดสนทนากลุ่ม (focus group) โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากบุคคลใน 3 กลุ่ม คือ องค์กรชุมชน องค์กรโรงเรียน และองค์กรภาครัฐ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participation action research)

เป็นการวิจัยที่จะนำมาซึ่งการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และทำให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการวิเคราะห์อันจะนำมาซึ่งความสามารถในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหามุมชนได้ ในกระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ด้วยการใช้เทคนิควิธีการทั้ง 3 วิธีการนั้น สามารถสรุปรายละเอียดและผลที่เกิดขึ้นได้ดังนี้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการ

ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกันของชุมชน (future Search conference = FSC) การศึกษาดูงานในพื้นที่หรือชุมชนอื่น และการจัดเวทีชาวบ้านเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

3.1 การสร้างอนาคตร่วมกันของชุมชน (Future Search Conference : F.S.C)

การจัดประชุมอบรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม จัดขึ้นมาเพื่อเพิ่มทักษะกระบวนการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยได้จัดให้มีการประชุมอบรมระหว่างวันที่ 21 – 23 ธันวาคม พ.ศ. 2544 ณ โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ในการจัดประชุมอบรมนี้มีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาตามกระบวนการและขั้นตอนในแต่ละกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดทักษะในการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยมีการกำหนดกิจกรรมดังนี้

ลำดับของกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม	ผลที่เกิดขึ้น
กิจกรรมที่ 1 : ความคาดหวังผู้เข้าร่วมประชุม	เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นว่าต้องการอะไรในการอบรมในครั้งนี้	- สมาชิกได้รับความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม - สมาชิกได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านต่างๆ ซึ่งกันและกัน
กิจกรรมที่ 2 : ความภูมิใจ	สมาชิกแต่ละคนได้แสดงออกถึงผลงานที่ตัวเองภูมิใจและเกิดประโยชน์ต่อครอบครัวและชุมชน	- การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของสมาชิกและนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครอบครัวและชุมชน
กิจกรรมที่ 3 : เส้นแบ่งเวลา	สมาชิกในชุมชนได้สะท้อนข้อมูลของชุมชนใน 3 ช่วงเวลา คือ อดีต ปัจจุบันและแนวโน้มโดยให้สมาชิกแต่ละคนได้ถ่ายทอดข้อมูลจากประสบการณ์ที่ผ่านมา	- สมาชิกได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากเพื่อนสมาชิกในชุมชนในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มของชุมชน - สมาชิกได้ทราบถึงศักยภาพของชุมชนในด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และอื่นๆ ของชุมชน

ลำดับของกิจกรรม	ลักษณะกิจกรรม	ผลที่เกิดขึ้น
กิจกรรมที่ 4 : ทุกซ์ของแผ่นดิน	เปิดโอกาสให้สมาชิกได้ระดมความคิดเพื่อค้นหา สภาพปัญหาของชุมชน โดยการสะท้อนข้อมูลด้วยรูปภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มทักษะการแสดงออกและการเสนอความคิดของผู้ที่พูดไม่เก่ง หรือไม่กล้าแสดงออกด้วยการพูด - ทำให้สมาชิกได้แสดงออกและเป็นการยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่น
กิจกรรมที่ 5 : แผนที่ความคิด	สมาชิกได้ระดมความคิดแสดงความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดตามสภาพของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันและก่อให้เกิดความคิดที่หลากหลายออกมาอย่างเป็นระบบ - เพิ่มทักษะการจัดระบบความคิดและการสรุปประเด็น
กิจกรรมที่ 6 : วิสัยทัศน์ของชุมชน	สมาชิกได้วิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อื่นๆ ทั้งอดีต ปัจจุบัน และกำหนดแนวทางในการพัฒนา ชุมชนด้วยตัวเอง	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนได้วิสัยทัศน์ของชุมชนซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของสมาชิกในชุมชน - เพิ่มทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลของสมาชิกในชุมชน

ในภาพรวมแล้วการจัดกิจกรรมการสร้างอนาคตร่วมกันของชุมชน (F.S.C.) เป็นการส่งเสริมการเพิ่มทักษะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักทำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในชุมชนในลักษณะต่างๆ ที่เห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนคือการที่ สมาชิกในชุมชนมีการกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น จากเดิมที่มีการประชุมในเรื่องต่างๆ ของชุมชน ส่วนใหญ่แล้วความคิดเห็นจะเกิดจากผู้นำของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการชุมชนชุมชน หัวหน้ากลุ่มบ้าน และข้าราชการในชุมชน แต่หลังจากการทำกิจกรรมสร้างอนาคตร่วมกันแล้ว การแสดงความคิดเห็นในการประชุมได้ขยายผลไปสู่สมาชิกที่ไม่มีตำแหน่งในชุมชนมากยิ่งขึ้น

3.2 การศึกษาดูงานในพื้นที่หรือชุมชนอื่น

ในการศึกษาดูงานในพื้นที่หรือชุมชนอื่น ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นมา เพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์ที่เกิดจากการศึกษาในประสบการณ์การปฏิบัติจริงที่ได้กระทำมาแล้วอย่างประสบผลสำเร็จในชุมชนอื่นๆ เป็นการเรียนรู้จากบทเรียนของผู้อื่นและนำบทเรียนนั้นมาปรับใช้ในชุมชนของตนเอง ซึ่งการศึกษาดูงานในพื้นที่หรือชุมชนอื่นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่	สถานที่/กิจกรรม	ผลจากการศึกษาดูงาน
1	ศูนย์ศึกษาพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) อ. ชะอำ จ.เพชรบุรี ศึกษาดูงานเรื่อง - ทฤษฎีใหม่ - สวนสมุนไพร - พืชสวนครัว - การแปรรูปผลไม้ (วันที่ 26 สิงหาคม 2545)	1. ชุมชนได้นำเอาแนวความคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ไปศึกษาดูงาน มาปฏิบัติตามพื้นที่บริเวณริมคลองลำไทรและคลองลำจระเข้ตาย โดยเน้นตามกลุ่มบ้านที่ติดลำคลองมีการร่วมกันตากถางพื้นที่ริมคลองและร่วมกันลอกเอาผักตบชวาขึ้นมา เพื่อให้เกิดพื้นที่ว่างเปล่าเพียงพอที่จะปลูกพืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ และปลูกผักบุงในลำคลองได้ โดยในแต่ละกลุ่มบ้านมีลักษณะการทำกิจกรรมแตกต่างกันดังนี้ กลุ่มบ้านที่ 1 – 2 แบ่งพื้นที่แนวริมคลองลำไทรให้สมาชิกในกลุ่มบ้านครอบครัวละ 4 วา เพื่อทำการเพาะปลูกหรือปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก น้ำเต้า มะละกอ ถั่ว ตะไคร้ ข้าวโพด ผักกาด ผักคะน้า เป็นต้น ในส่วนของผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกนั้นได้นำมาแจกจ่ายให้กับเพื่อนสมาชิกในชุมชน และหากมีปริมาณที่มากพอก็จะนำมาจำหน่าย กลุ่มบ้านที่ 3 ได้จัดให้มีการปลูกไม้ดอกผสมกับการปลูกพืชผักสวนครัวและสมุนไพรฟ้าทะลายโจรบริเวณริมลำคลอง โดยให้มีลักษณะเป็นสวนหย่อม เพื่อความสวยงามและการนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน กลุ่มบ้านที่ 4 ได้จัดให้มีการปลูกพืชผักสวนครัวจำพวกพริก ถั่ว ตะไคร้ โหระพา และอื่นๆ ในบริเวณพื้นที่ริมลำคลองและปลูกผักบุงในลำคลองจนถึงบริเวณหน้าโรงเรียนอิสลามลำไทร

ครั้งที่	สถานที่/กิจกรรม	ผลจากการศึกษาดูงาน
		<p>กลุ่มบ้านที่ 5 จัดให้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณพื้นที่ริมลำคลองจรเข้ตาย</p> <p>กลุ่มบ้านที่ 7 – 8 จัดให้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับและพืชผักสวนครัวบริเวณพื้นที่ริมคลองลำไทร</p> <p>กลุ่มบ้านที่ 9 – 12 จัดให้มีการปลูกพืชสวนครัวบริเวณพื้นที่ริมคลองลำไทร</p>
		<p>2. เกิดแนวความคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยได้นำเอาแนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาจากการไปศึกษาดูงานมาประยุกต์กับแนวคิดเดิมของชุมชน (คือ โครงการกั้นสวาท โครงการคลองสายน้ำใส เป็นต้น) ทำให้เกิดโครงการคลองสายน้ำใส โครงการหน้าบ้าน นามอง สายชลด่ายล โครงการคืนที่ดินธรรมชาติให้กับลำคลอง โดยการกั้นคลองแล้วทำการลอกผักตบชวา ปลูกผักบุ้งและปล่อยพันธุ์ปลาในลำคลองเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ปลาและเมื่อปลาโตขึ้นจะได้กลายเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของสมาชิกในชุมชน (โดยเฉพาะบริเวณข้างโรงเรียนอิสลามลำไทร)</p> <p>3. กลุ่มผู้นำชุมชนได้นำเอาแนวคิดการเลี้ยงปลาในกระชังและการเลี้ยงแพะ มาทดลองเลี้ยงเพื่อเป็นการศึกษา และเป็นตัวอย่างให้กับสมาชิกภายในชุมชน ปัจจุบันได้มีสมาชิกที่สนใจเลี้ยงแพะแล้วประมาณ 2 – 3 คน</p>
2	<p>ชุมชนตำบลหัวสำโรง อ. ท่าวุ้ง จ. ลพบุรี ศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพ</p>	<p>1. จากการศึกษาดูงานที่ตำบลหัวสำโรง ชุมชนได้แนวความคิดในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชนเพื่อเป็นการรองรับโครงการกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชน ที่เกิดขึ้นทั้งหมด 6 กลุ่ม คือ</p>

ครั้งที่	สถานที่/กิจกรรม	ผลจากการศึกษาดูงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - ไข่เค็ม - น้ำพริก - ข้าวซ้อมมือ - ผ้ามัดย้อม - น้ำลูกยอ <p>(วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2545)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มโรงสีชุมชน - กลุ่มหัตถกรรม - กลุ่มคหกรรมลำไทร - กลุ่มร้านค้าชุมชน - กลุ่มเกษตรกรรมชุมชน - กลุ่มสัตว์เศรษฐกิจ <p>2. ชุมชนได้แนวความคิดที่จะผลิตข้าวกล้องจำหน่ายในชุมชน เนื่องจากชุมชนมีเครื่องจักร โรงสีขนาดเล็กอยู่แล้วแต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร จึงได้ทดลองนำเอาข้าวของชุมชนมาสีเป็นข้าวกล้องเพื่อไว้บริโภคภายในชุมชน</p>
		<p>3. การทำไข่เค็มจากดินสอพอง หลังจากการศึกษาดูงานชุมชนได้นำเอาความรู้ในการทำไข่เค็ม มาทดลองทำไข่เค็ม นกกระทา และทำไข่เค็มจากไข่เป็ดที่เลี้ยงอยู่ในชุมชน ปัจจุบันชุมชนสามารถผลิตไข่เค็มจากไข่นกกระทาและไข่เป็ดที่เลี้ยงอยู่ในชุมชนได้แล้ว โดยมีการนำออกมาจำหน่ายที่บ้านของหัวหน้ากลุ่มบ้านที่ 2</p> <p>4. การทำน้ำลูกยอ ชุมชนได้นำเอาความรู้จากการอบรม การทำน้ำลูกยอ น้ำส้มสายชูจากกล้วย การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักสกัดจากสมุนไพรขมิ้นไล่แมลง มาผลิตขึ้นเองในชุมชนเนื่องจากลูกยอเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนในปัจจุบัน มีการทำน้ำลูกยอที่กลุ่มบ้านที่ 2 และ กลุ่มบ้านที่ 4 เพื่อจำหน่ายในชุมชนและนอกชุมชนในนามของกลุ่มคหกรรมลำไทร และมีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพและสารสกัดจากพืชสมุนไพรขมิ้นไล่แมลง ที่กลุ่มบ้านที่ 2 และกลุ่มบ้านที่ 5 ในนามของกลุ่มเกษตรกรรมชุมชน (กำลังอยู่ในระหว่างการผลิตยังไม่ได้อำนาจ)</p>

ครั้งที่	สถานที่/กิจกรรม	ผลจากการศึกษาดูงาน
3	<p>- กลุ่มอำนวยการอุปถัมภ์</p> <p>ต. คลองนกกระทุง</p> <p>อ. บางเขน</p> <p>จ. นครปฐม</p> <p>- ชุมชนพัฒนาบ้านสระ</p> <p>ต. สระพัฒนา</p> <p>อ. กำแพงแสน</p> <p>จ. นครปฐม</p> <p>- ชุมชนบุญนิยมปฐม</p> <p>อ. โศก อ. เมืองนครปฐม</p> <p>จ. นครปฐม</p> <p>(วันที่ 24 สิงหาคม 2545)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ในด้านต่างๆ กับชุมชนที่ศึกษาดูงาน 2. ชุมชนได้แนวความคิดการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพาภายนอก ใช้ทรัพยากร และวัตถุดิบในชุมชนเป็นหลัก และการลดการใช้สารเคมี ซึ่งตรงกับแนวความคิดเดิมของชุมชน ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความต้องการพึ่งพาตนเอง 3. เกิดการสร้างเครือข่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อการบริหารจัดการผลผลิตของกลุ่มอาชีพในชุมชน

3.3 การจัดเวทีชาวบ้าน

ในการจัดเวทีชาวบ้าน ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกในชุมชน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่	กิจกรรม	ผลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม
1	“อิสลามล้ำไทรในอนาคต” จัดขึ้น เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2544 ณ ลานอเนกประสงค์ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เวลา 13.00 – 16.00 น.	<ol style="list-style-type: none"> 1. สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 2. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ความรู้ซึ่งกันและกัน 3. ผู้นำ ชุมชนได้รับทราบข้อมูล และความต้องการในอนาคตของชุมชนอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน 4. เกิดผู้นำตามธรรมชาติมากขึ้น 5. เป็นกลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน 6. เป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
2	“เศรษฐกิจชุมชน” จัดขึ้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2545 ณ ลานอเนกประสงค์ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว เวลา 17.00 – 20.00 น.	<ol style="list-style-type: none"> 1. เกิดทักษะกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 2. ชุมชนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน 3. ชุมชนได้รับทราบข้อมูลปัญหาและความต้องการ รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจชุมชน 4. ชุมชนนำข้อมูลจากการจัดเวทีครั้งที่ 1 – 2 มาจัดทำเป็นแผนแม่บทชุมชน 5. เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องของสมาชิกในชุมชนมาจากการจัดเวทีประชาคมครั้งที่ 1 6. เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

ครั้งที่	กิจกรรม	ผลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม
3	<p>“กลุ่มธุรกิจชุมชน” จัดขึ้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2545 ณ ลานอเนกประสงค์ ชุมชนแผ่นดินทอง คอยรัฐเก่า เวลา 15.00 – 19.00 น.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพิ่มทักษะกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 2. เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ความรู้ 3. เกิดกระบวนการนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดกับความรู้เดิมของแต่ละกลุ่มอาชีพ อันนำไปสู่การพัฒนาของกลุ่มอาชีพของชุมชน 4. เกิดระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น 5. เพิ่มทักษะกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน 6. เกิดการเรียนรู้การแก้ปัญหาาร่วมกันของกลุ่มอาชีพต่างๆ รวมทั้งมีการสร้างสัมพันธ์เชิงเครือข่ายกับกลุ่มอาชีพอื่นๆ ในชุมชนและนอกชุมชนมากยิ่งขึ้น

ภาคผนวก ค.

รายละเอียดของโครงการ / กิจกรรมที่ก่อให้เกิดกระบวนการ
การเรียนรู้ในการทำงานร่วมกันระหว่าง
ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุต^๓แก้ว - โรงเรียนอิสลามลำไทร
- มัสยิดคอยรุต^๓แก้ว

โครงการจัดกลุ่มบ้าน

โครงการจัดกลุ่มบ้าน หรือกลุ่มชุมชน เพื่อให้สะดวกต่อการดูแล การปกครอง สื่อสารช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ อย่างทันที เนื่องจากสภาพที่อยู่อาศัยของชุมชนมีสภาพทางภูมิศาสตร์ตั้งบ้านเรือนกระจายไป ตามคลองลำจรเข้ตายและคลองลำไทร ลักษณะการจัดกลุ่มบ้านนั้นจะดูความผูกพันในการเป็นพี่น้องญาติสนิทแต่เดิม ในการจัดกลุ่มชุมชนในปัจจุบัน มีการจัดกลุ่มออกเป็น 12 กลุ่มบ้าน โดยแต่ละกลุ่มบ้านจะมีแกนนำกลุ่มบ้าน ที่เป็นผู้คอยประสานและสื่อสารระหว่างคณะกรรมการพัฒนาชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า และชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้าน โดยหัวหน้ากลุ่มบ้าน 12 กลุ่มบ้าน มีรายชื่อดังนี้ กลุ่มบ้านที่ 1 พันโทอัมพร สະນິละ กลุ่มบ้านที่ 2 นายสมใจ มณี กลุ่มบ้านที่ 3 นายรอมะห์ โຕະสะสะ กลุ่มบ้านที่ 4 นายบรรจง สมานตระกูล กลุ่มบ้านที่ 5 นายวิวัฒน์ สมานตระกูล กลุ่มบ้านที่ 6 นายประสิทธิ์ สุขสบาย กลุ่มบ้านที่ 7 นายสุริยา หวังสะเลียบ กลุ่มบ้านที่ 8 นายประวัตติ สมานตระกูล กลุ่มบ้านที่ 9 นางกอยยะห์ เจริญไชยะ กลุ่มบ้านที่ 10 นายมุฮัมหมัด น้อยวงศ์ กลุ่มบ้านที่ 11 นายเสนห์ ปิคิดและ กลุ่มบ้านที่ 12 นายสวัสดิ์ ปิคิดและ

นอกจากนั้น ยังมีการจัดทำป้ายชื่อกลุ่มบ้านแต่ละกลุ่มทั้ง 12 กลุ่ม รวมทั้งรายชื่อสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มบ้านนั้น ๆ ผลจากการดำเนินงานตามโครงการจัดกลุ่มชุมชน ทำให้ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า เป็นชุมชนที่มีการบริหารจัดการในด้านโครงสร้างของชุมชนที่มีประสิทธิภาพสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว และไปอย่างทั่วถึงทุกหลังคาเรือนในชุมชน ทำให้ได้รับการร่วมมือจากชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างดี และเกิดการแข่งขันกันในการพัฒนากลุ่มบ้าน เพราะถ้ากลุ่มบ้านใดไม่มีกิจกรรมอะไรเลย ก็ไม่มีอะไรมาพูดคุยหรือรายงานความก้าวหน้าในที่ประชุมใหญ่ ของคณะกรรมการบริหารชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า แต่อย่างไรก็ตามจากการที่ได้นำตัวแทนกลุ่มบ้านไปศึกษาดูงานที่สวนสมเด็จพระบรมราชชนนี อ. ชะอำ จ. เพชรบุรี นั้นผลที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่มบ้านเกิดการทำกิจกรรมต่างๆ โดยนำเอาแนวทางจากการศึกษาดูงานมาใช้ เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกพืชสวนครัวริมคลอง การปลูกพืชน้ำในคลองลำจรเข้ตาย และคลองลำไทร การปลูกต้นไม้ สองฝั่งถนนของกลุ่มบ้านที่ 5 และ 6 และ การรักษา ลำคลองให้สะอาด โดยแบ่งเขตกันรับผิดชอบ เพื่อให้ลำคลองมีน้ำที่สะอาด และปราศจากผักตบชวา อันจะส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนต่อไป

โครงการจัดงานเพื่อหารายได้พัฒนาโรงเรียนอิสลามลำไทร

โรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และได้รับการจัดสรรด้านงบประมาณในแต่ละปีจากรัฐ ไม่เพียงพอต่อการที่จะนำมาพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ หรืองบประมาณที่ได้ในแต่ละครั้งก็ใช้ระยะเวลานาน ดังนั้นคณะกรรมการศึกษา กลุ่มผู้นำชุมชน จึงมีแนวคิดที่จะจัดงานเพื่อหางบประมาณมาพัฒนาโรงเรียน ซึ่งในอดีตเคยจัดทำมาแล้ว และได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารโรงเรียน จึงได้จัดงานเพื่อหารายได้พัฒนาโรงเรียนเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2545

ลักษณะการทำกิจกรรม กิจกรรมเพื่อหารายได้พัฒนาโรงเรียน คณะกรรมการศึกษา กลุ่มผู้นำชุมชน ได้นำเอาแนวความคิดมาปรึกษารื้อกับผู้บริหารโรงเรียนก่อนมาเป็นกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันก่อน แล้วนำไปสู่การประชุมร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน เพื่อเป็นการปรึกษารื้อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ร่วมกันวางแผนแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ แล้วนำไปสู่การดำเนินงาน

ชุมชนปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ในการจัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่ต่างๆ ในการจัดงาน จัดหาร้านค้าแต่ละกลุ่มบ้าน และร้านค้าจากภายนอกชุมชน เพื่อที่จะมาขายในงาน ประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานเขตหนองจอก สมาชิกสภาเขตหนองจอก และสมาชิกเขตกรุงเทพมหานคร และหน่วยงานอื่นๆ และต้องรับแขกที่มาในงาน

โรงเรียนปฏิบัติงานในด้านของพิธีกรต่างๆ เช่น เป็นพิธีกรดำเนินงาน การเตรียมการแสดงของเด็กนักเรียนและศิษย์เก่า ประสานงานกับโรงเรียนภายในกลุ่ม รับผิดชอบด้านการเงินจากการที่ผู้มาในงานบริจาค และออกร้านและเชิญแขกมางาน รวมทั้งต้อนรับแขกที่มาในงานร่วมกับชุมชน

ประเมินผลหลังจากการจัดงานเสร็จคณะกรรมการ โรงเรียนชุมชนและโรงเรียนร่วมประชุมกับเพื่อประเมินผลจากการจัดกิจกรรม และเพื่อชี้แจงรายได้และรายจ่ายทั้งหมด ซึ่งการจัดงานครั้งนี้มีรายได้ทั้งหมด 89,918 บาท โดยที่ไม่มีรายจ่ายเลย เนื่องจากทุกคนมาช่วยกันในลักษณะของการทำบุญ โดยร้านค้าขายของจะยกทุนและกำไรให้กับโรงเรียนทั้งหมด ลักษณะเหมือนกับงานของมัสยิด

กิจกรรมเพื่อหารายได้พัฒนาโรงเรียนเกิดขึ้นจากความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน อันส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โครงการคลองสวย น้ำใส

โครงการคลองสวย น้ำใส เป็นแนวความคิดของกลุ่มผู้นำชุมชน ที่มีความผูกพันกับคลองมาตั้งแต่อดีต เมื่อเห็นสภาพคลองในปัจจุบัน หวนให้นึกถึงสภาพคลองในอดีตคลองนั้นมีบุญคุณต่อชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำให้ความชุ่มชื้น จึงมีแนวความคิดจะคืนสภาพคลองให้เหมือนกับสมัยก่อน ได้ปรึกษาหารือกันในกลุ่มผู้นำ เมื่อทุกคนเห็นพ้องกัน แล้วนำมาขยายผลกลุ่มบ้านทั้งหมด เพื่อให้กลุ่มบ้านได้ทำความเข้าใจปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มบ้านว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย จึงนำไปสู่การประชุมของสมาชิกชุมชน ทุกคนต่างลงมติว่า น่าจะคืนสภาพคลองให้เหมือนสมัยก่อน นำไปสู่โครงการคลองสวย น้ำใส

โครงการคลองสวยน้ำใส มีจุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์คลอง คืนสภาพคลองให้กลับมาเหมือนในสมัยก่อน ที่คลองมีสภาพความอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำนา ๆ ชนิด น้ำใสสามารถมองเห็นสาหร่าย ดอกบัว ซึ่งมองดูแล้วอาจจะมีสวยงามมาก และที่สำคัญ คือ ต้องการให้เกิดความสามัคคี เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมร่วมกันได้พบปะพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

โครงการคลองสวยน้ำใส จะแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1

เป็นระยะแรกของโครงการ โดยสมาชิกในชุมชนร่วมกันนำไม้ และตะขாயไปกั้นไม่ให้ผักตบชวา และพืชน้ำอื่น ๆ ไหลเข้ามาในชุมชน โดยจะกั้นในคลองลำไทร กลุ่มบ้านที่ 12 คลอง จระเข้ตายกลุ่มบ้านที่ 6 หลังจากนั้นจะให้สมาชิกในชุมชน ส่วนหนึ่งดูแลความสะอาดทั้งในลำคลอง และบนพื้นดินทั้ง 2 ฝั่ง โดยมอบให้แต่ละครัวเรือน ดูแล ครัวเรือนละ 15 เมตร

ระยะที่ 2

เป็นระยะจะคืนธรรมชาติสู่ลำคลองลำไทร และคลองลำจระเข้ตาย โดยการนำบัวแดง มาปลูกตามคลองสลับกับการปลูกผักกะเฉด และผักบุ้ง โดยจะแบ่งให้สมาชิกภายในชุมชนช่วยกันดูแลรักษาตรงหน้าบ้านของตัวเอง สำหรับผู้ที่มีบ้านไม่ติดคลอง ก็จะแบ่งส่วนที่คลองที่ไม่มีตรงหน้าบ้านของสมาชิกให้ดูแล ซึ่งในระยะนี้จะให้สมาชิกสามารถปลูกพืชอะไรก็ได้ตามที่ต้องการ เช่น การปลูกพริก มะเขือ พืชผักสวนครัวในบริเวณริมคลองที่ตนดูแลหรือจะปลูกพืชอื่น ๆ ก็ได้ หรือจะเลี้ยงปลาในกะชังได้ ขึ้นอยู่กับความสามารถและศักยภาพของแต่ละครัวเรือน

ระยะที่ 3

เมื่อคืนธรรมชาติสู่คลองแล้ว จะเป็นการคืนสภาพความอุดมสมบูรณ์ให้กับคลองนั้น คือ การปล่อยปลาชนิดต่าง ๆ ในคลองลำไทรและคลองจรเข้ตาย เพื่อให้ชุมชนสามารถหาปลาในคลองมารับประทานได้โดยไม่ต้องซื้อ เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน

โครงการคลองสวย น้ำใส เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชุมชนมีความสามัคคีกันมีความผูกพัน เหมือนในสมัยอดีต จึงได้นำเอาคลองมาเป็นตัวเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ให้สมาชิกในชุมชนเราได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมครั้งนี้ เพื่อจะได้มาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เสริมสร้างความผูกพัน สามัคคีกัน ผลพลอยได้ คือ คลองสวย น้ำใส กลับคืนสู่ธรรมชาติเหมือนกับอดีต เป็นเครื่องเตือนใจถึงความผูกพันสามัคคีกันของคนสมัยก่อน และส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นด้วย เพราะโครงการคลองสวยน้ำใส ทำให้เกิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายต่างๆ ของสมาชิกในชุมชนได้

โครงการร้อยใจ – ลำไทรรักษ์พัฒนา

โครงการร้อยใจ – ลำไทรรักษ์พัฒนา เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นมาจากชุมชน และโรงเรียน การตระหนักถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อม จากในอดีตในชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร สมกับคำกล่าวที่ว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เช่น จากสังคมเกษตรกรรมที่ได้ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านานได้ลดลง และเปลี่ยนวิถีชีวิตไปสู่อุตสาหกรรม คู คลองที่เคยใช้น้ำเพื่อการเกษตร และอุปโภคบริโภค สัญจรไปมาหาสู่ภายในชุมชนถูกปล่อยปะละเลยไปมาก พืชไร่นา สวนในนา จะถูกไถแปรรูปเป็นวัสดุอื่นเพื่อสนองความต้องการของตนเอง

จากสภาพดังกล่าว โรงเรียนและชุมชนจึงได้ตระหนักถึงสภาพสิ่งแวดล้อมใน ชุมชนอิสลามลำไทรดังกล่าว ได้จัด โครงการร้อยใจลำไทรรักษ์พัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อเป็นการเรียนรู้ และพัฒนาการเรียนการสอน รักษาและปกป้องระบบนิเวศน์ของโรงเรียนและชุมชน ให้โรงเรียนและชุมชนได้รู้จักจัดการและวางแผนในการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน โดยแบ่งกิจกรรมย่อย ๆ เป็น 4 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 “ป็นใจให้คลอง”

คลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตายเป็นปัจจัยตามวิถีชีวิตของคนใน ท้องถิ่นมาตั้งแต่ดั้งเดิมจนปัจจุบัน ยังคงใช้น้ำเพื่ออุปโภคและทางการเกษตร มีความสำคัญต่อระบบชีวิตของคนในท้องถิ่นคู่สายชีวิต โดยมีลักษณะกิจกรรมดังนี้

1. การทำความสะอาดคูคลอง บริเวณโรงเรียนและชุมชน (กำจัดวัชพืชและเศษวัสดุ)
2. รณรงค์ปลูกไม้่น้ำ
3. รักษาคลองให้สะอาด

1. การมีส่วนร่วมโครงการ

ครูผู้รับผิดชอบโครงการประกอบด้วย นายสมชาย สมานตระกูล, นายสุชาติ ไตรถิ่น, นายอนันต์ บิคิดและ, นายเจน ดาวประจักษ์

นักเรียนได้เรียนรู้ตามหลักสูตร พ.ศ. 2521 ตามบทเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (ปรับแผนการสอนตามระดับชั้น) รู้จักคลองในท้องถิ่น, พืชน้ำ, วัชพืช ฯลฯ รักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้บริเวณคูคลอง

โรงเรียนประสานและนัดหมายกับกลุ่มบ้าน รณรงค์ทำความสะอาด เป็นระยะ ชุมชนร่วมรณรงค์รักษาความสะอาดบริเวณคูคลองในชุมชนแผ่นดินทองรัฐคฤ์กา

กิจกรรมที่ 2 “หนึ่งในดวงใจ”

ต้นไม้คือเพื่อนชีวิตที่เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ถ้าคนขาดความคิดคำนึงปล่อยปะเลยขาดการดูแล บำรุงรักษา ให้ความเจริญเติบโต และที่สำคัญขาดจิตสำนึกในการดูแลในที่สาธารณะย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อตนเองอย่างแน่นอน กิจกรรมหนึ่งในดวงใจ มีดังนี้

1. สวนไม้ไทย บริเวณโรงเรียน 2 แห่ง
2. เสริมไม้ประดับบริเวณ คูคลอง ไม่น้อยกว่า 20 ต้น
3. ต้นไม้ในดวงใจ นักเรียน คนละ 1 ต้น
4. ไม้ประดับของตนเอง คนละ 1 ต้น
5. หน้าห้อง นามอง 4 ที่

2. การมีส่วนร่วม

ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ประกอบด้วย นางนวลจันทร์ รอดสการ, นาง ถัดดา ปิณฑิ และ, นางศิริพร รื่นสุข, นางชัลมา สมานตระกูล, นางแสงทอง เอี่ยมสะอาด

นักเรียนปลูกต้นไม้ในดวงใจคนละ 1 ต้น (ต้นไม้)

- ปลูกไม้ประดับ คนละ 1 ต้น ในกระถาง
- ร่วมปลูกดูแล สวนไม้ไทย 1 แปลง
- ร่วมรักษาสวนไม้ หน้าห้อง นามอง
- เข้าร่วมชมรมใบไม้เขียว

โรงเรียนประชาสัมพันธ์ เชิญชวนปลูกต้นไม้ที่บ้าน ที่สาธารณะ

- ประสานความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- จัดทำประชากรต้นไม้ในโรงเรียน

ชุมชนรักษาต้นไม้ที่นักเรียนไปปลูกที่บ้าน

- ร่วมปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะใกล้บริเวณบ้านของตนเอง

กิจกรรมที่ 3 “ป้กรักษ์ป้ใจ”

การรักษาความสะอาดเป็นหัวใจของการดำรงชีวิตในสังคม โรงเรียนและชุมชนได้ให้ความสำคัญต่อการรักษาความสะอาดของท้องถิ่นมาก กิจกรรมมุ่งเน้นเรื่องการจัดเก็บขยะโดยทั่วไปของโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วย กิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมแยกขยะในโรงเรียน แบ่งออกเป็น

1. ขยะเปียก มีถังขยะรองรับและจัดเก็บโดยสำนักงานเขตหนองจอก ส่วนของใบไม้จะแยกเก็บทำปุ๋ยหมัก

2. ขยะแห้ง แยกเป็น

กระดาษ / พลาสติก มีถังรองรับบนอาคารเรียนประจำห้องเรียน

2. กิจกรรมแยกขยะในชุมชน กลุ่มบ้านจะมีถังรองรับขยะทั้ง 2 ประเภท และ 2 จุด คือ

- ขยะเปียก 1 จุด
- ขยะแห้ง 1 จุด

การมีส่วนร่วม

นักเรียนร่วมปฏิบัติทำความสะอาดบนชั้นเรียนและบริเวณโรงเรียนในตอนเช้า และนำแยกขยะในถังรองรับซึ่งเป็นจุดรวม สำนักงานเขตจะนำรถมารับทุกเช้าวันศุกร์

ครูผู้รับผิดชอบโครงการ นายเจน ดาวประจักษ์, นายสมชาย สมานตระกูล, นางนภา ผลเจริญ, น.ส. พัชรา วิมานประดิษฐ์, น.ส. รัตนาрі ศรีวิชัย โดยเน้นย้ำและติดตามการปฏิบัติงานของนักเรียนตอนเช้า และครูประจำชั้นจะ ติดตามในชั้นเรียน

โรงเรียนประชาสัมพันธ์และเชิญชวนนักเรียน / ประชาชน รักษาความสะอาดของท้องถิ่นโดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

ประชาชนร่วมรณรงค์รักษาความสะอาดของกลุ่มบ้านและจัดเก็บขยะอย่างมีระบบ

กิจกรรมที่ 4 “คลื่อนใจ คลื่อนลม กังหันสวาท”

ลมเป็นพลังงานที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถนำมาทดแทนพลังงานที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือเป็นการนำข้อเสนอแนวคิดไว้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงตามทฤษฎีใหม่ 3 / 3 / 3 / 1 กล่าวคือ พื้นที่นา 3 ส่วน พื้นที่สวน 3 ส่วน พื้นที่บ่อปลา 3 ส่วน พื้นที่บ้าน 1 ส่วน

ใช้สถานที่จำลองสถานการณ์ตามแนวทฤษฎีใหม่เพื่อการเรียนรู้ (สาธิต ทดลอง ค้นคว้า) บริเวณโรงเรียน

การมีส่วนร่วม

ครูผู้รับผิดชอบโครงการ นายสมชาย สมานตระกูล, นายสุชาติ ไตรถิน, นายอนันต์ ปิณฑและ, นายเจน ดาวประจักษ์, นายพิสันต์ ศิลปดำรงกุล

นักเรียนร่วมทดลองปฏิบัติการ การทำนา การทำสวน การปลูกผัก การเลี้ยงปลา การจัดบริเวณบ้าน

โรงเรียนประชาสัมพันธ์การปลูกผักที่บ้านของนักเรียนและนำวิถีชีวิตตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประชาชนนำแบบอย่างทีจำลองตามแนวทฤษฎีใหม่ไปปรับใช้ตามความเหมาะสมกับพื้นที่ตนเอง

โครงการสายใยแห่งชีวิตคิดอนุรักษ์พลังงาน

1. หลักการและเหตุผล

สภาพปัญหาของสังคมที่กำลังแปรปรวนอย่างรุนแรงอยู่ในขณะนี้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชนอยู่โดยทั่วไปความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีทำให้ สังคมทางการเกษตรที่เคยกระทำมาตั้งแต่ครั้งอดีตได้เปลี่ยนวิถีชีวิตไปสู่อุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อ การใช้พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงและล้มความหลังที่เคยสร้างสมประสบการณ์ การต่อสู้ อดทน เสียสละ ความวิริยะอุตสาหะ ความคิดสร้างสรรค์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานกับภูมิปัญญาของ ตนเอง เพื่อสร้างผืนแผ่นดินและปกป้องศาสนา รักษา จริยธรรมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นสู่รุ่น ลูกหลานอย่างมีความสุขและอบอุ่นจวบจนถึงปัจจุบัน เครื่องมือทางการเกษตร เครื่องใช้ในวิถี ชีวิตประจำวันที่เคยใช้กันมาตั้งแต่อดีตถูกทอดทิ้งอย่างน่าเสียดาย ต่างคนต่างรีบเร่ง ไขว่คว้าหา ทางรอดและเอาเปรียบตามกระแสความเจริญทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน

เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นมิได้หมดไปจากท้องถิ่นลำไทรหรือชุมชนแผ่นดินทอง คอยรุดตักไว้ แต่ถ้ามหากปล่อยปะละเลยไว้เช่นนี้ แน่นนอนความเสื่อมถดตามสภาพทางสังคมที่ กำลังถดถอย ประชาชนเยาวชนขาดความตระหนักขาดความยังคิดในเรื่องต่างๆ เข้ามาย่อมทำลายและ กลืนสภาพความดั้งเดิมที่เคยมีอยู่ ย่อมทำลายสภาพแวดล้อมอย่างหมดสิ้นจนมิอาจเรียกหาให้กับ คืนมาได้อีกอย่างแน่นอน การใช้พลังงานเพื่อการเกษตรในชีวิตประจำวันโดยใช้เครื่องมือ เครื่อง ทุ่นแรง รถยนต์ไปมาหาสู่ในชุมชนจนเกิดความเคยชินกับความสะดวกสบาย ซื่อสัตย์สำเร็จรูป แปรรูป จนมองข้ามวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ชนรุ่นก่อนเคยสร้างสมจนเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแฝงไปด้วย การประหยัด อดออมและถนอมพลังงานอย่างยอดเยี่ยม พิพิภพเครื่องมือเครื่องใช้จะเป็นเครื่อง เตือนความทรงจำและสามารถเรียนรู้โดยภูมิปัญญาของท้องถิ่นถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังให้คงรักษา แนวทางและปรับใช้ในวิถีชีวิตของตนเองได้และจักรยานจะเป็นยานพาหนะทดแทนยานพาหนะที่ ใช้เครื่องยนต์ในชีวิตประจำวันได้

คณะกรรมการของชุมชนจึงร่วมวางแผนกับคณะกรรมการ โรงเรียนคำริที่จะอนุรักษ์ ทรัพยากรที่มีคุณค่าตั้งแต่อดีตที่ยังคงมีอยู่และรวบรวมชีวประวัติฯ ประวัติของชุมชนไว้เป็นกรณี ศึกษาตัวอย่าง เป็นฐานของการพัฒนาสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เป็นแหล่งกรณีศึกษาและเรียนรู้ในชุมชนและ โรงเรียนเพื่อประหยัดพลังงานจากวิถีชีวิตชุมชน
2. เพื่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากความเป็นอยู่ที่เคยชินกับรุ่งเรืองและสุขสบาย สู่การประหยัดโดยใช้พลังงานที่สามารถพึ่งพาตนเองได้
3. เพื่อปรับใช้จากการศึกษาแนวทางและเรียนรู้สิ่งใหม่จากโครงการสู่ชีวิตประจำวันได้
4. เพื่อสร้างความตระหนักต่อการวิวัฒนาการท่ามาหาकिनการดำรงชีวิตตั้งแต่อดีตสู่ยุคปัจจุบัน
5. เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามต่อชนรุ่นหลัง

3. เป้าหมายของโครงการ

1. ด้านปริมาณ

- 1.1 เพื่อเปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตปัจจุบัน (ฟุ่มเฟือย) ไปสู่นาคน (ประหยัดอดออมได้) ในครัวเรือนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70
- 1.2 เพื่อปรับเปลี่ยนจากการคมนาคมที่เคยใช้รถยนต์หรือจักรยานยนต์มาใช้จักรยานแทนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50
- 1.3 เพื่อส่งเสริมการใช้จักรยานในครอบครัว ๑ ละ 1 คัน
- 1.4 เพื่อลดค่ากระแสไฟฟ้าจากการใช้น้ำบาดาลได้ประมาณ ร้อยละ 20

2. ด้านคุณภาพ

- 2.1 เพื่อสร้างจิตสำนึกในการประหยัดพลังงานครอบครัวในชุมชนได้ประมาณร้อยละ 40
- 2.2 เพื่อค้นหาและส่งเสริมรถจักรยานเป็นยานหนะทดแทนจักรยานยนต์หรือรถยนต์อย่างพึงพอใจ
- 2.3 เพื่อลดค่ากระแสไฟฟ้าจากเดิมและมาใช้พลังงานจากธรรมชาติ (วัสดุเหลือใช้) อย่างมีความสุข

4. วิธีดำเนินการ

1. จัดสัมมนากลุ่มย่อย ระดมความคิดเห็น
2. แต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย
  1. อีหม่ามมัสยิดคอยรุตตี๊กว่า (นายบรรจง สมานตระกูล)
  2. อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร (นายวิศิษฐ์ เจริญผล)

3. ประธานชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตตี้กัว (นายประสิทธิ์ มณี)
4. หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม (นางนงลักษณ์ เจริญศรีเมือง)
5. กำนันแขวงโคกแฝด (นายสมนึก รัสมิ)
6. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 แขวงโคกแฝด (นางสุนี ทองเจือ)
3. ตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย
  1. พ.ท. อัมพร สະນິລະ ประธาน
  2. นายวิจิตร มณี รองประธาน
  3. นายเสน่ห์ ปิณฑิลและ กรรมการ
  4. นายสุชาติ สมานตระกูล กรรมการ
  5. นายสุชาย มณี กรรมการ
  6. นายเจน ดาวประจักษ์ กรรมการ
  7. นายพิสันต์ ศิลปดำรงกุล กรรมการ
  8. นายณรงค์ ผลเจริญ กรรมการ
  9. นายสมชาย สมานตระกูล กรรมการ
4. กิจกรรมย้อนรอยอดีตวิถีชีวิตชุมชน
  1. ประชุมปรึกษาหารือกับคณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน
  2. รวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้ในอดีตในชุมชนไว้ ณ สถานที่เหมาะสมเป็นจุดกรณีศึกษาประมาณ 4 – 5 จุด
  3. จัดตั้งศูนย์อนุรักษ์เครื่องมือเครื่องใช้เรียนรู้สู่สู่การประหยัดพลังงานตามลักษณะวิถีชีวิตชุมชน
  4. ฝึกอบรมสัมมนาผู้ทำหน้าที่วิทยากรประจำศูนย์และจุดกรณีศึกษา 4 – 5 คน และฝึกอบรมเรียนรู้วิถีชีวิตสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงานโดยคณะวิทยากรในชุมชนและวิทยากรรับเชิญ
  5. แบ่งภาระกิจรับผิดชอบมอบหมายตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม
    - วิทยากรประจำศูนย์กลางและจุดเครือข่าย
    - ประสานงานและรับรอง
    - ฝ่ายบำรุงรักษาและดูแล
    - มีการประชุมคณะกรรมการทุก ๆ 3 เดือน
    - ประเมินผลติดตามโครงการเป็นระยะเพื่อสรุปและพัฒนาสู่ความยั่งยืน
5. กิจกรรมนำพาสู่การประหยัดและส่งเสริมสุขภาพ

1. ประชุมปรึกษาหารือกับคณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน
2. ฝึกอบรมการเรียนรู้เรื่องกฎจราจรและความปลอดภัยในการขับขี่จักรยาน
3. ส่งเสริมใช้จักรยานในการสัญจรในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อการประหยัดพลังงาน
4. ติดตั้งป้ายจราจร เส้นจราจรในจุดอันตรายตามกฎจราจร
5. แบ่งภาระกิจความรับผิดชอบ
  - ฝ่ายประสานงานและควบคุม
  - ฝ่ายซ่อมบำรุงและส่งเสริมความปลอดภัย
  - ประชุมคณะทำงานและที่ปรึกษาทุก ๆ 3 เดือน
  - ฝ่ายประเมินผลและติดตามโครงการเปรียบเทียบการใช้รถยนต์, รถจักรยานยนต์

กับการใช้จักรยานเพื่อพัฒนาผู้ความยั่งยืน

5. ปัญหาและอุปสรรค

1. งบประมาณที่ตั้งไว้อาจไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอ
2. ขาดการดำเนินงานที่สืบเนื่อง

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนและประชาชนได้เรียนรู้และปรับนำไปใช้ตามความเหมาะสมในชีวิตประจำวันได้โดยมีจักรยานใช้บ้านละ 1 หลัง
2. ในระยะเวลาประมาณ 1 ปี วิถีชีวิตในชุมชนจะมีจิตสำนึกและร่วมมือในการอนุรักษ์พลังงานได้ประมาณ ร้อยละ 80
3. พฤติกรรมในครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงได้โดยมีแหล่งเรียนรู้และเห็นคุณค่าของพลังงานที่ใช้อย่างทนุถนอมโดยใช้ตระกร้าแทนถุงพลาสติก
4. นักเรียนและประชาชนได้เรียนรู้เรื่องวิถีชีวิตและปรับนำมาใช้โดยมีทางเลือกในการหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทำได้เองและหาได้จากธรรมชาติ
5. สามารถประหยัดพลังงานจากสินค้าภาคอุตสาหกรรมมาเป็นหัตถกรรมได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของสิ่งของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

7. การประเมินผล

1. จากข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ
2. จากบุคคลต่างๆ ที่เข้ามาศึกษา
3. จากแบบสอบถาม

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการ กลุ่มการเกษตรกรรมชุมชน

1. หลักการและเหตุผล

ตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบันอาชีพทางเกษตรเป็นวัฒนธรรมการกินอยู่ของพี่น้องประชาชนชาวชุมชนแผ่นดินทองคอยรุด้กัวมาโดยตลอด การเกษตรได้มีการพัฒนารูปแบบและกระบวนการโดยอาศัยทฤษฎีทางวิชาการและภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีอยู่มาผสมผสานเกิดความเจริญงอกงามทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุด้กัว เป็นชุมชนที่มีการเกษตรเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่เอาหลักวิชาการและภูมิปัญญามาดำเนินการสู่ชีวิตครอบครัวในชุมชน การดำเนินงานดังกล่าวนี้ปัจจุบันมีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในบางครั้งทำให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย ต้นทุนการผลิตย่อมมีราคาสูงขึ้น ทำให้รายได้หรือที่เรียกว่า กำไรนั้นลดต่ำลงจนมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพไปบ้างก็มี แต่อย่างไรก็ตาม การเกษตรยังคงมีความจำเป็นต่อพื้นฐานทางครอบครัวชาวชุมชนอยู่มาก ฉะนั้นคณะกรรมการของชุมชนได้เห็นความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่มาเป็นแนวทางการดำเนินงานสู่การปฏิบัติอย่างมีระบบ และได้แนวความคิดจากการไปศึกษาดูงานกับคณะวิจัย จึงได้ดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มเพื่อขยายแนวคิดและการดำเนินการสู่ความต้องการของพี่น้องประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาการเกษตร โดยประยุกต์ใช้กับครัวเรือน
2. เพื่อเสริมการเกษตรปลอดสารพิษ
3. ส่งเสริมการปลูกผักเพื่อจำหน่ายในชุมชนและส่งออก

3. เป้าหมายของโครงการ

1. เพื่อให้สมาชิกของชุมชนมีการบริโภคพืชผักที่ปลอดสารพิษ
2. เพื่อเป็นการสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน

4. วิธีดำเนินการ

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 7 – 8 คน
2. จัดกระบวนการกลุ่มสนใจการรวบรวมพื้นที่ตามความต้องการจัดแบ่งแยกและดำเนินการ

- 2.1 การทำนาปลอดสารพิษ
- 2.2 การปลูกผักขยายไม้ผลเพื่อการจำหน่ายในชุมชนและส่งออก
- 2.3 การเกษตรแบบผสมผสานตามแนวพระราชดำริ
3. ติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการกองทุนชุมชนเพื่อขอการสนับสนุนเบื้องต้น
4. จัดตลาดเพื่อการจำหน่ายในชุมชนและส่งออก
5. สรุปผลการดำเนินเป็นระยะ

5. ปัญหาและอุปสรรค

ชุมชนขาดความมั่นใจในการดำเนินงาน และภัยจากธรรมชาติ

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนมีข้าวและอาหารอื่นๆ ปลอดภัยจากสารพิษ และถูกสุขอนามัย
2. ชุมชนได้สร้างงานสร้างอาชีพตามความสนใจ
3. ชุมชนจะสามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสม

7. การประเมินผล

1. จากการสรุปผลการประเมินเป็นระยะ ๆ
2. จากข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ

1. หลักการและเหตุผล

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กว่า ได้มีการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจมากมายหลายชนิด ในหลายกลุ่มบ้าน ไม่ว่าจะเป็น นกสวยงาม ไก่แจ้สวยงาม ไก่สายพันธุ์ต่างๆ เป็ดสวยงาม และอื่นๆ อีกมากมาย

เนื่องจากมีสมาชิกผู้เลี้ยงสัตว์สวยงามจำนวนมาก ประกอบกับการได้ไปศึกษาดูงานกับคณะวิจัยเกี่ยวกับการร่วมกลุ่มอาชีพ จึงน่าที่จะมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจขึ้น ซึ่งสัตว์เศรษฐกิจหมายถึงสัตว์ทุกชนิดที่มีคุณค่า สร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยง อันจะก่อให้เกิดความสามัคคี และเป็นกลุ่มก้อนดียิ่งขึ้น และเป็นโครงการที่ชุมชนนำอยู่แล้วเพียงแต่นำความรู้ที่ได้จากการไปศึกษาดูงานมาเพิ่มเติมโครงการที่มีอยู่

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 เพื่อให้สมาชิกผู้เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจต่างๆ ร่วมมือกันพัฒนา การเลี้ยงในกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น จำหน่ายได้ราคาดี
- 2.2 เพื่อให้สมาชิกทุกคนมีการประสานร่วมกัน ในฐานะผู้ผลิตสัตว์สวยงาม

3. เป้าหมายของโครงการ

เพื่อให้สมาชิกของชุมชนมีอาชีพเสริมที่ดี เป็นการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก

4. วิธีการดำเนินงาน

- 4.1 แต่งตั้ง / เลือกตั้ง คณะทำงานการดำเนินงานกลุ่ม 8 – 10 คน
- 4.2 จัดหาสมาชิกกลุ่มสนใจในสัตว์เศรษฐกิจชนิดต่าง เช่น นกสวยงาม เป็นสวยงาม ไก่สวยงาม พันธุ์ต่างๆ
- 4.3 ติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการกองทุนชุมชนเพื่อขอการสนับสนุนเบื้องต้น
- 4.4 จัดให้มีการประสานงาน ให้ความร่วมมือกับสมาชิกในกลุ่ม
- 4.5 สรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ และสรุปเมื่อครบรอบปี

5. ปัญหาและอุปสรรค

กลุ่มสัตว์เศรษฐกิจเป็นกลุ่มที่ใหญ่ จะต้องมีการดำเนินการบริหารงานกลุ่มสัตว์เศรษฐกิจให้ครอบคลุมทุกกลุ่มบ้าน

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เป็นกลุ่มเสริมความรู้และให้ความรู้ กับผู้ที่สนใจ ศึกษาและเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจชนิดต่างๆ

6.2 มีพลังกลุ่ม ในการร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ

6.3 สามารถต่อรองกับผู้ซื้อได้ดีกว่า

7. การประเมินผลโครงการ

7.1 จากการสรุปการประเมินเป็นระยะ ๆ

7.2 จากข้อเสนอของสมาชิก และคณะกรรมการกองทุน

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการกลุ่มโรงสีข้าวขนาดเล็กของชุมชน

1. หลักการและเหตุผล

ข้าวสารเป็นปัจจัยหลักในการบริโภคของประชาชนในชุมชน ที่มาของข้าวสารดังกล่าว มาจากการซื้อขาย จากห้างสรรพสินค้า และร้านค้าทั่วไป ทำให้เกิดปัญหาการหมุนเวียนเงินตราออกนอกชุมชนและมีราคาแพงขาดรายได้จากการแปรรูปข้าวเปลือก อาทิเช่น รำ แกลบ ปลายข้าว ส่วนประกอบเหล่านี้เป็นรายได้ที่พึงเกิดการนำไปใช้ในทางการเกษตรอื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น อาหารสัตว์ ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ แต่ถ้าหากชุมชนได้จัดการดำเนินการสีข้าวโดยการนำข้าวเปลือกที่มีอยู่ในชุมชน มาจัดการสีข้าวเพื่อการบริโภคตนเองและผลิตเป็นข้าวซ้อมมือออกจำหน่ายเป็นผลผลิตของชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 เพื่อเป็นการสร้างงานและสร้างอาชีพเสริมในชุมชน
- 2.2 เพื่อเป็นการส่งเสริมการบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ
- 2.3 เพื่อเป็นการจัดทำผลิตภัณฑ์สินค้า (ข้าวสาร, อาหารสัตว์) จำหน่ายในท้องถิ่น

3. เป้าหมายโครงการ

เพื่อเสริมอาหารที่มีคุณค่าและสร้างงานอาชีพชุมชน ประมาณ 20 หลังคาเรือน

4. วิธีการดำเนินงาน

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 7 – 9 คน
2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ได้ดำเนินการไปบ้างแล้ว และมีเครื่องมือเครื่องจักรสีข้าวขนาดเล็ก เครื่องคัดข้าว
3. จัดหาเจ้าหน้าที่การสีข้าวและรับข้าวเปลือกที่ปลูกในชุมชน
4. ระดมทุนสำรอง แบบหักหุ้นส่วนและขอยืมเงินทุนสำรองจากกองทุนชุมชนไว้เพื่อดำเนินการ
5. จัดบรรจุถุงและจำหน่ายในชุมชน โดยผ่านระบบสหกรณ์ของชุมชนหรือจำหน่ายตามความต้องการของประชาชน
6. ปันผลการดำเนินงานตามหุ้นส่วน
7. นำผลประโยชน์ที่คงเหลือในรอบปีมาไว้เพื่อการพัฒนา

5. ปัญหาและอุปสรรค

1. ข้าวเปลือกที่รับซื้อมามีความชื้นมาก ไม่สะดวกต่อการจัดเก็บ
2. ประชาชนยังขาดการให้ความสำคัญต่อการบริโภคที่ถูกต้อง
3. เครื่องสีข้าวมีขนาดเล็กอาจจะไม่คงทนและไม่เพียงพอต่อการผลิตข้าวสาร

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ชุมชนมีอาหาร (ข้าวสาร) ไว้บริโภคเป็นของตนเอง
- 6.2 ชาวนามีตลาดการค้าข้าวขนาดเล็ก
- 6.3 ชุมชนมีการสีข้าวและสามารถนำผลที่ได้ไปพัฒนาครอบครัวของตนเอง
- 6.4 ชุมชนมีการสร้างงานและเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

7. การประเมินผล

- 7.1 จากการสรุปผลประจำ
- 7.2 จากการสอบถาม

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการกลุ่มการค้าของชุมชน

1. หลักการและเหตุผล

การค้าขายเป็นระบบการแลกเปลี่ยนและหมุนเวียนผลิตภัณฑ์สิ่งของและเงินตรา เป็นที่นิยมและจับจ่ายให้สอยกันในชีวิตประจำวัน โดยปกตินิสัยที่จะนำวัตถุดิบซึ่งเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคนิยมไปใช้ตามห้างสรรพสินค้าที่มีชื่อชั้นนำที่กระจายอยู่โดยทั่วไป การกระทำดังกล่าวนี้มีผลต่อเศรษฐกิจในชุมชนดังกล่าวคือการสูญเสียเงินตราที่ไหลเวียนออกนอกชุมชน

ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักกว่า มีกลุ่มการค้าที่ได้ดำเนินงานไปบ้างแล้ว และประชาชนบางคนได้มีความสนใจจะพัฒนาการค้าเข้าสู่รูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการอย่างมีระบบสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพได้ เป็นการช่วยเหลือเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนแบบยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 เพื่อเป็นศูนย์กลางทางค้าในชุมชน
- 2.2 เพื่อเป็นการส่งเสริมการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชน
- 2.3 เพื่อเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. เป้าหมายโครงการ

- 3.1 เพื่อเป็นการรณรงค์ในการบริโภคและการค้าของชุมชน
- 3.2 เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

4. วิธีการดำเนินงาน

- 4.1 ชี้แจงและสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
- 4.2 สสำรวจความต้องการสินค้าในครัวเรือนของชุมชน
- 4.3 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 7 – 9 คน
- 4.4 วางแผนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ
ระยะที่ 1 การวางแผนและพัฒนา
ระยะที่ 2 จัดหาทุนสำรองจากทุนชุมชนประมาณ 300,000.- บาท
ระยะที่ 3 สรุปและประเมินผลเป็นรายปี

5. รูปแบบการค้า

- 5.1 รูปแบบของสหกรณ์
- 5.2 จัดตลาดสินค้า พืช ผัก ปลา ฯลฯ
- 5.3 จัดสินค้าที่เหลือจากการบริโภคส่งออกหรือนำเข้าเท่าที่จำเป็น

6. ปัญหาและอุปสรรค

- 6.1 ประชาชนขาดการให้ความสำคัญต่อการบริโภคอาหารอย่างมีระบบ
- 6.2 ขาดทุนในการดำเนินงาน จึงขาดอำนาจต่อรองกับการดำเนินงาน

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 ชุมชนมีสินค้าเพื่อการอุปโภค บริโภคตามความต้องการขั้นพื้นฐาน
- 7.2 ชุมชนมีศูนย์กลางทางการค้าหรือเวทีแลกเปลี่ยนในชุมชน
- 7.3 ชุมชนมีเศรษฐกิจที่หมุนเวียนในชุมชนและสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชน

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการคหกรรมลำไทรพัฒนา

1. หลักการและเหตุผล

อาหารเป็นปัจจัยหลักพื้นฐานของชีวิตและครอบครัว แม่บ้านของแต่ละครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่พิจารณา คัดเลือกและตัดสินใจในการจัดทำอาหารสำหรับการบริโภคเองในครอบครัว และการเลือกสรรวัตถุดิบมาแปรรูปเพื่อการเก็บรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางอาหารและทางเศรษฐกิจ

ในสภาพกาลปัจจุบัน สารปลอมเปลี่ยนปะปนกับอาหารที่มีสารเคมีและสารตกค้างในอาหารนับวันที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ประกอบกับราคาเครื่องอุปโภคบริโภคจะมีราคาสูงขึ้น ทำให้สูญเสียทางเศรษฐกิจของตนเองไป ในบางครั้งบางโอกาสที่ครอบครัวในชุมชนมีผลิตภัณฑ์ที่สามารถผลิตได้ซึ่งเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหาร และมีการเหลือใช้สิ่งของเหล่านี้ยังขาดการพัฒนาหรือแปรรูปหรือการถนอมอาหารไว้ใช้เองและส่งขายทั้งในและนอกชุมชน

การดำเนินงานดังกล่าวได้ส่งผลต่อการประหยัดค่าใช้จ่ายและเป็นการส่งเสริมรายได้เป็นอาชีพเสริมในครอบครัวได้เป็นอย่างดี กลุ่มแม่บ้านลำไทรเห็นควรจัดให้มีการรวมกลุ่มในการเรียนรู้และเป็นการสร้างเสริมรายได้ให้กับครอบครัวของตนเองและส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 เพื่อให้รู้จักเลือกสรรอาหารเพื่อการบริโภคในครอบครัว
- 2.2 เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณค่าอาหารทางโภชนาการ
- 2.3 เพื่อให้เกิดการประหยัดและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว
- 2.4 เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มอันจะนำมาสู่การสร้างงานเสริมรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน

3. เป้าหมายโครงการ

- 3.1 เพื่อพัฒนากลุ่มแม่บ้านลำไทร จำนวน 121 หลังคาเรือน ในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว
- 3.2 เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในครอบครัวอันจะนำมาสู่การสร้างรายได้ให้กับครอบครัวของตนเองและชุมชน

4. วิธีการดำเนินงาน

- 4.1 จัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน โดยเปิดเวทีชุมชนและเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการ 7 – 9 คน
- 4.2 เปิดรับสมัครสมาชิกในชุมชนเพื่อการส่งเสริมรายได้และส่งเสริมคุณค่าอาหารในครอบครัว
- 4.3 จัดกิจกรรมสนับสนุนกลุ่ม โดยการดำเนินงานดังต่อไปนี้
  - ให้ความรู้และความเข้าใจโดยเชิญวิทยากรมาให้การอบรมหรือสัมมนาเป็นครั้งคราว
  - ศึกษาดูงานในที่ต่างๆ ตามโอกาสอันควร
  - ศึกษาเรียนรู้ด้วยการทดลอง ฝึกปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้
    - การถนอมอาหาร และการแปรรูป
    - การจัดทำผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายและส่งออก
    - จัดทำทำเนียบผลิตภัณฑ์อาหารในชุมชน
  - จัดตลาดการค้าในและนอกชุมชน
  - ประเมินผลงานและนำมาแก้ไขพัฒนาไปตามเป้าหมายที่วางไว้

5. ปัญหาและอุปสรรค

- 5.1 ประชาชนขาดความสนใจในการสร้างสำนักในการบริโภคอาหารของครอบครัวของตนเอง
- 5.2 แม่บ้านขาดความอดทนและเสียสละเวลาในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 แม่บ้านรู้จักเลือกอาหารเพื่อการบริโภคในครอบครัว ซึ่งมีคุณค่าทางโภชนาการ
- 6.2 เกิดการประหยัดและสร้างเสริมรายได้ให้กับครอบครัวของตนเอง
- 6.3 เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพในชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับชุมชน

1. สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคน โดยเฉพาะตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งปวง และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเกิดความเสมอภาคในการจัดการศึกษาทุกระดับการศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชนแต่ปัจจุบันสภาพการจัดการศึกษาของประเทศไทยยังไม่สามารถสนองตอบเป้าหมายของการพัฒนาดังกล่าวได้เท่าที่ควรเนื่องจาก

1.1 โครงสร้างการบริหารที่เป็นแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาขาดอิสระและความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารการศึกษา ชุมชนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริงในเรื่องต่างๆ คือ

1.1.1 หลักสูตร ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ทำให้ขาดความต่อเนื่องของเนื้อหา ระหว่างความเป็นสากลของชุมชน จนดูเหมือนว่าหลักสูตรในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น จะมีความรู้เกี่ยวกับชุมชนน้อยลง

1.1.2 กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งถ่ายทอดเนื้อหาวิชาและการเรียนรู้จากตำราเรียนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนในด้านสติปัญญา เพื่อการเข้าสู่ระบบการสอบคัดเลือก ทำให้การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมมีความสำคัญน้อยลง

1.1.3 ระบบมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา จากสภาพการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางโดยเฉพาะระบบการประเมินคุณภาพของผู้เรียน ที่ใช้มาตรการและมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั่วประเทศอยู่ในกรอบมาตรฐานเดียวกัน ผลปรากฏว่าคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่างๆ มีคุณภาพที่แตกต่างลดหลั่นกันอย่างมาก ตามสภาพความพร้อมของสถานศึกษาแต่ละแห่งโดยที่รัฐยังไม่สามารถส่งเสริมให้สถานศึกษาต่างๆ มีคุณภาพการจัดการศึกษาที่ทัดเทียมกันได้

1.2 ระบบการสอบคัดเลือก มุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มีความรู้ทางวิชาการเป็นสำคัญจึงจะสอบเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ ทำให้เกิดระบบการแข่งขันทางการศึกษาอย่างสูง สถานศึกษาต่างๆ จึงต้องมุ่งเน้นการเรียนการสอนเชิงวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามระบบการสอบคัดเลือกได้ อีกทั้งสถาบันที่จัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษายังมีจำนวนจำกัดและให้บริการ

ได้ไม่มากนัก และการเรียนการสอนส่วนใหญ่อยู่ในชั้นเรียนของสถานศึกษา ทำให้ผู้เรียนต้องเดินทางและต้องย้ายที่อยู่อาศัย จากชุมชนเข้าสู่ตัวเมืองและกรุงเทพมหานคร เพื่อแสวงหาสถานศึกษา และแหล่งความรู้ที่ให้โอกาสสูงกว่า จึงเป็นการจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเคลื่อนย้ายจากชุมชนเดิมเข้าสู่ตัวเมือง สร้างความแออัดหนาแน่นในตัวเมือง เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาด้านสังคมอื่นๆ ตามมา ภายใต้สภาพปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดแนวคิดในการจัดการศึกษาในหลายๆ รูปแบบแนวคิดที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) ช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ระบุไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้จัดเป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนและให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตหมายถึงการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประชาชนพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งมีสาระสำคัญของหลักการจัดการศึกษาเพื่อชุมชน หรือการศึกษาเพื่อปวงชนประกอบด้วย

1. ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา

ประชาชนมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน ในการรับบริการการศึกษา ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต

2. ความสอดคล้องกับวิถีชีวิต

การจัดการศึกษาจะต้องมีวิธีการจัดที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในชุมชนและสังคม กระบวนการจัดการเรียนการสอนจะต้องจัดในลักษณะการบูรณาการ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ การทำงาน และวิถีชีวิตของผู้เรียน

3. การมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม และการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ในชุมชนและสังคม มาใช้ในการจัดการศึกษาทั้งจากรัฐ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น เข้ามาเป็นผู้จัดและร่วมจัดการศึกษา

ดังนั้นให้การปรับตัวของระบบการศึกษา สอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับชุมชนจึงควรมีแนวทางในการกระจายลงสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2. แนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดปัญหาเชิงคุณภาพของผลผลิตซึ่งได้

แก่ นักเรียน นักศึกษา และมีผลกระทบต่อความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว และชุมชน จนเป็นผลทำให้เกิดปัญหาสำคัญ คือ พลังของชุมชนอ่อนแอและเสื่อมสลายลงเรื่อย ๆ ดังนั้นเพื่อให้เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา ที่มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทางเลือกทางการศึกษา อีกทางหนึ่งให้ประชาชนเลือกศึกษาได้ ในแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพวิถีชีวิตของตนเอง ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา เป็นการให้โอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค ที่เหมาะสมตามสภาพที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มเป้าหมายในทุกระดับการศึกษา โดยเน้นการใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เน้นการบูรณาการ การเรียนรู้ การทำงาน และวิถีชีวิตเข้าด้วยกัน เป็นการเพิ่มคุณภาพและศักยภาพของคนในชุมชน ในการพัฒนาชุมชนและสังคมให้เข้มแข็งต่อไป

2.1 วัตถุประสงค์

2.1.1 เพื่อยกระดับการศึกษาของผู้ในชุมชน และประชาชนที่พลาดหรือขาดโอกาสทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้

2.1.2 เพื่อสร้างทางเลือกให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิต และสังคมระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเรียนรู้อยู่ในชุมชนของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เป็น สังคมแห่งการเรียนรู้

2.1.3 เพื่อพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในชุมชน ได้เรียนรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม

2.1.4 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยปรับใช้ทรัพยากรและทุนทางสังคมที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในชุมชน

2.2 กลุ่มเป้าหมาย

2.2.1 ผู้นำประชาชน

2.2.2 ประชาชนผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบ

2.3 ยุทธศาสตร์

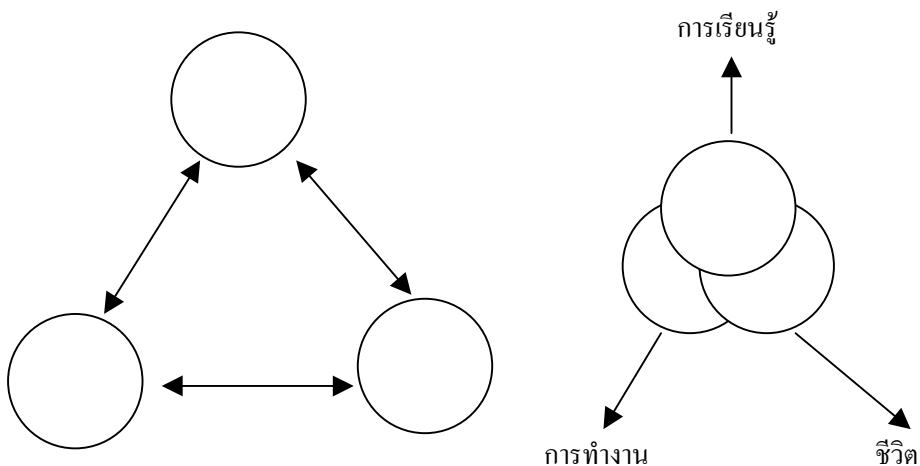
เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (มาตรา 29) ซึ่งกำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชนได้นั้น สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานดังนี้

2.3.1 ใช้ชุมชนเป็นฐาน

เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการจัดกิจกรรมนักศึกษา ผู้เรียนจะเรียนรู้อยู่ในชุมชน จากชุมชน โดยใช้ข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน และเน้นการระดมทรัพยากร และสรรพกำลังจากเครือข่ายต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ องค์กร และหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนมาร่วมจัด

2.3.2 ใช้หลักการบูรณาการ

เพื่อให้การจัดการอุดมศึกษาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนมีความสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการศึกษาจะเน้นหลักการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้ การทำงาน และวิถีชีวิตของผู้เรียนเข้าด้วยกัน กล่าวคือ ผู้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และจากสถานการณ์จริงในวิถีชีวิต

2.2.3 ใช้ต้นทุนทางสังคม

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน เน้นการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิม ทั้งอาคารสถานที่ อุปกรณ์ และบุคลากร ที่มีประสบการณ์ด้านการทำงานกับชุมชน โดยเฉพาะทุนทางสังคมที่เป็นรากฐานความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน กฎ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต และระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทั้งนี้ในการดำเนินการจัดอุดมศึกษาจะมีเครือข่ายระดับต่างๆ เพื่อรองรับและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษาในพื้นที่ทั่วประเทศ โดยมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดจำนวน 75 แห่ง ทำหน้าที่เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีเครือข่ายดังนี้

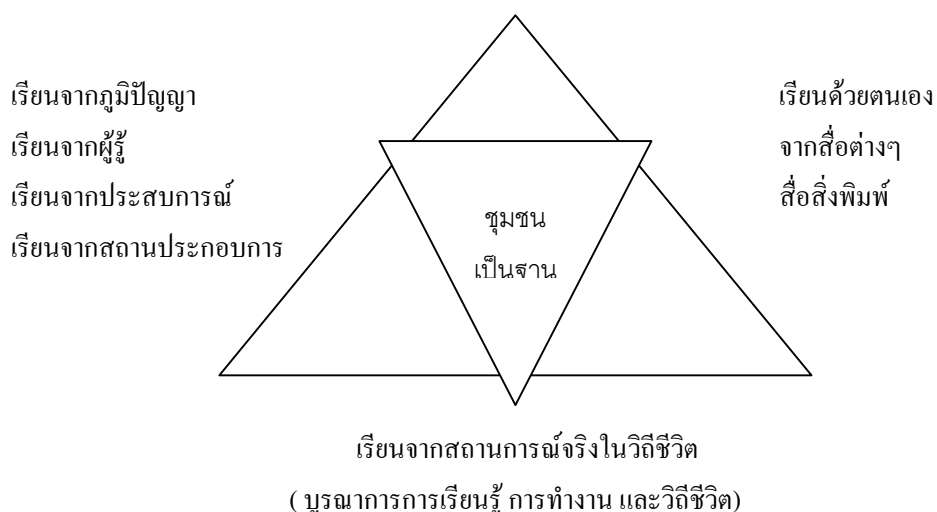
1. ห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัดและอำเภอทั่วประเทศ
2. ศูนย์ส่งเสริมอุดมศึกษาเพื่อชุมชน
3. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.3.4 การระดมสรรพกำลัง

การจัดการศึกษาจะให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีส่วนร่วมดำเนินการ โดยระดมสรรพกำลังเครือข่ายและทรัพยากร ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียน รับผิดชอบต่อตัดสินใจทำงาน และรับผิดชอบที่เกิดขึ้นร่วมกันให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

5. สร้างทางเลือกในการจัดการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความพร้อมของผู้เรียน เช่น วิธีเรียนทางไกล วิธีเรียนด้วยตนเอง วิธีเรียนแบบชั้นเรียน

ภาพแสดงยุทธศาสตร์การจัดการศึกษา

โครงการสวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติ

โครงการสวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว และโรงเรียน อิสลาม ลำไทร ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยและส่วนราชการ ได้ดำเนินการเมื่อเดือน มีนาคม 2542

สวนภูมิรักษ์เกิดขึ้นจากความริเริ่มของ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย โดยความร่วมมือจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อเป็นกลไกน้อมนำ ให้พสกนิกรชาวไทยร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทุกเกล็ดนิ้วถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่อง ในวโรกาสทรงพระเจริญพระชนมายุ 6 รอบ ในปี พุทธศักราช 2542

สวนภูมิรักษ์มีจุดมุ่งหมายให้เป็นสถานที่หล่อหลอมและกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนให้เห็น ความสำคัญ และประโยชน์ของต้นไม้ เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนพื้นที่ป่าจากการได้มีส่วนร่วม ในการปลูก ดูแลรักษา ฝึมองและเรียนรู้และทำกิจกรรม เผยแพร่รณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม เป็น แหล่งธรรมชาติศึกษาของชุมชน เป็นห้องเรียน ธรรมชาติ แหล่งความรู้ระบบนิเวศวิทยาแก่ชุมชน และเยาวชน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้กับ ชุมชนได้ซึมซับไว้ในใจ อันจะนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลในการดูแลรักษาต้นไม้อย่างยั่งยืนต่อไป

โครงการสวนภูมิรักษ์อยู่ในพื้นที่ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว ตั้งอยู่บริเวณด้านหลัง ของมัสยิดคอยรุตต์แก้ว และโรงเรียนอิสลามลำไทรมีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ ได้ดำเนินการตั้งแต่ มีนาคม ปี 2542 แล้วเสร็จสิ้นในเดือนเมษายน 2543

กิจกรรม ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้ว โรงเรียนอิสลามลำไทรส่วนราชการและองค์กร เอกชน ได้ร่วมกันคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่จะปลูกเป็นพืชพันธุ์ที่หาง่าย ราคาประหยัดมีความสามารถทน ต่อสภาพดิน ฟ้า อากาศที่แห้งแล้ง และง่ายต่อการบำรุงรักษาที่ง่าย โดยทำการจัดแบ่งพันธุ์ไม้ที่จะ ปลูกในโครงการฯ ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประเภทไม้ยืนต้น เป็นพืชที่แข็งแรง และมีความ สวยงามของทรงพุ่มและดอกที่มีความสูงประมาณ 2 – 3 เมตร ได้แก่ ต้นนนทรี หางนกยูง ปีป มะกอก มะพลับ โมก ประดู่ ตะขบ หมากเหลือง เป็นต้น กลุ่มที่ 2 ประเภทไม้พุ่มเตี้ยที่มีขนาดความ สูงประมาณ 0.5 – 1.2 เมตร ได้แก่ ต้นไทรทอง ไทรเขา เบาะ กก ไม้เลื้อย พลับพลึง พุดซ้อน กลุ่มที่ 3 เป็นประเภทพืชคลุมดิน ได้แก่ กล้วยตั่ว และกลุ่มที่ 4 ประเภทพืชน้ำ เช่น บัว

การดูแลรักษาชุมชนและโรงเรียน จะช่วยกันดูแลรักษา โดยการผลัดเปลี่ยนกันมาดูแล ตาม กลุ่มบ้านตั้งแต่กลุ่มที่ 1 – 12 ร่วมกับโรงเรียนที่จัดเวรนักเรียนมาช่วยอีกแรงหนึ่งมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นสวนภูมิรักษ์ เถลิงพระเกียรติจึงก่อให้เกิดการร่วมมือกัน ในขณะทำงานในลักษณะ ไตรภาคี ในลักษณะการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปรับปรุง ร่วมรับผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์แก่ ชุมชน เช่น เป็นสถานที่พักผ่อนของคนในชุมชน โดยมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนตาม พ.ร.บ. การศึกษา เป็นเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันใช้เป็นค่ายฝึกอบรมเยาวชนในการรักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นอุทยานการเรียนรู้ของโรงเรียน และชุมชน

พรรณไม้ในสวนภูมิรักษ์เถลิงพระเกียรติลำไทร

ที่	ชื่อพันธุ์ไม้	จำนวน (ต้น)	ที่	ชื่อพันธุ์ไม้	จำนวน (ต้น)
1	พญาสัตบรรณ	3	24	อบเชย	1
2	โมก	9	25	ประดู่กิ่งอ่อน	25
3	ไผ่เลี้ยง	3	26	อินทผลัม	11
4	พิกุล	7	27	ไผ่ตง	2
5	พะยอม	6	28	ลำควน	2
6	มะกอกน้ำ	6	29	กาสะลองดำ	1
7	มะพร้าว	6	30	สาธร	1
8	คำแสด	3	31	หมากนวล	6
9	หางนกยูงฝรั่ง	6	32	ลูกหว้า	1
10	จำปี	1	33	ไทรเขาแกะ	1
12	เหลื่อปรีดียาธร	4	34	ไทรใบยอ	2
13	ชมพูพันธุ์ทิพย์	2	35	ไทรคาบกวานดู	5
14	กล้วยพัด	1	36	ไทรใบกลม	4
15	นนทรี	3	37	ไทรคอมแพค	8
16	ทรงบาดาล	5	38	ไทรต่าง	18
17	กระบากขาว	1	39	ไทรอังกฤษต่าง	17
18	ปีบ	1	40	ไทรเรกูล่า	3
19	จามจุรี	1	41	ไทรย้อย	5
20	กระถินณรงค์	1	42	ไทรใบสามเหลี่ยม	1
21	กรวย	1			
22	มะม่วงหิมพานต์	4			
23	หมากเหลือง	2			

โครงการสหกรณ์ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว

โครงการสหกรณ์ชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์กัว จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2532 แต่ในทางปฏิบัติ ได้มีการจัดตั้งและดำเนินการโดยโรงเรียนอิสลามลำไทร ก่อนสำนักงานเขตหนองจอกจะได้จัดทำขึ้น แนวคิดที่จัดตั้งสหกรณ์ของโรงเรียน

1. ระยะทางจากชุมชนถึงตลาดหนองจอกห่างไกล ทำให้ชาวบ้านต้องเสีย ค่ารถในการเดินทาง และในชุมชนขณะนั้นยังไม่มีร้านค้า

2. เป็นการทดลองฝึกประสบการณ์ปฏิบัติจริงของนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนมีหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับ สหกรณ์ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังนั้นการจัดตั้งสหกรณ์เพื่อเป็นการฝึกประสบการณ์โดยตรงให้กับนักเรียน

ในระยะแรกของการจัดตั้งสหกรณ์ ได้ใช้สถานที่ภายในชั้นบนของอาคารเรียนของโรงเรียนอิสลามลำไทรอยู่ชั้นบน โดยการเปิดขายหุ้นให้กับนักเรียนก่อนเมื่อทดลองปฏิบัติปรากฏผลว่าได้ผลดี คณะครูจึงมีแนวคิดที่จะให้ทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยการเปิดขายหุ้นให้กับชุมชนในราคาหุ้นละ 20 บาท ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้มีทุนเพิ่มขึ้นอีกเป็น 705 บาท โดยเปิดดำเนินการในรูปของสหกรณ์ร้านค้า โดยมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ในปัจจุบันสหกรณ์ได้ย้ายลงมาอยู่ข้างล่างของอาคารเรียน ซึ่งเป็นสถานที่กว้างขวางกว่าข้างบน ปัจจุบันมีกรรมการฝ่าย ต่าง ๆ ประกอบด้วย

- กรรมการที่ปรึกษา 3 คน คือ โต๊ะอิหม่าม ครูใหญ่ และประธานชุมชน
- กรรมการบริหาร 7 คน จากครูในโรงเรียน
- กรรมการที่มาจากนักเรียนจำนวน 7 คน

ในปัจจุบันสหกรณ์ฯ มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 156 คน แยกเป็นสมาชิกที่เป็นเด็กนักเรียน 92 คน สมาชิกที่เป็นชาวชุมชน 94 คน มีข้อสังเกตว่า เด็กนักเรียน โรงเรียนอิสลามลำไทรที่เป็นสมาชิก เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ออกจากโรงเรียนแล้ว ก็จะให้ที่สมาชิกกับน้องที่ยังเรียนหรือบุคคลในครอบครัวใช้แทน โดยไม่สมัครเป็นสมาชิกใหม่ ข้อสังเกตที่เป็นข้อมูลที่ได้เมื่อสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน

ปัจจุบันการดำเนินงานของสหกรณ์ มียอดการจำหน่ายสินค้าหมุนเวียนในแต่ละเดือนประมาณ 100,000 - 150,000 บาท ทำให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์จากการซื้อสินค้าทางตรงคือ การจัดแบ่งปันผลคืนกำไร ให้กับสมาชิกในอัตราประมาณ 3% ต่อปี โดยในระยะแรกจะจ่ายเงินปันผลคืนในสมาชิกทุกคนภายใน 6 เดือน/ครั้ง แต่ในปัจจุบันจะคืนเงินปันผลให้สมาชิกเป็นรายปี ขณะ

เดียวกันผลประโยชน์ทางอ้อม สหกรณ์จะนำผลกำไรส่วนหนึ่งคืนสู่ชุมชน โดยการบริจาคเงินให้แก่ชุมชนเพื่อนำไป สมทบทุนสร้างมัสยิด โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

สหกรณ์เปิดทำการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 7.00 - 17.00 น. ส่วนสินค้าที่นำมาจำหน่ายให้แก่สมาชิกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ สินค้าที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน สินค้าที่เกี่ยวกับการเรียนของเด็กเรียนในปัจจุบันได้นำสินค้าอีกประเภทอื่นมาขาย คือ สินค้าอาหารสำหรับสัตว์เลี้ยง เนื่องจากชุมชนมีอาชีพเสริมโดยการเลี้ยงสัตว์ สำหรับ สินค้าที่มียอดจำหน่ายสูงของสหกรณ์ คือ ข้าวสาร น้ำมันพืชและของที่ใช้ในครัวเรือน

สหกรณ์ฯ นอกจากจะจัดหาสินค้าและนำสินค้ามาจำหน่ายให้กับสมาชิกแล้ว ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนสามารถนำเอาสินค้าหรืออาหารมาฝากวางจำหน่ายในสหกรณ์ได้ด้วย เช่น ไข่ไก่ มะพร้าว ขนมไทย เป็นการช่วยเพิ่มพูนรายได้กับสมาชิกในชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสหกรณ์และชุมชนของตัวเองอีกทางหนึ่ง จึงนำไปสู่การจัดทำโครงการกิจกรรมร้านค้าชุมชน โดยคณะกรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรุ้ตัก

โครงการผักปลอดสารพิษชีวิตปลอดภัย ยุค ไอ.เอ็ม.เอฟ.

1. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันผักผลไม้มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดมีราคาสูงและประกอบกับมีสารพิษตกค้างอยู่เป็นจำนวนมาก ทางโรงเรียนเล็งเห็นความจำเป็นในส่วนนี้จึงได้จัดทำโครงการผักปลอดสารพิษชีวิตปลอดภัย ยุค ไอ.เอ็ม.เอฟ

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันแก่นักเรียน
- 2.2 เพื่อให้นักเรียนรับประทานผักที่ปราศจากสารพิษ
- 2.3 เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะ สามารถนำไปปฏิบัติที่บ้านได้เป็นการลดค่าใช้จ่ายของนักเรียนในยุคเศรษฐกิจฝืดเคือง
- 2.4 นักเรียนสามารถใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ไม่ต้องหันหน้าพึ่งยาเสพติด

3. เป้าหมายของโครงการ

ด้านคุณภาพ

- 3.1 นักเรียนมีทักษะขบวนการสามารถนำไปใช้ที่บ้านได้
- 3.2 มีผักสดและปราศจากสารพิษบริโภค

ด้านปริมาณ

- 3.1 นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการประมาณ 90 คน

4. ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา 2541

แยกเป็น	ภาคเรียนที่ 1	ปลูกผัก	2 ครั้ง
	ภาคเรียนที่ 2	ปลูกผัก	2 ครั้ง

5. แนวทางการดำเนินงาน

- 5.1 ขอคำปรึกษาอาจารย์ใหญ่เพื่อหาแนวทางดำเนินงาน
- 5.2 ประชุมคณะกรรมการเพื่อชี้แจงโครงการพร้อมของความร่วมมือและมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ

5.3 ชี้แจงนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการพร้อมทั้งมอบหมายให้แต่ละชั้นรับผิดชอบ

6. ปัญหาและอุปสรรค

- 6.1 พื้นที่เป็นที่ลุ่ม ฤดูฝนน้ำท่วมไม่สามารถที่จะปลูกผักได้ตลอดปี
- 6.2 นักเรียนขาดความสนใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

7. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 นักเรียนได้รับประทานผักสดรับประทาน
- 7.2 ลดค่าใช้จ่ายของนักเรียน

8. การติดตามและประเมินผล

- 8.1 ความสนใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ
- 8.2 ทักษะที่เกิดกับนักเรียน
- 8.3 ปริมาณผักที่ผลิตได้

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการเลี้ยงจิ้งหรีด

1. หลักการและเหตุผล

จิ้งหรีดเป็นสัตว์สำคัญทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ในทุกวันนี้จะเห็นได้จากการเลี้ยงที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการของตลาดกึ่งวันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ผลิตไม่พอกับความต้องการซื้อขายกันถึงกิโลกรัมละ 200 – 300 บาท ตกตัวละ 25 – 50 สตางค์ มีการจัดตั้งชมรมกันมากมาย เลี้ยงง่ายและแทบไม่ต้องลงทุน เพียงหาวัสดุเก่า ๆ ที่มีอยู่ในบ้าน เช่น กลังกระดาษ ตู้ปลาเก่า ๆ ลังไม้ เป็นต้น มาดัดแปลงเป็นที่เลี้ยง อายุเพียง 45 – 60 วัน ก็สามารถขายประโยชน์ได้

- ประโยชน์**
1. เป็นอาหารของนก ไก่ชน ปลา กบ
  2. ทอดจำหน่ายตัวละ 1 บาท

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 ให้นักเรียนและผู้สนใจได้ศึกษาวิธีการเลี้ยง
- 2.2 ส่งเสริมสนับสนุนหารายได้มาจุนเจือครอบครัว
- 2.3 ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 2.4 ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ
- 2.5 เป็นการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
- 2.6 จัดตั้งชมรมการเลี้ยงจิ้งหรีดโรงเรียนอิสลามลำไทร

3. วิธีดำเนินการ

- 3.1 เตรียมสถานที่เลี้ยงตามวิธีการที่โรงเรียน เพื่อผลิตฟ่อ – แม่พันธุ์ แจกจ่ายให้กับสมาชิกของชมรมเพื่อนำไปเลี้ยง
- 3.2 นำนักเรียนจำนวน 6 คน และคณะครูไปดูงานเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544
- 3.3 นำไข่จำนวน 4 ถัง โดยการอนุเคราะห์จากเจ้าของฟาร์มมาเลี้ยงที่โรงเรียน มีนักเรียนไปดูงานช่วยกันเลี้ยง
- 3.4 ตั้งชมรมการเลี้ยงจิ้งหรีดชื่อ ชมรมการเลี้ยงจิ้งหรีดโรงเรียนอิสลามลำไทร
- 3.5 เมื่ออายุครบกำหนดแจกให้สมาชิกนำไปเลี้ยงที่บ้านตามโครงการเลี้ยงจิ้งหรีด
- 3.6 รับซื้อจิ้งหรีดตัวเต็มวัยจากสมาชิก

4. ระยะเวลาดำเนินการ

10 กรกฎาคม 2544 เป็นต้นไป

5. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ด้านปริมาณ นักเรียนและผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น

5.2 ด้านคุณภาพ นักเรียนสามารถนำวิธีการไปดำเนินการเลี้ยงที่บ้านได้ เป็นการนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว

6. การติดตามและประเมินผล

6.1 เยี่ยมและแนะนำความรู้แก่สมาชิก

6.2 รายงานผลตามโครงการ

6.3 การนำจึงหรือเติมวิทยมาขายคืนชมรม

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการสวนสมุนไพรเพื่อการพัฒนาชีวิตและสิ่งแวดล้อม

1. หลักการและเหตุผล

อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์รู้จักการใช้ปัจจัย 4 ในวิถีชีวิตมาช้านาน ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันที่ระบบสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดและเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีทำให้สมุนไพรที่ใช้รักษาและป้องกันโรคถูกหลงลืม และหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ทางเคมีหรือยาปฏิชีวนะมาทดแทนทำให้เกิดความสับสน แต่การใช้สารเคมีและผลิตภัณฑ์เหล่านั้นมีผลต่อร่างกาย รวมทั้งมีผลกระทบต่อพลังงานและสิ่งแวดล้อมและที่สำคัญจะมีราคาแพงมาก

โรงเรียนอิสลามลำไทรและชุมชนแผ่นดินทองคอยรุดตักมาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้และการป้องกันที่มีผลกระทบต่อในระยะยาว จึงได้ร่วมกันวางแผนการรณรงค์เพื่อลดการใช้วัตถุผลิตภัณฑ์ทางเคมี และหันมาใช้ผลผลิตทางธรรมชาติให้มากขึ้น ให้มีผลกระทบต่อพลังงานน้อยที่สุด วัตถุประสงค์ในการจัดทำสวนสมุนไพรก็เพื่อการศึกษา ค้นคว้าและนำมาใช้เป็นการประหยัดทางเศรษฐกิจ พลังงาน และสิ่งแวดล้อมต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเป็นการรวบรวมพืชพันธุ์สมุนไพรไว้เป็นแหล่งกรณีศึกษาของนักเรียนและชุมชน
- 2.2 เพื่อพัฒนาการดำรงชีวิตตามวิถีไทยโดยใช้พืชพันธุ์และวัสดุทางธรรมชาติในการป้องกันและรักษาโรค
- 2.3 เพื่อป้องกันและแก้ไขอันมีมูลเหตุจากเคมีและผลิตภัณฑ์ทางเคมีที่มีผลกระทบต่อพลังงานและสิ่งแวดล้อม

3. เป้าหมายของโครงการ

เพื่อจัดทำสวนสมุนไพรขึ้นในบริเวณโรงเรียนเป็นแหล่งกรณีศึกษา ประมาณ 100 ชนิด

4. ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นไป

5. วิธีการดำเนินการ

1. ขั้นวางแผน

- 1.1 ศึกษาพันธุ์สมุนไพรรจากเอกสารทางวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.2 สอบถามความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชน
- 1.3 ทักสนศึกษาหรือศึกษาสมุนไพรรใกล้เคียงแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและส่วนราชการ
- 1.4 วางแผนเตรียมการบริเวณพื้นที่, วัสดุพร้อมแผนผังสังเขปและเสนอโครงการ
- 1.5 ซักถามและตอบปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

2. ขั้นปฏิบัติการ

- 2.1 ติดต่อพันธุ์สมุนไพรรจากท้องถิ่นและส่วนราชการ (เขาคินซอน , ปตท.)
- 2.2 จัดปลูกเป็นกลุ่มพันธุ์ เจริญชวนนักเรียน ครู ประชาชน นักเรียน ร่วมมรรรงค์จัดทำแปลงสมุนไพรร
- 2.3 จัดทำสวนสมุนไพรรและสรรพคุณสังเขป เพื่อกรณีศึกษา และการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน
- 2.4 ปรับปรุงทางเข้าสวนและจัดทำป้ายต่างๆ
- 2.5 เจริญชวนบุคคลต่างๆ ในการรักษาสวนและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและใช้สรรพคุณของยา

3. ขั้นประเมินผล

- 3.1 เว้นระยะเวลาไว้ประมาณ 1 – 2 เดือน โดยการบำรุงรักษาให้เจริญพันธุ์
- 3.2 ให้นักเรียนและประชาชนได้ใช้ประโยชน์ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและเปรียบเทียบจากของจริงในสวน
- 3.3 นักเรียนและประชาชนรู้จักชื่อและสรรพคุณนำไปปลูก สามารถนำผลิตผลมาใช้ในการดำรงชีวิตร

6. ปัญหาและอุปสรรค

- 6.1 ขาดการสนับสนุนจากงบประมาณที่ตั้งไว้
- 6.2 ในฤดูแล้งอาจมีผลกระทบต่อกรบำรุงรักษา
- 6.3 ขาดการเชื่อถือในสรรพคุณของยา

7. ประเมินผล

- 7.1 จากการสอบถามนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน
- 7.2 จากการทดลองใช้ยาสมุนไพรเบื้องต้น
- 7.3 จากผลการทดลองหรือโครงการงาน

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 8.1 โรงเรียนและชุมชนมีแหล่งกรณีศึกษาสมุนไพรใกล้ตัว
- 8.2 ชีวิตและวิถีไทยจะได้รับการยอมรับตามกระบวนการศึกษาและเรียนรู้
- 8.3 พลังงานและสารเคมีได้รับการอนุรักษ์ในทางตรงและทางอ้อมและรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อไป

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการรุ่งอรุณโรงเรียนอิสลามลำไทร

โรงเรียนอิสลามลำไทร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ได้จัดระบบการดำเนินงานออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านการบริการจัดการ
2. ด้านการเรียนการสอน
3. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน
4. ด้านกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์

โรงเรียนและชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาทั้งระบบเป็น (W.S.A.) ผลของการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมมีทั้งการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งจะขอเสนอแนะไว้ท้ายเอกสารของรายงานฉบับนี้เพื่อการพัฒนาโครงการต่อไป

โครงการรุ่งอรุณเป็นโครงการทดลองภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายพลังงานแห่งชาติ และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ดำเนินการทดลอง 30 จังหวัด 600 โรงเรียนทั่วประเทศ

โรงเรียนอิสลามลำไทร ได้รับเกียรติจากโครงการรุ่งอรุณภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร นับตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมาการดำเนินงานในโครงการได้เริ่มต้นขึ้นด้วย โครงการสนับสนุนโครงการร้อยใจ – ลำไทรรักษ์พัฒนาและสายใยแห่งชีวิตคือนุรักษ์พลังงาน ตามจุดหมายเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมของโครงการรุ่งอรุณ โดยมี

1. นายวิศิษฐ์ เจริญผล อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอิสลามลำไทร
2. นายสมชาย สมานตระกูล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนอิสลามลำไทร ครูแกนนำ
3. นายสุชาย มณี กรรมการชุมชนแผ่นดินทองคอยรู้ดีกว่า

การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมได้ผ่านกระบวนการศึกษาสู่ตัวนักเรียนระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอิสลามลำไทร การดำเนินงานในโครงการได้รับการสนใจจากตัวนักเรียน ครู และชุมชน นับว่าบรรลุตามยุทธศาสตร์ของรุ่งอรุณ (PIL.) ได้ในระดับหนึ่ง

รุ่งอรุณกับปรัชญาของชีวิตของโรงเรียนอิสลามลำไทรและความต้องการของท้องถิ่นเป็นแกนและเป็นแก่นของการดำเนินชีวิต โดยปรกติแล้วโครงการรุ่งอรุณเป็นโครงการที่เหมือนมาย้ำเตือนในสิ่งที่หลงไหลไปชั่วขณะหนึ่งให้หวนกลับมาคิดมาร่วมกันพัฒนาและอนุรักษ์ให้คงอยู่และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

นักเรียน ครู ชุมชน เป็นไตรภาคีที่เข้าร่วมกระบวนการในโครงการภายใต้กระแสของความเปลี่ยนแปลงและเร่งเร้าของเทคโนโลยีทางสังคม ความบังเอิญว่าโรงเรียนอิสลามลำไทรตั้งอยู่แถบชานเมือง มีความห่างไกลจากชุมชนเขตชั้นในพอประมาณ จึงมีผลกระทบต่อการใช้พลังงานและสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันไม่มากนัก ความเชื่อมโยงในชีวิตจริงจึงได้นำมาใช้ประโยชน์ที่พอเห็นจริงที่เกิดขึ้นได้เช่น

1. **กิจกรรมปันใจให้คลอง** ช่วยอนุรักษ์คลองลำไทรและคลองลำจรเข้ตายให้เป็ลำนน้ำตามธรรมชาติเพื่อดำรงวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ยังคงสามารถนำมาใช้ในการอุปโภคในชีวิตประจำวัน ได้ (ค่า pH ที่ 7.2) น้ำยังคงนำมาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างดี ปลายังมีในแหล่งน้ำตามธรรมชาติแต่คงลดน้อยลงไปตามสภาพของวงจรการเจริญเติบโต

2. **กิจกรรมหนึ่งในดวงใจ** ต้นไม้ที่อนุรักษ์ไว้ตามโครงการและได้ทำโครงการขึ้นสนับสนุนเพิ่มเติมคือ โครงการสวนภูมิรักษ์เฉลิมพระเกียรติ โดยได้รับการสนับสนุนจากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ดำเนินการโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ทำให้บริเวณและพื้นที่ของโรงเรียนเป็นพื้นที่สีเขียว เพื่อลดหย่อนภาษีที่บริสุทธิ์ของชุมชน นักเรียน ชุมชนได้รับอากาศที่บริสุทธิ์อาศัยร่วมให้ใหญ่เล็กเป็นที่กำบังแดด มีความเย็นสบายเป็นการลดการใช้พลังงานทางตรงได้มาก เป็นห้องเรียนธรรมชาติ เป็นอุทยานการเรียนรู้ของนักเรียนได้ศึกษาระบบนิเวศ ทำให้ชีวิตมีความผูกพันกับต้นไม้และร่วมกันรักษาต้นกำเนิดที่จะนำมาสู่การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมต่อไป

3. **กิจกรรมปรัรักษ์ป่าใจ** ถึงแม้จะเป็นกิจกรรมที่แก้ไขปลายเหตุก็ตามแต่มาเมื่อเชื่อมโยงกับพลังงานแล้วจะเห็นได้ว่ากว่าจะเป็นกระดาษต้องอาศัยกระบวนการผลิตและรักษาต้นไม้ไว้ ทำให้เกิดความขังคืดและหันมาเปรียบเทียบและเปลี่ยนพฤติกรรมการในกระดาษอย่างคุ้มค่าและนำกลับมาใช้ใหม่ด้วยกระบวนการรีไซเคิล ผ่านรักษาความสะอาด สำนักงานเขตหนองจอก ให้การสนับสนุนในกิจกรรมนี้เป็นอย่างดี

4. **กิจกรรมคลื่นใจ คลื่นลม กังหันสวาท** เป็นกิจกรรมนำทางเพื่อค้นหาพลังงานทดแทนหรือลดการใช้พลังงานทางอ้อมโดยนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การเรียนรู้โดยใช้มวลชีวภาพมาทดลองการใช้ในไร่นาสวนผสม สารจุลินทรีย์มีบทบาทสำคัญในกิจกรรมนี้ นักเรียนได้เรียนรู้จักจุลินทรีย์ ปุ๋ยคอกหมัก และสารสกัดธรรมชาติและนำไปใช้ในครัวเรือน

5. **กิจกรรมตามไปดูตู้หัวใจคนิงหา** กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ให้นักเรียนสืบเสาะแสวงหาพลังงานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ไฟฟ้า น้ำมันและพลังงานทางอ้อมที่แอบแฝงอยู่กับผลิตภัณฑ์ เครื่องอุปโภค บริโภค ในกิจกรรมนี้ได้รับการสนับสนุนและการศึกษาค้นคว้าจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตหนองจอกเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตกระแสไฟฟ้าพร้อมทั้งวิทยากรให้ความรู้กับนักเรียนเป็นอย่างดี ในระหว่างที่โครงการรุ่งอรุณได้ดำเนินโครงการมาเป็นระยะเวลาหนึ่งได้มีการ

ปรับเปลี่ยนแปลงพัฒนาโครงการให้เหมาะสมกับความต้องการและความก้าวหน้าของโครงการ คณะกรรมการประสานงานโครงการรุ่งอรุณระดับจังหวัดกรุงเทพฯ Provincial Co – ordination Office (PCO.) ได้ปรับเปลี่ยน PCO. และแต่งตั้งให้นายสมชาย สมานตระกูล อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนอิสลามลำไทร เป็นรองประธานคณะกรรมการประสานงานโครงการรุ่งอรุณกรุงเทพฯ ดำเนินงานประสานงาน วิทยากร และนิเทศติดตามโครงการ ทำให้โครงการรุ่งอรุณได้พัฒนาไปอย่างกว้างขวาง

ในขณะเดียวกันโครงการรุ่งอรุณมีแผนการพัฒนาโครงการฯ ได้คัดเลือกโรงเรียนแบบอย่างรุ่งอรุณ Provincial Model School (P.M.S.) ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของแต่ละจังหวัดคณะกรรมการผู้ประสานงานโครงการรุ่งอรุณกรุงเทพฯ ได้คัดเลือกโรงเรียนอิสลามลำไทร เป็นโรงเรียนแบบอย่างรุ่งอรุณ (P.M.S.) ระดับประถมศึกษาและโรงเรียนปทุมคงคา เป็นโรงเรียนแบบอย่างรุ่งอรุณ (P.M.S.) ระดับมัธยมศึกษาเพื่อขยายโครงการและศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ในโครงการรุ่งอรุณ มีโรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณให้เกียรติเดินทางมาเยี่ยมชมดังนี้

1. วันที่ 14 มกราคม 2543 โรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณจังหวัดสุพรรณบุรี 20 โรงเรียน
2. วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2543 โรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณจังหวัดกรุงเทพฯ 20 โรงเรียน
3. วันที่ 6 มีนาคม 2543 โรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณจังหวัดจันทบุรี 20 โรงเรียน
4. วันที่ 15 มีนาคม 2543 โรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณจังหวัดราชบุรี 20 โรงเรียน
5. วันที่ 26 กันยายน 2543 โรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณจังหวัดชลบุรี 20 โรงเรียน

นับว่าเป็นเกียรติกับโรงเรียนอิสลามลำไทรและชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำที่ได้รับการต้อนรับ คณะ PCO. คณะครูโรงเรียนในโครงการรุ่งอรุณดังกล่าว

จากการที่ได้เป็นรองประธานคณะกรรมการผู้ประสานงานโครงการรุ่งอรุณที่มีโอกาสไปร่วมการบริหารงานในโครงการรุ่งอรุณ กทม. และประชุมสัมมนาในโครงการรุ่งอรุณตลอดมานั้น เห็นว่าโครงการรุ่งอรุณเป็นโครงการที่มีบทบาทในการส่งเสริมและแก้ปัญหาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนตามกระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมได้ดีมาก โรงเรียนในโครงการทดลองครั้งนี้ได้พัฒนาความก้าวหน้าในแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โครงการรุ่งอรุณมีโครงการสนับสนุนทางการศึกษาได้มีการจัดการส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในแต่ละกิจกรรมมีการส่งเสริมการประกวดมีรางวัลและเกียรติบัตรเป็นแรงจูงใจต่อครู นักเรียนและชุมชน

โรงเรียนอิสลามลำไทร ได้ส่งกิจกรรมประกวดสื่อ เข้าร่วมการประกวดในระดับกรุงเทพมหานครและได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้จัดการประกวด ดังนี้

รางวัลอันดับ 1 โรงเรียนนिरชาศึกษา เรื่องละครหุ่น LCA.

รางวัลอันดับ 2 โรงเรียนอุดมศึกษา เรื่องรอบรู้อุดมศึกษา

รางวัลอันดับ 3 โรงเรียนอิสลามลำไทร เรื่องอุทยานการเรียนรู้

และในงานมหกรรมรุ่งอรุณ 27 – 28 พฤศจิกายน 2543 โรงเรียนอิสลามลำไทรได้ไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดนิทรรศการแข่งขันทางวิชาการ นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมตอบปัญหาทางวิชาการ อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในงานมหกรรมรุ่งอรุณ กทม. ที่โรงเรียนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เด็กหญิงมัทธนา บิดิลและ และเด็กวนิดา ประดับสุวรรณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอิสลามลำไทร ได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประถมศึกษาและเป็นตัวแทนของ กทม. ไปร่วมแข่งขันในระดับภาคกรุงเทพฯ ปริมณฑล ตะวันออก ผลสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นโรงเรียนหนึ่งที่มีกระบวนการพัฒนาและกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

มหกรรมรุ่งอรุณ ตามแนวนโยบายเพื่อการแสดงออกในด้านวิชาการและกิจกรรมของโรงเรียนในโครงการของแต่ละจังหวัดที่จัดขึ้นในระหว่างเดือนธันวาคม 2543 ถึงเดือนมกราคม 2544 ดังนี้

1. งานมหกรรมรุ่งอรุณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างวันที่ 10 – 12 ธันวาคม 2543 ณ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โรงเรียนอิสลามลำไทร นำผลงานไปร่วมจัดนิทรรศการในครั้งนี้ด้วย

2. งานมหกรรมรุ่งอรุณภาคเหนือ ระหว่างวันที่ 14 – 16 ธันวาคม 2543 ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก โรงเรียนอิสลามลำไทร ไปร่วมงานในครั้งนี้ด้วย

3. งานมหกรรมรุ่งอรุณภาคกลาง ระหว่างวันที่ 20 – 22 ธันวาคม 2543 ณ อยูทธยาปาร์ก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. งานมหกรรมรุ่งอรุณภาค กทม. ปริมณฑล ตะวันออก ระหว่างวันที่ 11 – 13 มกราคม 2544 ณ โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี โรงเรียนอิสลามลำไทรนำผลงานและกิจกรรมไปร่วมงานดังต่อไปนี้

1. จัดนิทรรศการ เรื่อง 1. โรงสีข้าว
2. สวนหย่อมกินได้หรือสวนหย่อมคอนโด
3. มุมอดีต สายแห่งชีวิตคิดอนุรักษ์พลังงาน

2. ประกวดสื่อ เรื่อง อุทยานการเรียนรู้

3. แข่งขันตอบปัญหาวิชาการ

5. งานมหกรรมรุ่งอรุณภาคใต้ ระหว่างวันที่ 13 – 15 มกราคม 2544 ณ สถาบันราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา

ถึงแม้โครงการรุ่งอรุณ ได้จบโครงการลงตามกำหนดระยะเวลาทำการทดลองเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม แต่รุ่งอรุณไม่จบลงไปตามกำหนดเวลาเวลานั้น รุ่งอรุณเป็นกัลยาณมิตรกับการทำงานกับมวลชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักเรียน ครู ชุมชน ตลอดเวลา เป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาพร้อมกับการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตามรุ่งอรุณมีส่วนลึกของการดำรงไว้ซึ่งการสร้างจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้รับการกระตุ้นสร้างจิตสำนึกต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วันนี้พฤติกรรมจะยังมีอาจเปลี่ยนให้เห็นได้ชัดเจน แต่คาดหวังไว้ว่าเมื่อโตขึ้นอาจจะได้รับการส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นมีได้เกิดประโยชน์กับใครคนใดคนหนึ่งแต่เป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัวของตนเอง สังคม และประเทศชาติในที่สุดได้

การดำเนินงานในโครงการรุ่งอรุณของโรงเรียนอิสลามลำไทรตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่ง ถ้าจะให้เกิดประโยชน์และการพัฒนาต่อไปแล้วขอเสนอแนะสาระสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

1. ด้านโครงสร้างการดำเนินการระดับจังหวัด โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีหลายสังกัด เช่น กทม. สปช. สช. ศศ. มีความเชื่อมโยงในการประสานงาน

2. ด้านการบริหารระดับโรงเรียน ระหว่างดำเนินโครงการมีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารโรงเรียนทำให้เกิดความไม่เข้าใจในโครงการและจุดหมายในโครงการได้แท้จริง ทำให้ขาดการสนับสนุนเท่าที่ควร

อนึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ โรงเรียนอิสลามลำไทรมีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารทำให้ช่วงท้ายของโครงการขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความเห็นว่าความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ นั้น ถ้าได้รับการเอาใจใส่ของผู้บริหารอย่างดีแล้ว น่าจะเกิดแรงผลักดันจากครู นักเรียนและชุมชนได้ดี

3. ด้านนักเรียนและครู ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะดำเนินกิจกรรมไปพร้อมกันและยังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอีกด้วย

ฉะนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานในโครงการเพื่อให้เกิดผลผลิตสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามเป้าหมายของโครงการให้

4. ด้านชุมชน โรงเรียนและชุมชนจำเป็นต้องจับมือร่วมกันอย่างเหนียวแน่นในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายถึงแม้ว่าชุมชนจะต้องเป็นที่รองรับผลการจัดการศึกษาที่ผ่านตัวนักเรียนจากโรงเรียนสู่บ้าน หรือชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

5. ด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ที่นักเรียนจะออกไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ถ้าโรงเรียนนั้นทำโครงการเดียวกันหรือลักษณะเดียวกันถ้าได้เชื่อมโยงกันอย่างดีแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนได้มาก

การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยกระบวนการที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้จิตสำนึกมากกว่าการเกรงกลัวผู้ตรวจจับ จึงเป็นการยากที่จะควบคุมหรือกำกับ ถ้าหากเราได้สร้างจิตใต้สำนึกให้ถ่องแท้และมากขึ้นก็จะช่วยสร้างกระแสแห่งพลังได้

การแก้ไขปัญหาโปรดยามุ่งหวังมากกว่าตัวเรา ครอบครัวของเราและชุมชนของเรา ฉะนั้นการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดนั้นควรเริ่มที่ตัวเราและนำไปสู่ผู้รอบข้าง ไม่ว่าผู้รอบข้างนั้นจะเป็นใคร ถ้าหากทุกคนกระทำได้ดีดังนี้ คลื่นกระแสความเปลี่ยนแปลงคงมีมากและมีพลังมากขึ้นเท่านั้นจะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ในอันที่จะก้าวเดินไปสู่จุดหมายเดียวกันได้

โครงการเลี้ยงปลาในกระชัง

1. หลักการและเหตุผล

โรงเรียนเป็นสถานที่อบรมและปลูกฝังประสบการณ์แก่เยาวชนโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ผ่านครูอาจารย์ ซึ่งเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็ก เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ให้นักเรียน

โรงเรียนอิสลามลำไทร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เล็งเห็นความสำคัญในส่วนนี้ จึงได้จัดทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงโดยใช้กิจกรรมนี้นำไปสู่กระบวนการเรียนการสอน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อสร้างลักษณะนิสัยที่ดีและการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน
- 2.2 นำผลผลิตมาใช้ในโครงการอาหารกลางวัน ส่วนที่เหลือจำหน่ายในชุมชน
- 2.3 นักเรียนมีรายได้และส่วนหนึ่งเป็นทุนหมุนเวียน
- 2.4 สร้างอาชีพใหม่แก่นักเรียนและสามารถช่วยผู้ปกครองได้
- 2.5 นักเรียนได้ปฏิบัติจริง
- 2.6 ให้เป็นไปตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แบบพอมีพอกิน

3. ระยะเวลาดำเนินการ

ปีการศึกษา 2542 เป็นต้นไป

4. กิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการอยู่

1. ปลาชุก	1 กระชัง
2. ปลานิล	1 กระชัง
3. ปลาตะเพียน	1 กระชัง
4. ปลานิลแปลงเพศ	1 กระชัง
5. ปลาแรด	1 กระชัง

5. วิธีดำเนินงานตามโครงการ

5.1 อาจารย์ประชุมเพื่อปรึกษาหารือแก่ครู-อาจารย์ นักการภารโรงมอบหมายนโยบาย การเกษตรทางทฤษฎีใหม่และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ

5.2 รับนักเรียนเข้าเป็นสมาชิกชมรมการเลี้ยงปลาในกระชัง

5.3 จัดหากระชัง วัสดุอุปกรณ์ ดำเนินการติดตั้งกระชัง บริเวณโรงเรียน ในคลองลำจรเข้ตาย

5.4 นำพันธุ์ปลามาปล่อย โดยสมาชิกชมรมช่วยกันดูแลรักษาพร้อมทั้งบันทึกการเจริญเติบโตสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

6. เป้าหมายของโครงการ

1. ด้านปริมาณ
  - นักเรียนในชุมชน 50 คน
  - นักเรียนในโรงเรียน 216 คน
2. ด้านคุณภาพ - นักเรียนได้ปฏิบัติจริง
  - สร้างอาชีพใหม่ให้นักเรียน
  - นักเรียนมีรายได้จุนเจือครอบครัว
  - ใช้ประกอบอาหารในโครงการอาหารกลางวัน

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อนักเรียนในเรื่องอาชีพการเกษตรเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่เด็กเหล่านี้ก็จะหันกลับมาช่วยอาชีพเกษตรที่สามารถให้เขามีชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุขและมีรายได้จุนเจือครอบครัว

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการอนุรักษ์ปลาในคลอง

อาจารย์สุชาติไตรถีน ผู้รับผิดชอบโครงการเลี้ยงปลาในกระชังในคลองลำจรเข้ตาย มองเห็นปัญหา คือ ปลาในกระชังตายมากกว่าไม่คุ้มการลงทุน และมีแนวความคิดที่จะขยายการเลี้ยงปลาลงสู่คลอง จึงนำเสนอผู้บริหารและได้เห็นชอบกับแนวความคิด ผู้บริหารจึงนำความคิดปรึกษาหารือ กับกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งตรงกับแนวความคิดของ ชุมชน ที่มีแนวความคิด อนุรักษ์คลองและปล่อยปลาในคลอง ต่อจากโครงการคลองสวยน้ำใส จึงได้รับการตอบสนอง และการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี

ลักษณะการทำกิจกรรม ชุมชนเป็นผู้ประสานงานทางสำนักงานเขตหนองจอกขอการสนับสนุนพันธุ์ปลาต่าง ๆ รวมทั้งเชิญผู้อำนวยการเขตหนองจอก มาเป็นประธานในพิธีปล่อยปลา และนักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มาเก็บข้อมูลในชุมชนแผ่นดินทองคอยรุตต์แก้วและชุมชนใกล้เคียง และได้ระดมสมาชิกในชุมชน มาช่วยทำตาข่าย ตรงสะพานข้ามคลองลำจรเข้ตาย และสะพานไม้ข้างโรงเรียน และร่วมปล่อยปลาต่างๆ ร่วมกับโรงเรียน ผู้อำนวยการ เขตหนองจอก นักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มาเก็บข้อมูลในชุมชน

โรงเรียนจัดงบประมาณในการซื้อตาข่ายมาถักคลอง และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และอุปกรณ์ เช่น ไม้ ตะปู จัดอาหารกลางวันเลี้ยงผู้ที่มีร่วมกิจกรรม การดูแลรักษาโรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นผู้รับผิดชอบให้อาหารปลาและดูแลในเรื่องอื่น รวมทั้งชุมชนที่มาช่วยดูแล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ปลาในคลอง
2. เพื่อเป็นจุดดูปลาของชุมชนและโรงเรียน
3. เพื่อนำมาเป็นอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน
4. เพื่อเป็นการทดลองเลี้ยงปลาในคลอง เพื่อขยายผลออกไปทั้งคลองในชุมชน
5. เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ในอนาคต
6. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

โครงการเลี้ยงปลาหรืออนุรักษ์ปลาในคลอง เป็นโครงการใหม่ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือหลาย ๆ ฝ่ายในลักษณะของพหุภาคีส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

กิจกรรมปลูกต้นกล้วย

กิจกรรมการปลูกต้นกล้วยในโรงเรียนเป็นนโยบายของอดีตผู้ว่ากรุงเทพฯ คือ คุณพิจิตร รัตนกุล มีนโยบายให้ปลูกต้นกล้วยตามโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการศึกษาของกรุงเทพมหานคร และข้างถนนเพื่อให้นักเรียนได้บริโภคเป็นอาหารเสริมตอน กลางวัน และเป็นการอนุรักษ์กล้วยน้ำว้าของไทย

เนื่องจากโรงเรียนอิสลามลำไทร มีพื้นที่น้อยไม่เหมาะที่จะทำการปลูกกล้วย โรงเรียนจึงได้ประสานงานขอความร่วมมือ ในการขอความอนุเคราะห์พื้นที่ในการปลูกกล้วย กับกลุ่มผู้นำชุมชน และได้รับความอนุเคราะห์จากโต๊ะอิหม่าม บรรจง สมานตระกูล ให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเพื่อให้โรงเรียนทำการปลูกต้นกล้วย โรงเรียนจึงได้เชิญชุมชนร่วมกิจกรรมด้วย รวมทั้งสำนักงานเขตหนองจอกที่มาร่วมในกิจกรรม และจัดหาพันธุ์กล้วยมาให้โรงเรียน

ลักษณะกิจกรรม โรงเรียนได้นำรถมาปรับสภาพหน้าดินให้เสมอ ครู นักเรียน และชุมชนช่วยกันขุดหลุมปลูก ปลูกต้นกล้วย โรงเรียนและชุมชนได้เชิญผู้อำนวยการเขตหนองจอก มาร่วมพิธีในการปลูกต้นกล้วยด้วยกิจกรรมการปลูกต้นกล้วยโรงเรียน ถือว่า เป็นการปลูกต้นกล้วยให้กับชุมชนและเป็นของส่วนร่วม ทุกคนในชุมชนสามารถใช้ประโยชน์และร่วมกัน การดูแลจะทำร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

โครงการโรงเรียนสีขาว

1. หลักการและเหตุผล

กรุงเทพมหานครได้จัดทำโครงการโรงเรียนสีขาวตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ ในวันที่ 5 ธันวาคม 2544 ดังคำขวัญที่ว่า “รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ร่วมกันต้านยาเสพติด” โดยใช้แนวคิดและหลักการของ “4 ประสาน 2 ค้ำ” ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเอง ในการประสานงานขอความร่วมมือจากทหาร ตำรวจ แพทย์ ประชาชน ผู้แทนครู ผู้แทนนักเรียน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมเป็นคณะกรรมการและประชาสัมพันธ์โครงการ นิทรรศการ การข่าว แจ่งเบาะแส เพื่อป้องปรามและสร้างความปลอดภัยให้กับสังคม เป็นการลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนเป็นสำคัญ

ปัจจุบัน ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีการขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชน อันส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ การป้องกันและแก้ปัญหา โดยการมุ่งเน้นให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบ ประสานงาน ส่งเสริม ให้ความรู้ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่ประชาชน กลุ่มบุคคลต่างๆ ได้ทราบและตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด ในการป้องกันตนเองและบุคคลที่ใกล้ชิด ไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้เด็กเยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด

2.2 เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายช่วยกันดูแล สอดส่อง และป้องกันบุตรหลานไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

2.3 เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กร เป็นแกนนำในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

2.4 เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียน

2.5 เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเองของโรงเรียน

2.6 เพื่อประกาศเป็น “โรงเรียนสีขาว ปี 2544” ในวันที่ 5 ธันวาคม 2544 ถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

3. เป้าหมายของโครงการ

3.1 ด้านปริมาณ

3.1.1 นักเรียนโรงเรียนอิสลามลำไทร จำนวน 221 คน

3.2 ด้านคุณภาพ

3.2.1 เพื่อประกาศให้เป็นโรงเรียนสีขาว ในปี 2544

3.2.2 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

3.2.3 เพื่อเพิ่มบทบาทคณะกรรมการ โรงเรียนให้มีส่วนในการจัดปัญหา

3.2.4 เพื่อให้เยาวชนและกลุ่มชนในชุมชนร่วมกันด้านยาเสพติด

3.2.5 สอดคล้องกับมาตรฐานด้านผู้เรียนข้อที่ 10 (ตัวบ่งชี้ที่ 5)

4. ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการที่ดำเนินการตามนโยบายการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล ตามโครงการหมู่บ้าน / ชุมชนเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติดของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสำนักงานกฤษฎีกา และสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2540 - 2544 แผนงานสาขาทรัพยากรมนุษย์และสังคม แผนงานพัฒนาชุมชน

5. แนวทางการดำเนินงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – มีนาคม 2544 โดยจัดนิทรรศการในโรงเรียน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1 จัดทำโครงการ

5.2 โรงเรียนสรรหาบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ มาร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการฯ

5.3 โรงเรียนจัดประชุมคณะกรรมการโครงการฯ เพื่อร่วมกำหนดมาตรการในการป้องปราม ประชาสัมพันธ์ นิทรรศการ การข่าว และความปลอดภัย

5.4 โรงเรียนจัดทำนิทรรศการ สื่อประชาสัมพันธ์ ให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปได้รับทราบข้อมูล ข่าวสาร พิษภัยและโทษของยาเสพติดและผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.5 คณะกรรมการฯ ติดตามประเมินผลความก้าวหน้าและรายงานผล

5.6 รายงานเขตทุกเดือน (กิจกรรมที่ดำเนินการ)

6. ปัญหาและอุปสรรค

6.1 การดำเนินงานตามขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินงานตามโครงการ อาจไม่ตรงตามกำหนด เนื่องจากโรงเรียนมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องการดำเนินการในช่วงเวลาเดียวกัน และมีเวลาเตรียมการกระชั้นชิดเกินไป

6.2 โรงเรียนขนาดเล็ก บุคลากรอาจไม่เพียงพอในการดำเนินงาน

7. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 สามารถลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียน

7.2 เน้นการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเองของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.3 เป็นการประสานการทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง ตำรวจ ทหาร ชุมชน และคณะกรรมการโรงเรียน ให้มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

7.4 เพื่อให้ผู้นำเยาวชนได้สร้างเครือข่ายเยาวชนต้านยาเสพติด

7.5 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่สถานศึกษา โรงเรียนอิสลามลำไทรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

7.6 เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างวินัยในตนเอง

7.7 เพื่อสามารถประกาศเป็น “โรงเรียนสีขาว ในปี 2544” ถวายเป็นพระราชกุศลเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวันที่ 5 ธันวาคม 2544

8. การประเมินผล

9.1 จากแบบสอบถาม

9.2 จากผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

9.3 จากครูและนักเรียน โรงเรียนอิสลามลำไทร

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการห้องเรียนธรรมชาติ

1. หลักการและเหตุผล

ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข

โรงเรียนอิสลามลำไทรร่วมกับชุมชนแผ่นดินทองคอยรดน้ำได้วางแผนจัดการศึกษาของท้องถิ่น ตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน (อายุระหว่าง 2.5 ขวบ – 5 ขวบ) ระดับอนุบาล (5 – 6 ขวบ) ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการบูรณาการกลุ่มประสบการณ์ให้เด็กได้รับการเรียนรู้ ผู้การพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตรและความต้องการของท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (บริเวณโรงเรียนและชุมชน) เป็นห้องเรียนธรรมชาติและเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองและได้รับประสบการณ์ตรง
- 2.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.3 เพื่อใช้สถานที่และบริเวณ โรงเรียน – มัสยิด – ชุมชน เป็นสื่อและองค์ประกอบการเรียนรู้
- 2.4 เพื่อให้องค์กรท้องถิ่น (บ้าน โรงเรียน มัสยิด) “บรม” มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 2.5 เพื่อให้นักเรียนได้รับการเรียนรู้อย่างมีความสุข

3. เป้าหมายของโครงการ

- 3.1 เพื่อพัฒนาการศึกษา ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3.2 เพื่อให้มีความรู้และนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต
- 3.3 เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยง สอดคล้องกับการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางโครงการบูรณาการ

4. ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

5. วิธีดำเนินการ

5.1 เสนอแผนการดำเนินการกับคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนและคณะกรรมการชุมชน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้สถานที่บริเวณโรงเรียน มัสยิด และบ้านเป็นห้องเรียน “ธรรมชาติ”

5.2 ขออนุญาตให้สถานที่บริเวณ บ้าน มัสยิด เป็นห้องเรียนตามโอกาสและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5.3 ปรับปรุงบริเวณพื้นที่ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมตามสภาพของท้องถิ่น

5.4 ขอรับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในท้องถิ่นเป็นวิทยากรในโอกาสที่เหมาะสม

5.5 ขอคำปรึกษาและข้อเสนอแนะจากบุคคลต่างๆ เพื่อการพัฒนาห้องเรียนธรรมชาติและศูนย์เรียนรู้ชุมชน

5.6 จัดกิจกรรมและโครงการสนับสนุน

6. ปัญหาและอุปสรรค

6.1 ขาดทุนสนับสนุนในการจัดบริเวณและพื้นที่ตามโครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6.2 อัตรากำลังบุคลากรในโรงเรียนมีจำกัด

6.3 แผนการจัดกิจกรรมและบริเวณชุมชนยังไม่สอดคล้องกัน (ความสะดวกในการใช้)

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 นักเรียน / ประชาชน ได้รับการเรียนรู้และมีประสบการณ์ตรงกับความต้องการของตนเอง

7.2 ท้องถิ่นได้รับการพัฒนาโดยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของชุมชน

7.3 ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

7.4 นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

7.5 ท้องถิ่นได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8. การประเมินผล

8.1 จากการสังเกต

8.2 จากการวัดผลและประเมินผล

8.3 จากข้อเสนอแนะของบุคคลต่างๆ

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการคลื่นลูกใหม่ - ลำไทรรักษ์พัฒนา

1. หลักการและเหตุผล

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคลในท้องถิ่น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยในการสนับสนุน การดำรงวิถีชีวิตในครอบครัว แต่ในสภาพกาลปัจจุบัน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้เปลี่ยนแปลงไปตาม สภาพกาลเวลา บ้างก็เปลี่ยนวิถีชีวิตจากอุตสาหกรรมมาสู่การเกษตร จากการเกษตรไปสู่ อุตสาหกรรม ไม่มีความแน่นอนและคงสภาพเสมอตลอดไป

โรงเรียนอิสลามลำไทรเป็นสถาบันที่ผลิตบุคคลออกสู่สังคม (ในระดับประถมศึกษา) สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร หรือท้องถิ่น ในระหว่างที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียน นี้จำเป็นต้อง มีการจัดประสบการณ์ในกลุ่มวิชาการต่างๆ ตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533) และความต้องการของท้องถิ่นในลักษณะสัมพันธ์วิชาการหรือบูรณาการ วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและการงานพื้นฐานอาชีพ เป็นแกนนำสู่การพัฒนาในยุควิถีชีวิตที่เปลี่ยน แปลง จำเป็นต้องมีการประหยัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงได้พัฒนาหลัก สูตรชั้นในโรงเรียนประกอบการศึกษา 2540 ได้จัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (เรารักษ์ – ลำไทร) ได้ปรับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนในด้านกายภาพและจิตใจได้ในระดับแล้ว เห็นควรให้มีการพัฒนากิจกรรมสร้างเสริมในระดับที่สูงขึ้นและสืบเนื่องพร้อมๆกับสร้างลักษณะ นิสัยให้รู้จักขยัน ประหยัด การรู้จักทำงานเป็นกลุ่มและฝึกหารายได้ช่วยเหลือตนเอง (ทุนการศึกษา) ต่อไป

2. จุดประสงค์ของโครงการ

- 2.1 เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างสืบเนื่อง
- 2.2 เพื่อปลูกฝังและสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ต่อการดำรงชีวิต
- 2.3 เพื่อฝึกนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และสร้างนิสัยการขยันและการประหยัด
- 2.4 เพื่อพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพลังงานที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และ ครอบครัวในการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวัน
- 2.5 เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ พลังงานในท้องถิ่นให้ เกิดประโยชน์สูงสุด

3. เป้าหมายของโครงการ

เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแบบบูรณาการและใช้ทรัพยากรท้องถิ่นแก้ปัญหาชีวิตประจำวันแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษา (ป. 1 – ป. 6) โรงเรียนอิสลามลำไทร เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

4. ระยะเวลาดำเนินการ

ปีการศึกษา 2540 – 2541

5. ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการส่งเสริมการเกษตรสัมพันธ์ วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

6. วิธีดำเนินงาน

5.1 ขั้นตอนวางแผนและปรึกษาหารือ

1. ประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ, บุคลากรในโรงเรียน
2. เสนอโครงการและชี้แจงโครงการ
3. เชิญบุคคลและสถาบันใกล้เคียงมาประชุมปรึกษาหารือร่วมโครงการ
4. ขอกการสนับสนุนและมีส่วนร่วมโครงการ (ทุน , เครื่องมือและเทคโนโลยี)

5.2 ขั้นตอนปฏิบัติงาน แบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 สาขา คือ

5.2.1 กิจกรรมสาขาพืช

1. การปลูกพืชผักสวนครัวไร้สารพิษ
  - สวนครัวกร่อง
  - สวนครัววิทยาศาสตร์ (สวนครัวลอยฟ้า)
  - สวนครัวในฝัน (ประยุกต์)

5.2.2 กิจกรรมสาขาสัตว์

5.2.2.1 กิจกรรมสาขาสัตว์

1. การเลี้ยงสัตว์
2. การเลี้ยงสัตว์ปีก (นกกระทา หรือไก่ไข่หรือไก่แก้ง)
3. การเลี้ยงสัตว์น้ำ (ปลา)
4. การเลี้ยงปลาตู้ (ปลาสวยงาม)

5.2.3 กิจกรรมสาขาสิ่งแวดล้อม (ค่ายวิทยาศาสตร์)

1. “โตคีต้องมีดินระเบิด”
2. “สร้างบ้าน สร้างรัง”

5.3 ปรับปรุงแก้ไขและประเมินผล

5.3.1 นำผลผลิตจำหน่ายภายในโรงเรียน (โครงการอาหารกลางวันและชุมชนตลาดนัดชุมชน)

5.3.2 พัฒนากระบวนการผลิตและการตลาด

6. ปัญหาและอุปสรรค

- 6.1 ค่าใช้จ่ายตามสาขามีราคาสูง อาจดำเนินการไม่ทันและไม่เพียงพอ
- 6.2 นักเรียนและผู้ปกครองยังไม่เห็นความสำคัญของโครงการ
- 6.3 ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 นักเรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้อย่างสืบเนื่อง
- 7.2 นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 7.3 นักเรียนจะได้รับประสบการณ์เรียนรู้และสร้างนิสัยการขยันและประหยัด
- 7.4 โรงเรียนจะเป็นศูนย์กลาง การเผยแพร่ความรู้จากนักเรียนสู่บ้านหรือชุมชน
- 7.5 พนักงานในท้องถิ่นจะมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตที่เหมาะสม

8. การประเมินผล

- 8.1 จากแบบสำรวจ
- 8.2 จากแบบสอบถาม
- 8.3 จากการสอบถามจากบุคคลทั่วไป
- 8.4 จากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

(ลงชื่อ)

ผู้เสนอโครงการ

(ลงชื่อ)

ผู้อนุมัติโครงการ

โครงการจัดงานเพื่อหารายได้พัฒนามัสยิด

กิจกรรมเพื่อหารายได้พัฒนามัสยิดคอยรุดตั้กว่า จะจัดขึ้นทุก ๆ ปี เป็นกิจกรรมที่เป็นสื่อกลางในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียนเกิดจากแนวคิดของชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะหารายได้มาทำนุบำรุงและพัฒนามัสยิดคอยรุดตั้กว่า

ลักษณะของการทำกิจกรรม ผู้นำศาสนา กลุ่มผู้นำชุมชนปรึกษาร่วมกันกำหนดวันในการจัดงานเพื่อไม่ให้ตรงกับงานของมัสยิดอื่นที่อยู่ในเขตหนองจอก แล้วนำไปสู่การประชุมใหญ่ร่วมกันทั้งชุมชนและโรงเรียน เพื่อปรึกษาร่วมกันวางแผนงาน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ตามความถนัดความสามารถของแต่ละบุคคล

ชุมชนมีหน้าที่จัดเตรียมสถานที่จัดงาน และจัดหาผู้ที่มีจิตศรัทธาที่จะหาออกร้านขายของที่ระลึกทั้งทุนและกำไรทั้งหมดให้กับมัสยิด โดยที่แต่ละกลุ่มบ้านก็จะช่วยกันออกร้าน 1 ร้าน

โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการออกร้านน้ำชาที่จะเลี้ยงแขกที่เชิญมาทำงาน และคณะครูก็มีหน้าที่รับบริจาคจากผู้ที่มาร่วมงาน และเป็นผู้ดำเนินงานด้านพิธีการ โดยเฉพาะครูที่เป็นบุคคลในชุมชน และเอื้อเฟื้อสถานที่ของโรงเรียนเป็นสถานที่จอดรถของผู้ที่มาร่วมงาน รวมทั้งช่วยต้อนรับแขกที่มาในงานร่วมกับกลุ่มผู้นำ เมื่องานลุล่วงสำเร็จ ก็จะประชุมประเมินผลร่วมกันทั้งชุมชน และโรงเรียน เพื่อชี้แจงรายได้ของแต่ละร้านค้า และรายรับทั้งหมดรวมทั้งรายจ่ายทั้งหมดให้ทุก ๆ ฝ่ายได้รับทราบ

การจัดงานเพื่อหารายได้พัฒนามัสยิดจะจัดขึ้นทุก ๆ ปี ดังนั้น ทั้งชุมชนและโรงเรียนจะรู้หน้าที่รับผิดชอบของตัวเองเพราะเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และได้รับความร่วมมือร่วมใจจากทุก ๆ ฝ่าย เพราะทุกคนถือว่าเป็นการทำบุญจนกลายเป็นประเพณีเหมือนกับการทอดกฐิน ฟ้าป่าในพระพุทธศาสนา